

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΩΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΚΟΜΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

BRUNNEN
FABRICAZIONE ITALIANA

024000343299

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΤΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....ΣΕΛ. 1

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΔΩΝΗΣ...ΣΕΛ. 5

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ...ΣΕΛ. 21

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ.ΣΕΛ. 37

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΩΓΩΝΙΟΥ..ΣΕΛ. 51

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....ΣΕΛ. 63

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....ΣΕΛ. 68

ΕΙΚΟΝΕΣ.....ΣΕΛ. 105

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....ΣΕΛ. 114

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΔΡΕΑ:.....*Διευρύνει*.....
ΑΡ. ΒΙΒΛ.:.....*10238/2005*.....

ΟΠΙΣΘΟΦΕΡΟΝ ΤΑΧΥΔΕΛΤΙΟ

ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΠΡΟΣΤΑΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΤΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Περιφέρεια Ηπείρου καταλαμβάνει το Βορειοδυτικό τμήμα της χώρας.¹ Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος, ενώ ανατολικά συνορεύει με τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία.² Νότια εκτείνεται μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο και το νομό Αιτωλοακαρνανίας, ενώ βόρεια συνορεύει με την Αλβανία.³

Η Ηπειρος αποτελείται από τους Νομούς Άρτας με έδρα την Άρτα, Θεσπρωτίας με έδρα την Ηγουμενίτσα, Ιωαννίνων με έδρα τα Ιωάννινα και Πρέβεζας με έδρα την Πρέβεζα. Έχει συνολική έκταση 9.203 τετρ. χλμ., καλύπτει δηλαδή το 6,7% της συνολικής έκτασης της χώρας.⁴

Η γεωμορφολογία της χαρακτηρίζεται από το ορεινό ανάγλυφο και την αφθονία των επιφανειακών υδάτων στα οποία οφείλεται το πλούσιο φυσικό περιβάλλον: άφθονα δάση, μοναδική χλωρίδα και πανίδα. Οι ορεινές εκτάσεις της Ηπείρου καλύπτουν το 77% της συνολικής της έκτασης. Από το σύνολο των δήμων και κοινοτήτων το 66,6% ανήκει σε ορεινές περιοχές, ενώ το 33,4% του πληθυσμού κατοικεί σε αυτές.

Η Ηπειρος διαγράφει στο χάρτη με κέντρο το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και την πρωτεύουσα της, τα Ιωάννινα, μια νοητή περιφέρεια. Στο εσωτερικό της νοητής περιφέρειας, η οποία καθορίζει τα όρια της Ηπείρου, σχηματίζονται τρεις ευρύτερες σε έκταση περιοχές: 1) οι χαμηλές περιοχές της Πίνδου (έως

¹ Μιχάλης Αράπογλου, *Οικιστική Γεωγραφία της Ηπείρου*, Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας- Τμήμα Ηπείρου, Ιωάννινα 2005, σελ. 70.

² Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

³ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

⁴ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 71- 72.

500 μέτρα υψόμετρο), 2) οι θέσεις των οικισμών (από 500 μέχρι 1.100 μέτρα υψόμετρο), 3) Οι υψηλές περιοχές της Πίνδου (από 1.100 και πάνω μέτρα υψόμετρο)⁵.

Οι χαμηλές και υψηλές περιοχές της Πίνδου, εκφράζουν τη μετοίκηση του θέρους και τη μετακίνηση της κτηνοτροφίας και στερούνται οικισμών. Αντιθέτως, οι περιοχές των οικισμών αντιστοιχούν στη μόνιμη διαβίωση και περιλαμβάνουν όλους τους συνοικισμούς και τα χωριά. Ελάχιστα είναι τα χωριά τα οποία είναι κτισμένα σε μεγάλο υψόμετρο (στα 1.100 μέτρα).⁶

Ο ορεινός χώρος της Ηπείρου από τη φύση του δεν μπορεί να φιλοξενήσει έναν πολυάριθμο πληθυσμό. Έτσι, έχουμε την ανάπτυξη εκτεταμένων οικιστικών κέντρων.⁷

Η Ήπειρος, μια από τις πλέον αραιοκατοικημένες ελληνικές περιφέρειες, έχει πυκνότητα πληθυσμού 40,5 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο έναντι 79,7 σεω επίπεδο χώρας.⁸ Ο πληθυσμός ανέρχεται σε 336.392 συνολικά κατοίκους και αντιστοιχεί στο 3,54% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.⁹ Μεταξύ των απογραφών του 1991 και του 2001 ο πληθυσμός της αυξήθηκε κατά 3,7%, αύξηση χαμηλότερη από του συνόλου της χώρας (6,6%).¹⁰ Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο

⁵ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

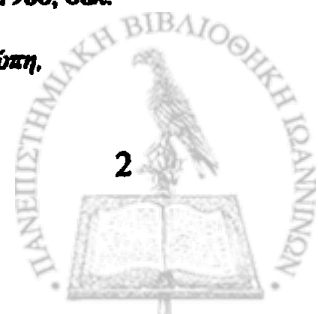
⁶ Ν. Χαμηλοπού, *Δρόμοι και οχυρές θέσεις της Ηπείρου*, Ήπειρος, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1997, σελ. 345- 356.

⁷ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

⁸ Ε. Π. Δημητριάδης, *Ιστορικός λειτουργικά οργανωμένος και κατασκευασμένος χώρος. Η σύλληψη του στη σύγχρονη πολεοδομική αντίληψη: Θεωρία- πράξη*. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 254- 256.

⁹ Δ.Γ. Τσαούσης, *Κοινωνική Δημογραφία*, Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη, Gutenberg, Αθήνα 1986, σελ. 154- 159.

¹⁰ Α.Μ. Μουσοπού, *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg, Αθήνα 1991, σελ. 234- 247.

οικονομικά ενεργός πληθυσμός της ανέρχεται σε 124.235 άτομα, με ποσοστό εργαζομένων στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα 31,31%, 22,43% και 46,25% αντίστοιχα. Το ποσοστό της ανεργίας είναι 10,54%.

Η πόλη των Ιωαννίνων είναι το μεγαλύτερο εμπορικό και πνευματικό κέντρο της βορειοδυτικής Ελλάδας.¹¹ Τα Ιωάννινα, που βρίσκονται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, εκτείνονται στη δυτική όχθη της λίμνης Παμβώτιδας, σε υψόμετρο 480 μέτρων.

Το μεγαλύτερο τμήμα της πόλης περιτριγυρίζεται από ογκώδη βουνά, που ανάμεσά τους υπάρχουν μικρές και μεγάλες κοιλάδες. Το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων είναι η μεγαλύτερη πεδινή έκταση της Ηπείρου. Διαιρεί το νομό σε δύο ενιαία τμήματα, βόρεια και νότια του, και ενώνει μεσευρωπαϊκά και μεσογειακά γεωγραφικά, κλιματικά και οικολογικά στοιχεία.¹² Αυτή η ζώνη συνδυάζει το ζεστό και ήπιο μεσογειακό κλίμα με το βροχερό και δριμύ μεσευρωπαϊκό.¹³

Ο πληθυσμός του Νομού Ιωαννίνων ανέρχεται σε 170.239 κατοίκους και αποτελεί έναν από τους νομούς με το μεγαλύτερο ποσοστό ορεινού πληθυσμού, μετά τους νομούς Ευρυτανίας (όπου το 100% του πληθυσμού του είναι ορεινός) και Φωκίδας (με 83%).¹⁴

Ο Νομός Ιωαννίνων αποτελείται από τέσσερις επαρχίες: την επαρχία Δωδώνης με πρωτεύουσα τα Ιωάννινα, την επαρχία Κόνιτσας με πρωτεύουσα

¹¹ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 72- 74..

¹² Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

¹³ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 70.

¹⁴ Ε.Π. Δημητριάδης, *ό.π.*, σελ. 254- 256.

την Κόνιτσα, την επαρχία Μετσόβου με πρωτεύουσα το Μέτσοβο και την
επαρχία Παγωνίου με πρωτεύουσα το Δελβινάκι.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΔΩΔΩΝΗΣ

Η επαρχία Δωδώνης είναι κατ' εξοχήν ορεινή με εξαίρεση τον κάμπο της.¹ Αποτελεί τη μεγαλύτερη επαρχία του Ν. Ιωαννίνων. Η μορφολογία του εδάφους διαμορφώνει ένα έντονο και ποικίλο γεωλογικό ανάγλυφο.² Τα χωριά της επαρχίας Δωδώνης απαρτίζονται από δεκατέσσερις οικιστικούς συνοικισμούς. Το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων είναι η μεγαλύτερη πεδινή έκταση της Ηπείρου. Διαιρεί τον νομό σε δύο ενιαία τμήματα.³ Η πόλη των Ιωαννίνων είναι το μεγαλύτερο εμπορικό και πολιτισμικό κέντρο της βορειοδυτικής Ελλάδας.⁴ Τα Ιωάννινα βρίσκονται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, εκτείνονται στη δυτική όχθη της λίμνης Παμβώτιδας, σε υψόμετρο 480 μέτρων. Το μεγαλύτερο τμήμα της πόλης περιτριγυρίζεται από ογκώδη βουνά, που ανάμεσά τους υπάρχουν μικρές και μεγάλες κοιλάδες.

Ιωαννίται, αλλά και Ιωαννινιώται, Γιαννιώτες ή Γιαννινιώτες αναφέρονται οι κάτοικοι της πόλης των Ιωαννίνων, Ιωαννίνη, Ιωάννινα, Ιωαννίνα (η), Ιωάννινα (η), Ιωάννινα (τα), Ιωαννινά (τα), Γιάννινα, Γιάννενα, Αγιάννα (τα), Γιάννα (τα), Ιάννα (τα), όπως και η γενική Γιαννίνου (του) είναι λόγιοι και λαϊκοί τύποι με τους οποίους συναντάται η ονομασία της πόλης.⁵

¹ Hammond N.G.L., 'Ηπειρος, τ.Α', Αθήνα 1971, σ. 76- 88.

² Μιχάλης Αράπογλου, *Οικιστική Γεωγραφία της Ηπείρου*, Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας- Τμήμα Ηπείρου, Ιωάννινα 2005, σ. 67- 68.

³ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σ. 70- 74.

⁴ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σ. 69- 70.

⁵ Στέφανος Δ. Παππάς, *Σύσταση και Διοικητική Εξέλιξη των Κοινοτήτων, των Δήμων και του Νομού Ιωαννίνων*, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2004, σ. 41- 42.

Για την προέλευση του τοπωνύμιου έχουν εκφραστεί πολλές απόψεις και γνώμες. Μέσα από τις ιστορικές πληροφορίες, μέχρι σήμερα δεν έχει προβάλλει καμία μαρτυρία για το όνομα με το οποίο ονομάστηκε αρχικά η νέα πόλη, στην οποία ο Ιουστινιανός έχτισε στο κάστρο των Ιωαννίνων.⁶ Γι' αυτό, το πότε και γιατί η νέα αυτή πόλη ονομάστηκε Ιωάννινα είναι άγνωστο. Υποστηρίζεται ότι η πόλη των Ιωαννίνων έλαβε το όνομά της από το μοναστήρι του Ιωάννη του Προδρόμου, που βρισκόταν σύμφωνα με την παράδοση, εκεί όπου σήμερα υψώνεται το τζαμί του Ασλάν πασά.⁷

Μια άλλη άποψη είναι ότι η προέλευση του τοπωνυμίου είναι σλαβική, προερχόμενη από το όνομα κάποιου οικιστή ή κτήτορα της πόλης, που ονομαζόταν Γιαν, Γιάννης ή ετυμολογείται από την επίσης σλαβική λέξη «γιαμνίν», που σημαίνει «μικρό σε έκταση φρούριο».⁸

Έχει εκφραστεί και η εκδοχή πως η προέλευση της λέξης είναι ελληνική, από τη ρίζα του ονόματος Γιάννης και την κατάληξη -αίνα του τύπου Γιώργος – Γιώργαίνα, ή Γιάννης – Γιάνναινα, με αρχική ονομασία «το κτήμα, το σπίτι της Γιάνναινας», καθώς επίσης ότι ετυμολογείται από το θέμα του ελληνικού γυναικείου ονόματος Ιωάννα, Γιάννι, το οποίο δανείστηκαν οι Σλάβοι, με τον τύπο Јо(ν)ана, Јана και πρόσθεσαν το σλαβικό επίθεμα -ίνα, ενώ αρχικά το τοπωνύμιο σήμαινε «σπίτι, καλύβα ή γη της Ιωάννας, της Γιάννας».⁹

⁶ Λεάνδρος Βρανούσης, *Ιστορία των Ιωαννίνων*, Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα». *Ιστορία των Ιωαννίνων*, σ. 64-68. Στέφανος Δ. Παππάς, *ό.π.*, σ. 41-42.

⁷ Στέφανος Δ. Παππάς, *ό.π.*, σ. 41-42.

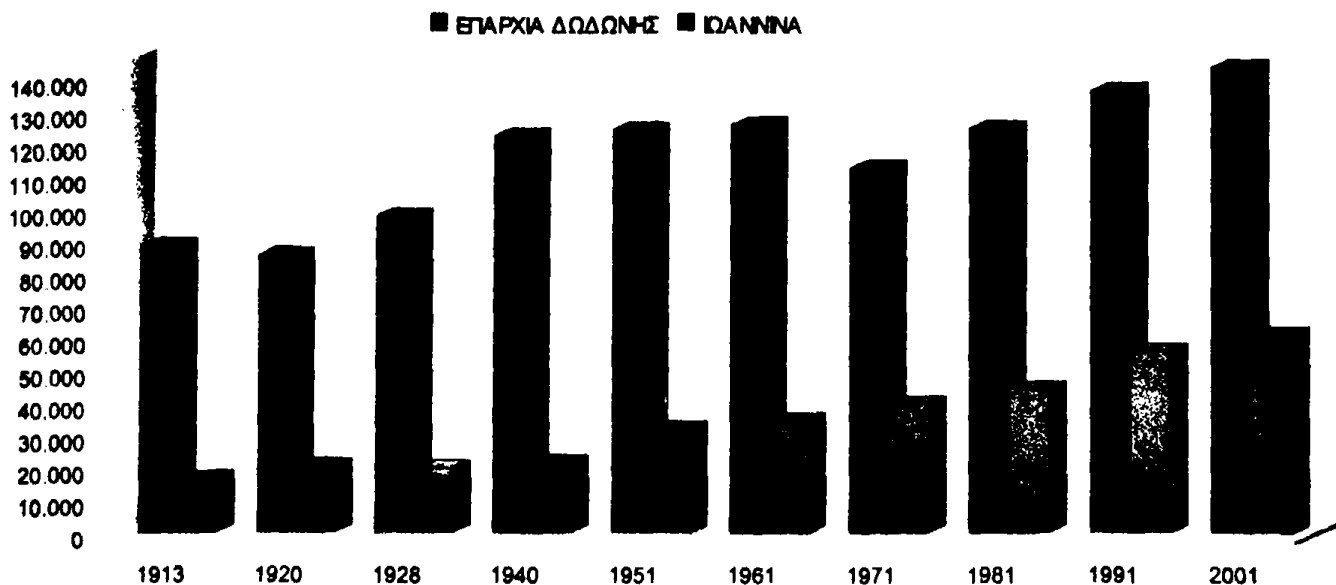
⁸ Στέφανος Δ. Παππάς, *ό.π.*, σ. 41-42.

⁹ Στέφανος Δ. Παππάς, *ό.π.*, σ. 41-42.

Η κίνηση του πληθυσμού στην επαρχία Δωδώνης και στην πρωτεύουσα

της επαρχίας, τα Ιωάννινα, αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα:

	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΔΩΝΗΣ	88.994	85.992	98.565	122.922	124.653	126.156	113.153	125.250	136.670	144.342
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	16.804	20.765	20.485	21.877	32.315	34.997	40.130	44.829	56.685	61.629
ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΤΕΘΟΣ (%)	19,00%	24,00%	21,00%	18,00%	26,00%	28,00%	35,00%	36,00%	41,50%	43,00%

Παρατηρούμε ότι το 1913 ο πληθυσμός της επαρχίας ανερχόταν σε 88.994 άτομα.¹⁰ Από 88.994, ο πληθυσμός της επαρχίας στην απογραφή του 1920, έφτασε τους 85.992 κατοίκους.¹¹ Η αύξηση αυτή της τάξεως του 3% αντιστοιχεί σε αύξηση κατά 24% στην πόλη των Ιωαννίνων. Εν συνέχεια, η

¹⁰ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Ακαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913*, Εν Αθήναις 1915.

¹¹ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά την απογραφήν της 19- 12- 1920, πραγματικός πληθυσμός, κυρωθείς διά του από 31- 8- 1921 Β.Δ.*, Εν Αθήναις 1921.

πρωτεύουσα από 20.765 κατοίκους το 1920, στην απογραφή του 1928 είχε 20.485 άτομα.¹²

Το 1940 είχαμε αύξηση της τάξεως του 25% για την επαρχία.¹³ Ο πληθυσμός των Ιωαννίνων αυξήθηκε κατά 1.392 άτομα. Το σχετικό μέγεθος ήταν 18%. Η αύξηση τόσο στην επαρχία όσο και στην πόλη των Ιωαννίνων, οφείλεται κυρίως στους πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, τη Θράκη, τον Πόντο, την Κωνσταντινούπολη και την Αλβανία, που εγκαταστάθηκαν στα χωριά της επαρχίας.¹⁴

Η απογραφή του 1951, δίνει μια αύξηση κατά 1731 άτομα περίπου.¹⁵ Οι οικίες, που κατεστράφησαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1940-1950, ανέρχονταν σε 4.049 στην επαρχία Δωδώνης και σε 136 στην πόλη των Ιωαννίνων¹⁶. Η πόλη των Ιωαννίνων, εμφανίζει άνοδο κατά 1.403 άτομα. Η αύξηση οφείλεται, κυρίως, στη μετακίνηση πληθυσμού από τα χωριά της επαρχίας, στην πρωτεύουσα. Ο πληθυσμός της επαρχίας Δωδώνης μετά τον Εμφύλιο πόλεμο και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1950¹⁷ σημείωσε μικρή αύξηση κατά 1.500 περίπου άτομα. Ανάλογη αύξηση παρουσίασε και η πόλη

¹² Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 15- 16 Μαΐου 1928, πραγματικός πληθυσμός κορωθείς διά του από 23 Νοεμβρίου 1928 Διατάγματος*, Έκδοσις Δεύτερη, Εν Αθήναις 1935.

¹³ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, πόλεις και χωριά*, Εν Αθήναις 1950.

¹⁴ Ελληνική Δημοκρατία- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας- Γενική Στατιστική Οικονομία της Ελλάδος, *Στατιστικά αποτελέσματα της Απογραφής του πληθυσμού της Ελλάδος της 15- 16 Μαΐου 1928, Πραγματικός και Νόμιμος Πληθυσμός- Πρόσφυγες*, Εν Αθήναις 1933.

¹⁵ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Διοικητική Διαίρεση της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας*, Αθήναι 1958.

¹⁶ Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών, *Έκθεσις των γενομένων ζημιών εν γένει Ηπείρου από της κηρύξεως του ελληνο- παλικού πολέμου (28/10/1940) μέχρι της τελικής απελευθερώσεώς της Οκτώβριος 1944*, Αθήνα 1987, σ. 78- 79.

¹⁷ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 19^{ης} Μαρτίου 1961, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 1962.

των Ιωαννίνων με ποσοστό 8%. Το σχετικό μέγεθος ήταν 28%. Παρατηρούμε, ότι ο πληθυσμός των χωριών της επαρχίας, κυρίως από την περιοχή της Λάικας Σουλίου και των Περιστεροχωριών, μετακινείται προς τα Ιωάννινα.

Στη δεκαετία του 1960¹⁸ διαπιστώνουμε πληθυσμιακή μείωση για την επαρχία, περίπου κατά 13.000 άτομα. Αντίθετα, ο πληθυσμός των Ιωαννίνων αυξήθηκε κατά 5.000 άτομα. Το σχετικό μέγεθος ήταν 35%.

Η απογραφή του 1981¹⁹ μας ενημερώνει για πληθυσμιακή αύξηση, τόσο στην επαρχία Δωδώνης όσο και στα Ιωάννινα.¹⁹ Η αύξηση υπολογίζεται στο 11% τόσο για την επαρχία όσο και για την πόλη.

Στις επόμενες δύο απογραφές ο πληθυσμός της επαρχίας Δωδώνης και των Ιωαννίνων ακολουθεί ανοδική πορεία.²⁰

Τα χωριά της επαρχίας Δωδώνης οργανώνονται σε δεκατέσσερις οικιστικές ενότητες²¹:

¹⁸ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 14^{ης} Μαρτίου 1971, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 1972.

¹⁹ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 5^{ης} Απριλίου 1981, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 1982.

²⁰ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 17^{ης} Μαρτίου 1991, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 1994. Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 18^{ης} Μαρτίου 2001, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 2003.

²¹ Στέφανος Δ. Παππάς, *ό.π.*, σ. 575- 579.

<p>1) Τα χωριά του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, ονομαζόμενα και Καμποχώρια:</p>	<p>Άγιος Ιωάννης, Αμφιθέα, Άνω Λαψίστα, Ασφάκα, Βουνοπλαγιά, Ελεούσα, Ζωοδόχος, Μεταμόρφωση, Κάτω Λαψίστα, Κρανούλα, Κρύα, Μέγα Γαρδίκι, Μάρμαρα, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Νήσος Ιωαννίνων, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πετσάλη, Ροδοτόπι, Σταυράκι, καθώς και το Αβγό, Αμπελεία, Ανατολή, Βασιλική, Δαφνούλα, Δροσοχώρι, Επισκοπικό Ηλιόκαλη, Καστρίτσα, Κατσικάς, Κοσμηρά, Κουτσελιό, Κρυφοβό, Λογγάδες, Μάζια, Μουζακαίοι, Μπάφρα, Μπιζάνι, Νεοκαισάρεια, Πεδινή, Πλατανιά, Ραβένια, Σερβιανιά.</p>
<p>2) Τα χωριά του Άνω Λούρου:</p>	<p>Βαργιάδες, Βουλιάστα, Θεριακήσι, Κοπάνη, Κουκλέσι, Μελιά, Μουσιωτίτσα και Πεντόλακκος.</p>
<p>3) Τα χωριά του Δυτικού Ξηροβουνίου:</p>	<p>Αγία Τριάδα, Βαρλαάμ, Κρυφοβό, Μονολίθι, Μυροδάφνη, Πέρδικα, Πεστά, Πλατανούσσα, Ραβένια, Σκλίβανη, Τέροβο</p>
<p>4) Τα Κατσανοχώρια ή</p>	<p>Αετορράχη, Ελληνικό, Καλέντζι,</p>

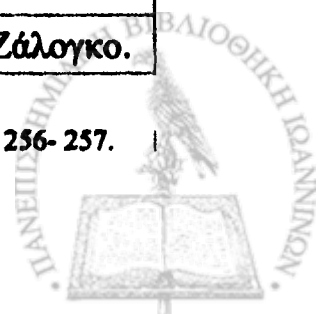

Τομαροχώρια:	Κορίτιανη, Πηγάδια, Πλαίσια Μαλακασίου, Φορτόσι.
5) Τα Τζουμερκοχώρια:	Αμπελοχώρι, Βαθύπεδο, Βαπτιστής, Καλαρίτες, Μιχαλίτσι, Μονολίθι, Παλαιοχώρι, Πετροβούνι, Πλατανούσσα, Πράμαντα, Προσήλιο, Ραφταναίοι, Συρράκο, Χουλιαράδες.
6) Τα χωριά του Περιστερίου:	Ανατολική, Ανθοχώρι, Δεμάτι, Ιτέα, Κράψη, Κρυόβρυση, Μεγάλη Γότιστα, Μέγα Περιστέρι, Μικρή Γότιστα, Μικρό Περιστέρι, Πέτρα, Χρυσοβίτσα.
7) Τα Ζαγοροχώρια ή Ζαγόρια ή Ζαγόρι:	Άγιος Μηνάς, Ανθρακίτης, Άνω Πεδινά, Ασπράγγελοι, Αρίστη, Βίτσα, Βωβούσα, Βραδέτο, Βρυσοχώρι, Γρεβενίτι, Δικόρυφο, Δίλοφο, Διπόταμο, Δόλιανη, Ελάτη, Ελατοχώρι, Ελαφότοπος, Ηλιοχώρι, Καβαλλάρι, Καλουτάς, Καπέσοβο, Καρυές, Καστανών, Κάτω Πεδινά, Κήποι, Κουκούλι, Λάϊστα, Λεπτοκαρυά, Λιγκιάδες, Μακρίνο, Μανασσής, Μεσοβούνι, Μονοδένδρι,

	Νεγάδες, Πάπιγκο, Σκαμνέλι, Τρίστενο, Φλαμπουράρι, Φραγκάδες.
8) Τα χωριά του Άνω Καλαμά:	Αετόπετρα, Άνω Ραβένια, Αρετή, Βασιλόπουλο, Βροντισμένη, Βρυσούλα, Γεροπλάτανος, Γρανιτσοπούλα, Δεσποτικό, Δολιανά, Εκκλησοχώρι, Ιερομνήμη, Καλπάκι, Καταρράκτης, Κάτω Ραβένια, Κουκλιοί, Μαζαράκι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Παρακάλαμος, Ράικο, Ρεπετίστα, Ριάχοβο, Ριζό, Σιταριά, Σουλόπουλο, Φωτεινό
9) Τα Ζιτσοχώρια:	Βατατάδες, Βλαχάτανο, Γαβρισιοί, Δαφνόφυτο, Ζίτσα, Καρίτσα, Κληματιά, Λιγοψά, Λίθινο, Νεγράδες, Παλιουρή, Πρωτόπαππας, Σακελλαρικό, Χρυσορράχη
10) Τα Ντουσκοχώρια:	Βουτσαράς, Γιουργάνιστα, Γκρίμποβο, Γρανιτσά, Καλοχώρι, Κερασέα, Κούρεντα, Πολύγυρος, Πολύδωρο, Ραδοβίτσι, Σενίκο, Χίνκα, Ψήνα
11) Τα Ριζά ή Τσιαμοχώρια²²:	Βερενίκη, Βροσίνα, Δοβλά, Ζάλογκο.

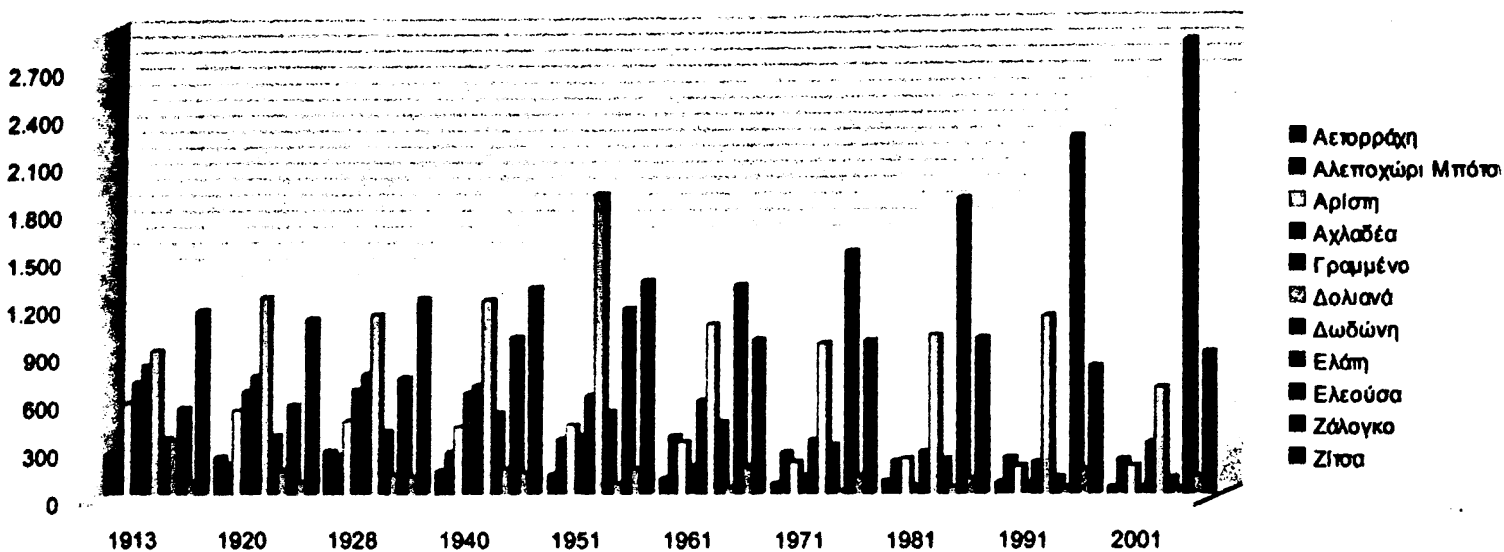
²² Στέφανος Μπέττης, *Ονόματολογία των χωριών του νομού Ιωαννίνων*, Γιάννινα 1996, σ. 256- 257.

<p>12) Τα Γραμμενοχώρια:</p>	<p>Ανάργυροι, Ασβεστοχώρι, Βαγενήτι, Δελβινακόπουλο, Κοκκινόχωμα, Κόντσικα, Λευκοθέα, Λοφίσκος, Λίγγος, Μοσπίνα, Περάτης, Πετράλωνα, Πολύλοφο.</p>
<p>13) Τα Δωδωνοχώρια:</p>	<p>Αγία Αναστασία, Δραμεσιοί, Δωδώνη, Κωστανιανη, Μαντείο, Μανολιάσα, Μελιγγοί.</p>
<p>14) Τα χωριά της Λάκκας Σουλίου ή Λάκκας του Μπότσαρη ή Λακκοχώρια ή περιοχή Λάκκα- Σούλι:</p>	<p>Άγιος Ανδρέας, Άγιος Νικόλαος, Αλεποχώρι Μπότσαρη, Ανθοχώρι, Άρδοσι, Αρτοπούλα, Ασπροχώρι, Αχλαδέα, Βαλανιδιά, Γεωργάνοι, Δερβίζιανα, Έλαφος, Ζωτικό, Καταμάχη, Κουμαριά, Λίππα, Μπαουσιοί, Μπεστιά, Παλαιοχώρι Μπότσαρη, Παρδαλίτσα, Πλατάνια, Ρωμανός, Σερζιανά, Σιστρούνι, Σμυρτιά.</p>

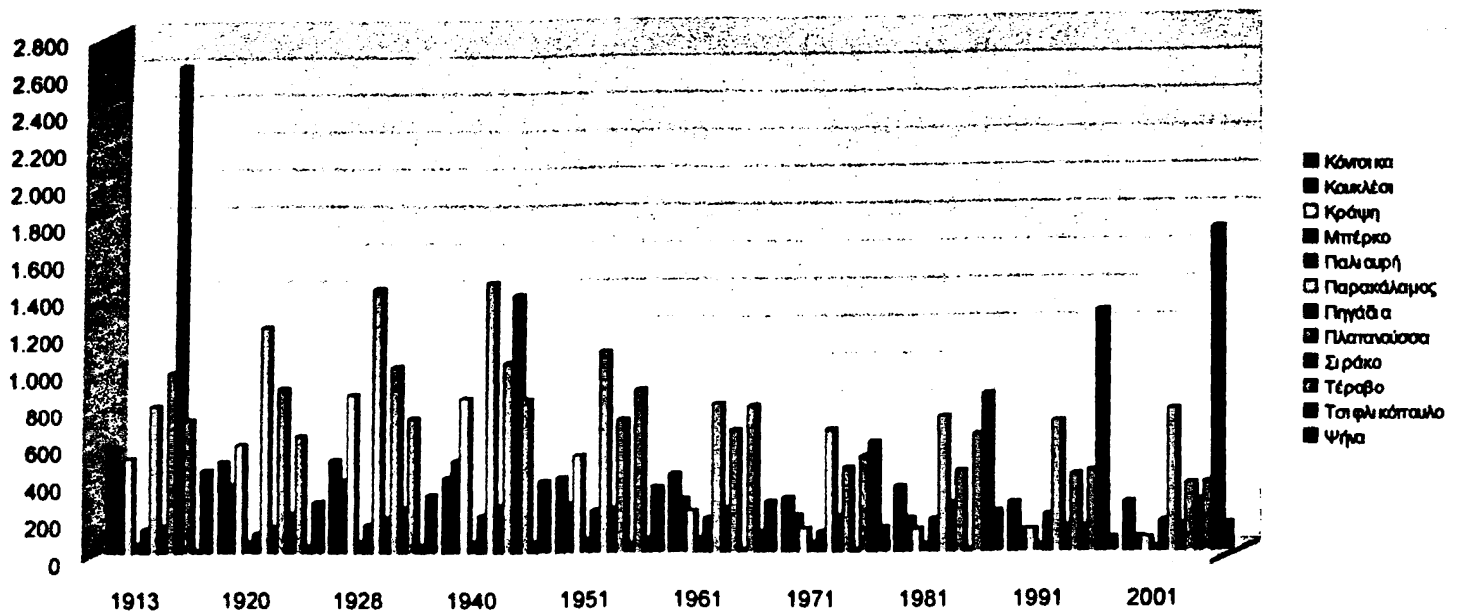

Παρατηρώντας τα διαγράμματα εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	1913	1920	1928	1940	1961	1971	1981	1991	2001
Αετορράχη	248	234	273	149	124	104	71	87	48
Αλεποχώρι Μπότσαρη	152	192	247	261	348	369	263	212	217
Αρίστη	374	527	458	424	438	329	204	225	174
Αχλαδέα	702	646	654	637	371	180	116	55	47
Γραμμένο	808	740	749	680	619	589	342	268	320
Δολιανά	902	1.228	1.120	1.211	1.873	1.059	936	988	1.101
Δωδώνη	353	372	395	512	520	457	311	222	108
Ελάτη	343	154	123	160	69	47	26	47	46
Ελεούσα	542	558	727	981	1.158	1.302	1.512	1.835	2.213
Ζάλογκο	76	77	113	136	160	181	115	104	157
Ζίτσα	1.148	1.093	1.220	1.289	1.332	965	951	966	879

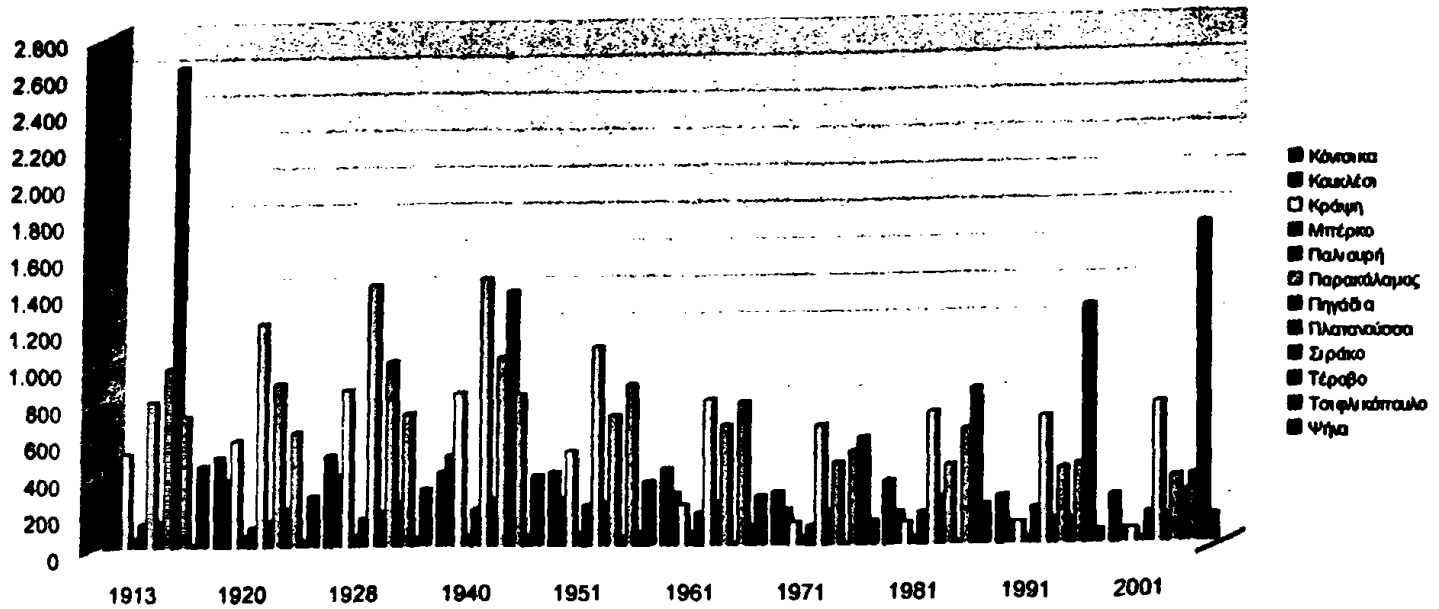
Κόντσικα	566	495	505	407	406	421	293	352	266	266
Κουκιάσι	485	372	395	498	263	288	203	184	120	81
Κράψη	510	582	852	837	519	226	132	125	120	76
Μπέρκο	53	59	62	58	74	80	48	42	39	27
Παλιουρή	133	111	155	205	229	185	112	181	202	164
Παρακάλαμος	800	1.215	1.421	1.454	1.079	794	651	721	694	756
Πηγάδια	149	143	194	258	237	240	191	263	139	148
Πλατανούσσα	975	889	1.005	1.027	713	653	450	435	412	363
Σιράκο	2.620	215	244	1.388	47	18	11	18	141	273
Τέροβο	719	629	727	831	877	782	513	624	436	367
Τσιφνικόπουλο	13	39	43	58	76	111	588	846	1.285	1.719
Ψήνα	448	279	314	390	355	276	134	222	78	146

Στην απογραφή του 1913 η Αετορράχη είχε 248 κατοίκους, η Αρίστη 574, τα Δολιανά 902, το Ζάλογκο 76, η Κράψη 510 και το Σιράκο 2.620.²³ Στην απογραφή του 1920 ο πληθυσμός της Αετορράχης και της Αρίστης μειώθηκε κατά ένα πολύ μικρό ποσοστό, ενώ ο πληθυσμός των Δολιανών αυξήθηκε, φθάνοντας τους 1.228 κατοίκους.²⁴ Παρατηρούμε ότι και ο Παρακάλαμος συγκαταλέγεται στους οικισμούς, όπου ο πληθυσμός αυξήθηκε

²³ Βασίλειον της Ελλάδος, *Απαρίθμησις... του έτους 1913*, ό.π.

²⁴ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Δ.*, ό.π.

Κόντσικα	566	495	505	407	406	421	293	352	266	266
Κουκιάσι	485	372	395	498	263	288	203	184	120	81
Κράνη	510	582	852	837	519	226	132	125	120	76
Μπέσκο	53	59	62	58	74	80	48	42	39	27
Παλιουρή	133	111	155	205	229	185	112	181	202	164
Παρακάλαμος	800	1.215	1.421	1.454	1.079	794	651	721	694	756
Πηγάδια	149	143	194	258	237	240	191	263	139	148
Πλατανούσσα	975	889	1.005	1.027	713	653	450	435	412	363
Σιράκο	2.620	215	244	1.388	47	18	11	18	141	273
Τέροβο	719	629	727	831	877	782	513	624	436	367
Τσιφλιόπουλο	13	39	43	58	76	111	588	846	1.285	1.719
Ψήνα	448	279	314	390	355	276	134	222	78	146

Στην απογραφή του 1913 η Αετορράχη είχε 248 κατοίκους, η Αρίστη 574, τα Δολιανά 902, το Ζάλογκο 76, η Κράνη 510 και το Σιράκο 2.620.²³ Στην απογραφή του 1920 ο πληθυσμός της Αετορράχης και της Αρίστης μειώθηκε κατά ένα πολύ μικρό ποσοστό, ενώ ο πληθυσμός των Δολιανών αυξήθηκε, φθάνοντας τους 1.228 κατοίκους.²⁴ Παρατηρούμε ότι και ο Παρακάλαμος συγκαταλέγεται στους οικισμούς, όπου ο πληθυσμός αυξήθηκε

²³ Βασιλειον της Ελλάδος, *Απαρίθμησης... του έτους 1913*, ό.π.

²⁴ Βασιλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31-8-1921 Β.Δ.*, ό.π.

κατά 34%. Αντίθετα, σημαντική μείωση της τάξεως του 90 % παρουσίασε το Συρράκο, όπου ο πληθυσμός του μετακινήθηκε σε πεδινές περιοχές²⁵.

Η απογραφή του 1928 μας δίνει τα εξής στοιχεία: το Αλεποχώρι Μπότσαρη²⁶ ένα ημιορεινό χωριό της οικιστικής ενότητας Λάκκας Σουλίου, σε υψόμετρο 440μ., είχε 247 άτομα.²⁷ Η Αρίστη²⁸ είχε 458 άτομα και μείωση σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή κατά 13%, η οποία οφείλεται καθώς φαίνεται σε μετακίνηση του πληθυσμού προς τα Γιάννενα. Η πλειοψηφία των υπολοίπων οικισμών ακολουθεί ανοδική πορεία. Η Κράψη μας δίνει 852 άτομα, η Παλιουρή 155, ο Παρακάλαμος 1.421, η Πλατανούσσα 1.005 και η Ψήνα 314.

Κατά την απογραφή του 1940²⁹, παρατηρούμε ότι τα πεδινά χωριά ακολουθούν ανοδική πορεία: ο πληθυσμός της Δωδώνης αυξάνεται κατά 22%, της Ελεούσας κατά 26%, της Παλιουρής κατά 24%, του Τερόβου κατά 13%. Αντιθέτως, στα ορεινά χωριά, όπως η Αρίστη παρατηρούμε μικρή πληθυσμιακή μείωση της τάξεως του 7%, ενώ ο πληθυσμός του Γραμμένου μειώνεται κατά 9%.

Παρατηρούμε πως και στην απογραφή του 1951³⁰ τα πεδινά χωριά ακολουθούν ανοδική πορεία ενώ τα ορεινά καθοδική. Ο πληθυσμός της

²⁵ Ρωξάνη Α. Κωντανιζόγλου, «Συγγένεια και οργάνωση του Οικιακού Χώρου, Συρράκο, 1898-1930», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1997, σ. 120. Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Συρράκου Συρράκο, *Πέτρα- Μνήμη- Φώς*, Τόμος Α, Άνοιξη 2004, σ. 77.

²⁶ Σπ. Μουσελίμης, *Η Λάκκα του Μπότσαρη*, Γιάννενα 1980, σ. 45- 48.

²⁷ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ...23 Νοεμβρίου 1928*, ό.π.

²⁸ Ι. Νικολαΐδης, *Ζαγόρι*, Ιωάννενα 1982, σ. 27- 29.

²⁹ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, πόλεις και χωριά*, Εν Αθήναις 1950.

³⁰ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεθνιστής Μελετών, *Διοικητική Διαίρεση της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας*, Αθήναι 1958.

Ελάτης, σε υψόμετρο 960μ., μειώθηκε σε ποσοστό 60%. Το Κουκλέσι, σε υψόμετρο 700μ., μας δίνει πληθυσμό 263 ατόμων. Παρατηρούμε, δηλαδή, μείωση κατά 47%. Επίσης: η Κράψη σε υψόμετρο 519μ. είχε μείωση 318 ατόμων, ενώ η Ελεούσα, σε υψόμετρο 500μ. είχε αύξηση σε ποσοστό 15%. Το Αλεποχώρι Μπότσαρη, σε υψόμετρο 440μ. παρουσίασε αύξηση κατά 25%.

Κατά την απογραφή του 1961³¹, παρατηρούμε ότι η Αετόπετρα είχε μείωση πληθυσμού σε ποσοστό 55%. Η Αετόπετρα ανήκει στα χωριά του Άνω Καλαμά. Στην περιοχή αυτή έχουμε το φαινόμενο της μετακίνησης των οικισμών από τα ορεινά στα πεδινά.³² Ο πληθυσμός των περισσότερων χωριών μετακινείται και δημιουργεί νέους οικισμούς, παραμένοντας, όσον αφορά στην απασχόληση, στη γεωργία και την κτηνοτροφία.³³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Καλπάκι, περιοχή κατά την οποία στο παρελθόν υπήρχαν τα καλύβια του οικισμού Ελαφότοπου.³⁴ Το Καλπάκι είναι ένας οικισμός που αναπτύχθηκε αρκετά εξαιτίας της τοποθεσίας του, κατά μήκος του κεντρικού οδικού άξονα Ιωαννίνων- Κοζάνης. Έτσι ο οικισμός Καλπάκι εμφανίζεται στην απογραφή του 1961³⁵ με πληθυσμό 225 ατόμων. Ο οικισμός Παλιουρή, σε υψόμετρο 330μ., σημείωσε μείωση πληθυσμού και συγκεκριμένα μειώθηκε κατά 44 άτομα. Η Ζίτσα, όπως και η Παλιουρή, χωριά τα οποία ανήκουν στην οικιστική ενότητα της Ζίτσας παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού καθώς η

³¹ Βασιλείον της Ελλάδας, *Πληθυσμός... οικισμός*, ό.π.

³² Γεώργιος Μάνος, *Αετόπετρα Ιωαννίνων*, Έκδοση του Δήμου Μολοσσών, Ιωάννινα 2006, σ. 156-160.

³³ Γεώργιος Μάνος, ό.π., σ. 161- 162.

³⁴ Γιώργης Πικρός, *Καλπάκι: Φυλακές, ξερνήσια. Το μαρτύριο ενός λαού*, Εκδόσεις Καραθανάση, Αθήνα 1988, σ. 45- 59.

³⁵ Βασιλείον της Ελλάδας, *Πληθυσμός... οικισμός*, ό.π.

αποδημία στην Αμερική και τη Γερμανία, μεταπολεμικά, αλλά και στην Αθήνα και τα Γιάννενα, προκάλεσαν δημογραφική αιμορραγία στα χωριά αυτά.³⁶ Οι αλλαγές στο επαρχιακό οδικό δίκτυο παρέκαμψαν τη Ζίτσα.³⁷ Έτσι ο πληθυσμός της Ζίτσας μειώθηκε σε ποσοστό 28%.

Στη δεκαετία του 1960³⁸, ο πληθυσμός της Δωδώνης μειώθηκε αισθητά και άγγιξε τους 311 κατοίκους. Τα Γιάννενα απορρόφησαν το ανθρώπινο δυναμικό των χωριών της Δωδώνης.³⁹ Οι κάτοικοι των Δωδωνοχωριών δε μετανάστευσαν σε άλλες πόλεις ή στο εξωτερικό.⁴⁰ Έτσι και ο πληθυσμός του χωριού Μαντείο μειώθηκε σε ποσοστό 32%.⁴¹ Από την άλλη πλευρά παρατηρούμε αύξηση πληθυσμού για τα Καμποχώρια. Ο οικισμός Τσιφλικόπουλο αυξήθηκε σε ποσοστό 81%. Οι κάτοικοι της Ελεούσας αυξήθηκαν κατά 210 άτομα. Ο πληθυσμός του οικισμού Κατσικά παρουσίασε αύξηση κατά 275 άτομα. Το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και τα Καμποχώρια παρουσιάζουν εικόνα αστικού τοπίου,⁴² ως απόρροια της δημογραφικής κίνησης, προς τα πεδινά χωριά.

Η απογραφή του 1981⁴³ μας δίνει 268 κατοίκους στον οικισμό Γραμμένο.⁴⁴ Στην ίδια απογραφή, στον οικισμό Κόντσικα απεγράφησαν 352 άτομα. Σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή έχουμε πληθυσμιακή μείωση

³⁶ Β. Οικονόμου, *Η Ζίτσα*, Αθήναι 1969, σ. 36- 67.

³⁷ Αμ. Πακασταύρου, *Η Ζίτσα*, Εν Αθήναις 1983, σ. 65- 68.

³⁸ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πληθυσμός... οικισμός*, ό.π.

³⁹ Κ. Αντωνίου, *Τα Δωδωνοχώρια*, Ιωάννινα 1973, σ. 67- 89.

⁴⁰ Πάνος Δημ. Τζιόβας, *Κληματαία (Βελτσίστα) Ιωαννίνων, Οδοπορικό στο χώρο και στο χρόνο*, Έκδοση Δήμου Ευρυμενών, Ιωάννινα 2005, σ. 293.

⁴¹ Αν. Βλαχόπουλος, *Ιστορική περιγραφή-ιδρύσεως και εξελίξεως των κωμών: Κόντσικας, Δραμισιών, Πασσαγκώνος, Κοβίλιανης*, Ιωάννινα 197, σ. 67- 70.

⁴² Στέφανος Μπέττης, ό.π., σ. 256- 257.

⁴³ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός... οικισμός*, ό.π.

⁴⁴ Αν. Βλαχόπουλος, ό.π., σ. 67- 70.

της τάξεως του 22% για το Γραμμένο και πληθυσμιακή αύξηση για την Κόντσικα της τάξεως του 16%. Τα παραπάνω χωριά ανήκουν στα Γραμμενοχώρια, χωριά που σήμερα εντάσσονται στα αστικά περίχωρα της πόλης των Ιωαννίνων, γεγονός που δίνει ελπίδα για δημογραφική ανάκαμψη, στο πλαίσιο αντίστροφης κίνησης από αυτή της αστυφιλίας.⁴⁵ Το Ελληνικό στην απογραφή του 1981 είχε πληθυσμιακή μείωση, σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή, της τάξεως του 7%. Τα Πλαίσια παρουσίασαν μεγαλύτερη πληθυσμιακή μείωση, της τάξεως του 23%. Τα δύο παραπάνω χωριά ανήκουν στα Κατσανοχώρια, χωριά με λίγους παραγωγικούς πόρους, κατάσταση που οδηγεί αρκετούς κατοίκους στην εσωτερική μετανάστευση, και συγκεκριμένα στα Ιωάννινα.⁴⁶ Μία θετική εξέλιξη για την περιοχή των Κατσανοχωρίων αποτελεί η σύνδεσή τους με την αστική συγκοινωνία των Ιωαννίνων.⁴⁷

Οι Καλαρρύτες στην απογραφή του 1991⁴⁸, από 114 κατοίκους που είχαν στην προηγούμενη απογραφή, έφτασαν τους 71 κατοίκους. Πληθυσμιακή μείωση της τάξεως του 42%, παρατηρούμε επίσης και στο Μιχαλίτσι. Ο πληθυσμός των ορεινών χωριών ακολουθεί καθοδική πορεία σε αντίθεση με τα πεδινά χωριά. Έτσι ο πληθυσμός της Βουνοπλαγιάς αυξήθηκε κατά 110 άτομα, της Κρανούλας κατά 47 και το Σταυράκι κατά 360 άτομα.

⁴⁵ Αν. Βλαχόπουλος, *ό.π.*, σ. 67- 70.

⁴⁶ Αλ. Λαζάνης, *Τα Κατσανοχώρια, Πλαίσια 1994*, σ. 45- 52.

⁴⁷ Αλ. Λαζάνης, *ό.π.*, σ. 52-55.

⁴⁸ Βασίλειον της Ελλάδος, *Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Πραγματικός Πληθυσμός... οικισμούς, ό.π.*

Στην απογραφή του 2001⁴⁹ δεν είχαμε σημαντικές αυξομειώσεις στον πληθυσμό των οικισμών στην επαρχία Δωδώνης. Στην Ελάτη, χωριό που ανήκει στα Ζαγόρια, απεγράφησαν 42 άτομα. Από την απογραφή του 1913, ο πληθυσμός της Ελάτης ακολούθησε καθοδική πορεία, μειώθηκε σε ποσοστό 88%. Ο πληθυσμός της Αχλαδέας, χωριό που ανήκει στη Λάκκα Σουλίου, μειώθηκε κατά 655 άτομα, σε σχέση με την πρώτη απογραφή (του 1913). Ο πληθυσμός των Καμποχωρίων είναι ο μοναδικός που συνεχίζει να αυξάνεται. Ο πληθυσμός του Τσιφλικόπουλου αυξήθηκε κατά 446 άτομα, σε σχέση με την απογραφή του 1991.

⁴⁹ Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός... οικισμός, ά.π.*

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Η επαρχία Κόνιτσας είναι κατ' εξοχήν ορεινή, με εξαίρεση τον κάμπο της. Καταλαμβάνει το βορειότερο τμήμα του Νομού Ιωαννίνων. Συνορεύει με τους νομούς Καστοριάς βορειοανατολικά, Κοζάνης, και Γρεβενών ανατολικά, με την Αλβανία δυτικά, νότια με τα Ζαγοροχώρια και νοτιοδυτικά με τα χωριά του Πωγωνίου. Η μορφολογία του εδάφους διαμορφώνει ένα έντονο και ποικίλο γεωλογικό ανάγλυφο με υψόμετρα που κυμαίνονται από 375 έως 2.637 μέτρα.⁵⁰ Έχοντας ως δεσπόζον γεωγραφικό χαρακτηριστικό την παρουσία της οροσειράς της Πίνδου, η επαρχία Κόνιτσας έζησε για πολλές δεκαετίες, και σε μεγάλο βαθμό φαίνεται να ζει και σήμερα, ως μία απομονωμένη περιοχή, δηλαδή ως μια μορφή «νησίδα»⁵¹.

Η πόλη της Κόνιτσας αιχλώνεται στην πλαγιά του βουνού Τραπεζίτσα και έχει υψόμετρο 600 μέτρα.⁵² Στα πόδια της προεκτείνεται ο κάμπος της Κόνιτσας και της Κλειδωνιάς. Σύμφωνα, με τον Κ. Ευ. Οικονόμου⁵³, το τοπωνύμιο της Κόνιτσας προέρχεται από τη σλαβική λέξη *konica*, που σχηματίζεται από το προσηγορικό *konb*, «η αρχή» + την κατάληξη *-ica* που υποκορίζει το ουσιαστικό, και όλο μαζί σημαίνει «η κορυφή». Η εκδοχή αυτή⁵⁴ προσιδιάζει με τη γενικότερη γεωμορφολογία της περιοχής, καθώς η Κόνιτσα

⁵⁰ Διονύσιος Δημ. Τάτσις, *Γνωριμία με την Επαρχία Κόνιτσας*, Κόνιτσα 1993, σελ. 11- 13.

⁵¹ Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *Σύγχρονες δυνατότητες ανάπτυξης της Επαρχίας Κόνιτσας*, Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο, Δήμος Κόνιτσας Πνευματικό Κέντρο 1996, σελ. 552.

⁵² Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 552.

⁵³ Κ. Ευ. Οικονόμου, *Τα οικονόμια του Νομού Ιωαννίνων*, Ιωάννινα 2002, σελ. 139- 140.

⁵⁴ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 139- 140.

χτισμένη στις πλαγιές των υψωμάτων του Σμόλικα εμφανίζεται ως μικρό ύψωμα για όποιον έρχεται από τη φυσική δίοδο του κάμπου της Κόνιτσας και του Βοϊδομάτη. Ο ίδιος ερευνητής υποστηρίζει⁵⁵ ότι το τοπωνύμιο είναι δυνατόν να προέρχεται από τον αμάρτυρο επιθετικό τύπο *konjb*, και αυτό από το σλαβικό ουσιαστικό *kon' b* («το άλογο») + την επιθετική κατάληξη *-jb*, (+ την κατάληξη *-ica*, που ουσιαστικοποιεί τον επιθετικό τύπο).

Η πόλη αυτή, στο παρελθόν, υπήρξε κέντρο και πέρασμα.⁵⁶ Χαρακτηριστικό στοιχείο της πόλης ήταν το Παζαρόπουλο, ένα παζάρι όπου κτηνοτρόφοι και έμποροι συγκεντρώνονταν, με σκοπό την ανταλλαγή προϊόντων⁵⁷. Η Κόνιτσα, πλέον, είναι ένα διοικητικό κέντρο, μια πόλη, που παρέχει υπηρεσίες στις γύρω κοινότητες.⁵⁸

Με δεδομένο το πλαίσιο που προαναφέρθηκε προκύπτει ένα γεωγραφικό χωρο-οικονομικό σύστημα, που δεν μπορεί παρά να είναι ελάχιστα «ανοικτό». Ο οικισμός της Κόνιτσας χαρακτηρίζεται ως "ακραίος" οικισμός και βρίσκεται σε εντελώς απομονωμένη και ουδέτερη ζώνη, έξω από πόλους και άξονες ανάπτυξης.⁵⁹ Τα χαρακτηριστικά του είναι αυτά μιας γεωγραφικής απόφυσης, ενός ήδη απομονωμένου εθνικού χώρου που αναγνωρίζεται μόνο ως συνοριακός σταθμός, στο πλαίσιο του οποίου ζει και δημιουργεί το ανθρώπινο δυναμικό αναπτύσσοντας τις δραστηριότητές του.⁶⁰

⁵⁵ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 139- 140

⁵⁶ Ρέα Κακαμπούρα- Τίλη, *Ανάμεσα στο αστικό κέντρο και τις τοπικές κοινωνίες*, Κόνιτσα 1996, σελ. 175- 176.

⁵⁷ Γιάννης Λυμπερόπουλος, *Παζαριού Ανατομή*, Ιερόνικος, Αθήνα 1971, σελ. 238-240.

⁵⁸ Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 552' Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 76- 77.

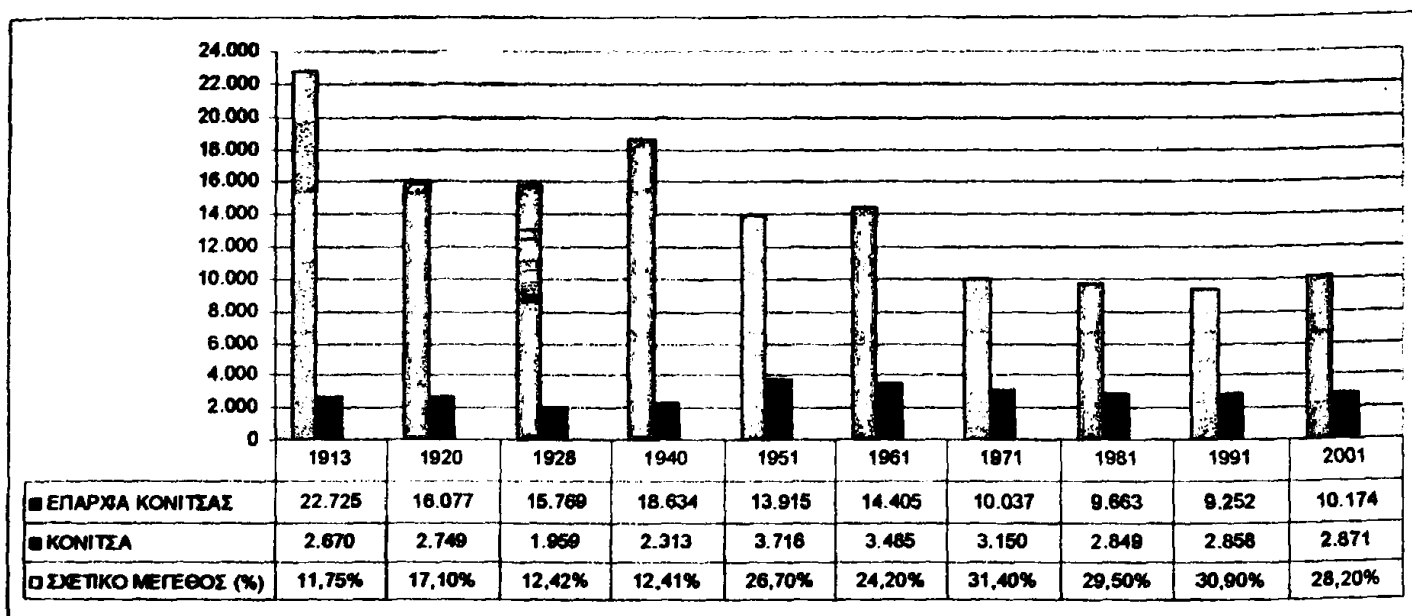
⁵⁹ Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, *"Επαρχία Κόνιτσας Ηπείρου, Ιστορικό πλαίσιο- οικολογικός χώρος (τοπίο)"*, *Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο*, Δήμος Κόνιτσας Πνευματικό Κέντρο 1996, σελ. 152.

⁶⁰ Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 552.

Παράγοντες αυτογενούς αλλαγής θα μπορούσαν να αποτελέσουν το μέγεθος του πληθυσμού, η απασχόληση ή και η αναδιάρθρωση της γεωργικής γης, πράγμα όμως που δεν επιτεύχθηκε.⁶¹ Δυστυχώς, προς αυτήν την κατεύθυνση και για πολλούς λόγους δεν κινήθηκε το ελληνικό κράτος εγκαίρως, ώστε να συγκρατηθεί ο αγροτικός πληθυσμός στο πλαίσιο μιας αποκεντρωμένης ανάπτυξης, που θα περιελάμβανε αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας με θαρραλέα κοινωνική και αγροτική πολιτική.⁶²

Η κίνηση του πληθυσμού στην επαρχία Κόνιτσας και στην πόλη της Κόνιτσας αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα:

Παρατηρούμε ότι το 1913 ο πληθυσμός της επαρχίας ανερχόταν σε 22.725 άτομα.⁶³ Από 22.725, ο πληθυσμός της επαρχίας στην απογραφή του

⁶¹ Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, *ό.π.*, σελ. 152- 154.

⁶² Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, *ό.π.*, σελ. 156. Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 554. Κώστας Βεργόπουλος, *ό.π.*, σελ. 258- 387.

⁶³ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Απαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913*, Εν Αθήναις 1915.

1920, έφτασε τους 16.077 κατοίκους.⁶⁴ Η μείωση αυτή της τάξεως του 30% αντισταθμίζεται με αύξηση κατά 3% στην πόλη της Κόνιτσας. Εν συνεχεία, η πρωτεύουσα, από 2.670 κατοίκους το 1913, στην απογραφή του 1920 έφτασε στους 2.749 κατοίκους. Η αύξηση αυτή εξηγείται αν λάβουμε υπ' όψιν μας τους πρόσφυγες που κατέφτασαν από το Λεσκοβίκι και τη Β. Ήπειρο στις 30/04/1914 και στις 17/05/1914.⁶⁵ Η απογραφή του 1928 μας ενημερώνει για περαιτέρω μείωση της τάξεως του 2% του πληθυσμού στην επαρχία και 3% στην πόλη της Κόνιτσας,⁶⁶ παρά τους 269 πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, τη Θράκη, τον Πόντο, την Κωνσταντινούπολη και την Αλβανία, που εγκαθίστανται στα χωριά της επαρχίας.⁶⁷ Το σχετικό μέγεθος ήταν 12,42%.

Οι εξελίξεις στο χώρο της ημινομαδικής κτηνοτροφίας, εξηγούν τη μείωση του πληθυσμού. Η Αγροτική Μεταρρύθμιση που ξεκίνησε το 1917 αποσκοπούσε κυρίως στην κατάργηση του συστήματος των τσιφλικιών, στην απαλλοτρίωση της γης και τη διανομή της στους αγρότες.⁶⁸ Οι μεταρρυθμίσεις στον γεωργικό τομέα είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην κτηνοτροφία.⁶⁹ Την κατάργηση του τσιφλικιού ακολούθησε η παρακμή του τσελιγγάτου.⁷⁰ Η διανομή της τσιφλικικής γης στους αγρότες κατά μικρούς οικογενειακούς

⁶⁴ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά την απογραφήν της 19- 12- 1920, πραγματικός πληθυσμός, κυρωθείς διά του από 31- 8- 1921 Β.Λ.*, Εν Αθήναις 1921.

⁶⁵ Χριστόδουλος Ι. Χρησιτίδης, *Πουρνιά Κονίτσης- Ιωαννίνων. Το χωριό μου*, Αθήνα 1991, σελ. 82.

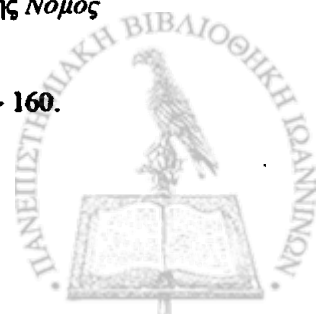
⁶⁶ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 15- 16 Μαΐου 1928, πραγματικός πληθυσμός κυρωθείς διά του από 23 Νοεμβρίου 1928 Διατάγματος, Έκδοσις Δεύτερη*, Εν Αθήναις 1935.

⁶⁷ Ελληνική Δημοκρατία- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας- Γενική Στατιστική Οικονομία της Ελλάδος, *Στατιστικά αποτελέσματα της Απογραφής του πληθυσμού της Ελλάδος της 15- 16 Μαΐου 1928, Πραγματικός και Νόμιμος Πληθυσμός- Πρόσφυγες*, Εν Αθήναις 1933.

⁶⁸ Κώστας Βεργόπουλος, *ό.π.*, σελ. 258- 387 · Β. Νιτσιάκος- Μιχ. Αράζογλου- Κ. Καρανάσης *Νομός Ιωαννίνων, Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία*, Γιάννινα 1998, σελ. 56- 62.

⁶⁹ Κώστας Βεργόπουλος, *ό.π.*, σελ. 258- 387.

⁷⁰ Δημήτρης Χατζήγλου, *Τα προβλήματα της κτηνοτροφίας εν Ελλάδι*, Αθήνα 1941, σελ. 132- 160.

κλήρους συνοδεύτηκε από την εισαγωγή της εντατικής καλλιέργειας σε αντίθεση με την εκτατική καλλιέργεια που χαρακτήριζε το τσιφλίκι.⁷¹ Οι παραπάνω αλλαγές, δεν ήταν μόνο ποσοτικές, με την έννοια ότι τα στρέμματα βοσκήσιμης έκτασης μειώθηκαν σημαντικά, αλλά επίσης ποιοτικές. Τα ενοίκια των βοσκοτόπων ανέβηκαν κατακόρυφα. Το 1930 τα ενοίκια, στη Θεσσαλία, όπου οι κάτοικοι της Φούρκας⁷² και της Αετομηλίτσας⁷³ μετέφεραν το καλοκαίρι τα κοπάδια τους, ανέβηκαν 40 φορές σε σύγκριση με τις τιμές του 1914: από 3- 4 δρχ. το κεφάλι ανήλθαν σε ένα μέσο ποσό των 150 δρχ. το κεφάλι.⁷⁴

Έτσι, οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν τις ημινομαδικές κτηνοτροφικές κοινότητες σε μια νέα ιστορική φάση. Οι κτηνοτρόφοι έστρεψαν την προσοχή τους σε εξωτερικά κανάλια οικονομικής δραστηριότητας και επένδυσης του πλούτου τους, είτε στρεφόμενοι στη γεωργία είτε επιχειρώντας επενδύσεις στο εμπόριο και τα αστικά επαγγέλματα.⁷⁵ Ένα υπολογίσιμο μέρος του πληθυσμού εγκατέλειψε τελείως τον ημινομαδικό τρόπο ζωής και εγκαταστάθηκε σε κεφαλοχώρια ή και αστικά κέντρα.⁷⁶

Το 1940 είχαμε αύξηση στον πληθυσμό, της τάξεως του 15%, τόσο στην επαρχία (αύξηση κατά 3.000 κατοίκους) όσο και στην πρωτεύουσα (αύξηση κατά 1.400 κατοίκους).⁷⁷ Η πόλη της Κόνιτσας, εκτός από τους

⁷¹ Κ.Δ. Καραβίδας, *Αγροτικά*, Αθήνα 1931, σελ. 58- 70.

⁷² Χρήστος, Γ. Εξάρχου, *Η Φούρκα της Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 10.

⁷³ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, *ό.π.*, σελ. 201- 203.

⁷⁴ Κ.Δ. Καραβίδας, *ό.π.*, σελ. 75- 82.

⁷⁵ Δημήτρης Χατζήολου, *ό.π.*, σελ. 145- 150.

⁷⁶ Δημήτρης Χατζήολου, *ό.π.*, σελ. 150- 151. Ασήμος Πάνος- Σταθακόπουλος Πάνος, *ό.π.*, σελ. 554- 555.

⁷⁷ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940, πραγματικός*

πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, συγκέντρωσε τον πληθυσμό των ορεινών χωριών αλλά και αρκετές οικογένειες Βορειοηπειρωτών από το Λεσκοβίκι.⁷⁸

Η απογραφή του 1951, δίνει μια μείωση περίπου 5.000 ατόμων, καθώς ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος, ο Εμφύλιος και η Κατοχή είχαν τις συνέπειές τους.⁷⁹ Οι οικίες, που κατεστράφησαν από τους αντάρτες, ανέρχονται σε 1.088 σε όλη την επαρχία της Κόνιτσας και σε 14 ειδικά στην πόλη της Κόνιτσας⁸⁰. Η πόλη της Κόνιτσας, εμφανίζει άνοδο κατά 1.403 άτομα. Ο πληθυσμός της επαρχίας Κόνιτσας μετά τον Εμφύλιο πόλεμο και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1950⁸¹ σημείωσε μικρή αύξηση της τάξεως του 3,5%, που οφείλεται στη θετική διαφορά που προκύπτει από την άφιξη πληθυσμού στους ηπειρωτικούς οικισμούς μετά τον πόλεμο, σε σχέση με την απώλεια ανθρώπινου δυναμικού λόγω μετανάστευσης.⁸² Μία μείωση της τάξεως του 6% στην πόλη της Κόνιτσας, την ίδια δεκαετία, οφείλεται μάλλον στην εγκατάσταση κατοίκων από την πόλη της Κόνιτσας στα Ιωάννινα και την Αθήνα.⁸³ Το σχετικό μέγεθος ανερχόταν στα 26,7%.

πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητες, πόλεις και χωριά, Εν Αθήναις 1950.

⁷⁸ Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 559· Χριστόδουλος Ι. Χρησιδής, *ό.π.*, σελ. 83.

⁷⁹ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Λοιμοκρατική Αιτία της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας*, Αθήναι 1958.

⁸⁰ Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών, *Εκδήσις των γενομένων ζημιών εν γένει Ηπείρου από της κηρύξεως του ελληνο-ιταλικού πολέμου (28/10/1940) μέχρι της τελικής απελευθερώσεως της Οκτώβριος 1944*, Αθήνα 1987, σελ. 78- 79.

⁸¹ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 19^{ης} Μαρτίου 1961, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήναι 1962.

⁸² Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 552· Φρίξος Τζιόβας, *Η επαρχία Κόνιτσας, Ηπειρωτικό Ημερολόγιο*, Ιωάννινα 1988, σελ. 91.

⁸³ Φρίξος Τζιόβας, *ό.π.*, σελ. 93- 94.

Στη δεκαετία του 1960 διαπιστώνουμε περαιτέρω πληθυσμιακή μείωση, της τάξεως του 30%,⁸⁴ που οφείλεται στο γενικότερο κύμα εξόδου του πληθυσμού προς τις μεγάλες πόλεις αλλά και το εξωτερικό.⁸⁵ Η έξοδος του πληθυσμού ήταν αποτέλεσμα του αδιεξόδου, στο οποίο είχαν περιέλθει οι τοπικές κοινωνίες και οικονομίες, εξαιτίας κυρίως της μη αγροτικής μεταρρύθμισης αλλά και των ιστορικών συνθηκών (καταστροφικές συνέπειες του Β' Παγκοσμίου πολέμου, της Κατοχής και του Εμφυλίου).⁸⁶ Τον πληθυσμό της επαρχίας δεν τον συγκράτησε η πόλη της Κόνιτσας, καθώς μετακινήθηκε κυρίως προς την Αθήνα και (λιγότερο) προς τα Ιωάννινα.⁸⁷ Υπολογίζεται ότι περίπου 1.270 άτομα μετανάστευσαν στο εσωτερικό της χώρας μέχρι το 1961 και 314 στο εξωτερικό.⁸⁸ Ενδεικτικό της αυξανόμενης μεταναστευτικής τάσης του πληθυσμού είναι ότι ο αριθμός των μεταναστών το 1961 παρουσιάζεται ίσος περίπου με τον αντίστοιχο της υπόλοιπης 9ετίας (1952- 1960).⁸⁹ Στη συνέχεια, κατά τις δεκαετίες 1970- 2000, ο πληθυσμός της επαρχίας και η πόλη της Κόνιτσας σταθεροποιήθηκαν, με ελάχιστες αυξομειώσεις, στους 9.781

⁸⁴ Βασιλείον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 14^{ης} Μαρτίου 1971, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1972.

⁸⁵ Ασήμος- Πάνος Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 555- 556· Λάμπρος Βλάχος, «Ματιές στην επαρχία μας», *Κόνιτσα*, τόμ. 25- 26, 1981, σελ. 16.

⁸⁶ Ρέα Κακαμπούκα- Τύλη, *Η επιβίωση της παραδοσιακής κοινοτικής συλλογικότητας στο χωριό και στην πόλη. Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο*, Δήμος Κόνιτσας Πνευματικό Κέντρο 1996, σελ. 424.

⁸⁷ Φρίξος Τζιόβας, *ό.π.*, σελ. 96.

⁸⁸ Α. Δ. Λελοβίτης, «Η στενότητα των καλλιεργούμενων εδαφών και η εξ αυτής προκαλούμενη δημογραφική πίεσις εις την Ζ. Π. Ε. Ηλείου- Κερκίρας και Λευκάδος», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. 11/ 1962, σελ. 733- 757.

⁸⁹ Α. Δ. Λελοβίτης, *ό.π.*, σελ. 733- 757.

κατοίκους κατά μέσο όρο, για την επαρχία, και στους 2.932 κατοίκους, για την πόλη της Κόνιτσας.⁹⁰

Τα χωριά της επαρχίας Κόνιτσας διαμοιράζονται σε τέσσερις οικιστικές ενότητες⁹¹: 1) Στα χωριά του λεκανοπεδίου Κόνιτσας: Αετόπετρα, Αηδονοχώρι, Ηλιόρραχη, Καβάσιλα, Καλλιθέα, Κλειδωνιά, Μάζι, Μελισσόπετρα, Μολυβδοσκεπάστος. Οι κάτοικοι των παραπάνω χωριών επικεντρώνονταν περισσότερο στη γεωργική παραγωγή, γεγονός που εξηγεί την εγκατάσταση στα χωριά του λεκανοπεδίου προσφύγων από τη Μικρά Ασία.⁹² 2) Στα χωριά της Λάκκας του Αώου: Άρματα, Δίστρατο, Ελεύθερο, Πάδες, Παλιοσέλι, όπου οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με τη δασική εκμετάλλευση⁹³. 3) Στα Μαστοροχώρια: Αγία Βάρβαρα, Αγία Παρασκευή, Αμάραντος, Ασημοχώρι, Βούρμπιανη, Γαναδιό, Γοργοπόταμος, Δροσοπηγή, Εξοχή, Καστανέα, Κεφαλοχώρι, Λαγκαδά, Μόλιστα, Μοναστήρι, Νικάνωρ, Οξυά, Πηγή, Πλαγιά, Πληκάτι, Πουρνιά, Πύργος, Πυρσόγιαννη, Χιονιάδες. Οι κάτοικοι των Μαστοροχωριών επιδίδονταν, κυρίως, στην οικοδομική τέχνη⁹⁴. 4) Στα Βλαχοχώρια: Αετομηλίτσα, Φούρκα, χωριά που αποτελούνται από Βλάχους κτηνοτρόφους⁹⁵.

⁹⁰ Βασιλείου της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5^{ης} Απριλίου 1981, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1982. *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 17^{ης} Μαρτίου 1991, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1994. *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου 2001, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 2003.

⁹¹ Στέφανος Δ. Παπάς, *Σύσταση και Διοικητική Εξέλιξη των Κοινοτήτων, των Δήμων και του Νομού Ιωαννίνων*, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2004, σελ. 579.

⁹² Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 76- 77 Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, *ό.π.*, σελ. 152- 154.

⁹³ Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, *ό.π.*, σελ. 152- 154 Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 76- 77.

⁹⁴ Ασήμος Πάνος- Σταθακόπουλος, *ό.π.*, σελ. 552 Έλευθέριο Π. Αλεξάκη, *ό.π.*, σελ. 122- 125.

⁹⁵ Δημ. Γ. Μακρής, *Φούρκα, το μαγευτικό χωριό της Πίνδου*, Θεσσαλονίκη 1978, σελ. 6-8.

Παρατηρώντας τον πίνακα εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα: Παρατηρούμε ότι στην απογραφή του 1913, η Βούρμπιανη⁹⁶ με 2.101 συνολικό πληθυσμό, η Πυρσόγιαννη⁹⁷ με 1.838 άτομα και η Μόλιστα με 1.029 κατοίκους, συγκέντρωσαν μεγάλο μέρος του πληθυσμού της επαρχίας.⁹⁸ Αντίθετα, χωριά τα οποία ανήκουν στο λεκανοπέδιο της Κόνιτσας, ήταν ολιγοκατοίκτη όπως η Αετόπετρα, σε υψόμετρο 540 μέτρων η οποία, είχε πληθυσμό μόλις 179 άτομα, το Μάζιο, σε υψόμετρο 480 μέτρων, με πληθυσμό 174 άτομα και ακόμα χαμηλότερα, στα 400 μέτρα, η Μελισσόπετρα με 69 κατοίκους. Η Αετομηλίτσα και η Φούρκα, τα δύο ημινομαδικά βλαχοχώρια της επαρχίας, διέθεταν πληθυσμό 1.400 και 900 άτομα αντίστοιχα, μεγέθη ορθά, καθώς η απογραφή πραγματοποιήθηκε εποχή όπου ο πληθυσμός είχε επιστρέψει από τα βοσκοτόπια του θέρους και βρισκόταν στις εστίες του.⁹⁹

Από την απογραφή του 1920 και μετά παρουσίασαν μείωση τα ορεινά χωριά.¹⁰⁰ Η Βούρμπιανη¹⁰¹ και η Πυρσόγιαννη¹⁰² έχασαν περίπου το μισό από τον πληθυσμό τους. Συγκεκριμένα, η Βούρμπιανη είχε μείωση της τάξεως του 60% και η Πυρσόγιαννη 50%. Ο πληθυσμός των ορεινών χωριών μετακινήθηκε προς τα πεδινά της επαρχίας: δηλαδή σε χωριά με μικρό

⁹⁶ Νίκος Παπασωτηρίου, «Η σημερινή Βούρμπιανη με λίγη ιστορία», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. 1983, σελ. 29- 30.

⁹⁷ Βασίλης Βετσόπουλος, «Οδοιπορικό στην Πυρσόγιαννη», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. 1985, σελ. 260- 261.

⁹⁸ Βασιλείον της Ελλάδος, *Απαρίθμησης... του έτους 1913*, ό.π.

⁹⁹ Χρήστος, Γ. Εξάρχου, ό.π., σελ. 32- 34· Λάμπρος Βλάχος, ό.π., σελ. 23- 25· Διονύσιος Δημ. Τάτσης, ό.π., σελ. 11- 13.

¹⁰⁰ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Α.*, ό.π.

¹⁰¹ Αν. Ευθυμίου, *Η Βούρμπιανη της Ηπείρου*, Ιωάννινα 1989, σελ. 68- 70.

¹⁰² Γ. Μαυρομμάτης, *Ιστορία και Παράδοση της Πυρσόγιαννης*, Ιωάννινα 1989, σελ. 67- 78.

υψόμετρο, όπως η Μελισσόπετρα¹⁰³, τα Καβάσιλα¹⁰⁴, το Αηδονοχώρι και ο Μολυβδοσκεπάστος¹⁰⁵, χωριά του λεκανοπεδίου της Κόνιτσας, παρουσίασαν μικρή αύξηση της τάξεως του 20%, κατά μέσο όρο. Χαρακτηριστική είναι η μείωση του πληθυσμού της Αετομηλίτσας¹⁰⁶ και της Φούρκας¹⁰⁷. Στο Πληκάτι παρατηρήθηκαν ομαδικές μετακινήσεις κατοίκων του χωριού στη Φλώρινα, τη Θεσσαλία, το Αγρίνιο, ακόμα και στη Ρωσία και τη Ρουμανία.¹⁰⁸

Αύξηση της τάξεως του 11,5 % παρουσίασε, στην απογραφή του 1920, η Καστάνιανη, παρά τη συνεχή απουσία των ανδρών, εξαιτίας της οικοδομικής εργασίας τους¹⁰⁹. Οι κτίστες παρουσιάζονται σε ποσοστό 51, 5%.¹¹⁰ Τα άλλα βασικά επαγγέλματα των κατοίκων, ασκούμενα ουσιαστικά στα αστικά κέντρα, ήταν ξενοδόχοι (14,5%), εργάτες (8%) και έμποροι (4,5%).¹¹¹ Για το λόγο αυτό οι άνδρες ξενιτεύονταν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού (Ακαρνανία, Ευρυτανία, Ρουμανία, Αμερική). Τα ταξίδια τους κρατούσαν συνήθως εννέα μήνες, από το Μάρτη (μετά τις Απόκριες) ως το Νοέμβρη, δηλαδή πριν τα Χριστούγεννα, αν και μερικοί απουσίαζαν για πολλά χρόνια.¹¹²

¹⁰³ Θωμάς Ζιάγας, «Πατριδογνωστικά», *Κόνιτσα*, τ. 45/ 1992, σελ. 419 Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.* σελ. 95- 96.

¹⁰⁴ Αναστάσιος Ευθυμίου, «Το χωριό Καβάσιλα κι οι ιστορικές του ενθυμήσεις», *Ηπειρωτική Εστία*, 1969, σελ. 225.

¹⁰⁵ Αχιλλέας Κολιός, «Το Μολυβδοσκεπάστο Κόνιτσα», *Κόνιτσα*, τ. 13/ 1987, σελ. 34- 35.

¹⁰⁶ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, *ό.π.*, σελ. 200- 205.

¹⁰⁷ Δημ. Γ. Μακρή, *Φούρκα, το μαγευτικό χωριό της Πίνδου*, Θεσσαλονίκη 1978, σελ. 6-8.

¹⁰⁸ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, *ό.π.*, σελ. 194- 197.

¹⁰⁹ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης, «Ο κύκλος ανάπτυξης της οικιακής ομάδας στην ορεινή κοινότητα Καστάνιανης Κόνιτσας», *Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής. Συγκρότηση και Μετασχηματισμοί*. Δήμος Κόνιτσας 2000, σελ. 119- 145.

¹¹⁰ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης, *ό.π.*, σελ. 120.

¹¹¹ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης, *ό.π.*, σελ. 121.

¹¹² Ελευθέριος Π. Αλεξάκης, *ό.π.*, σελ. 125- 126 Σωτήριος Νταβίλης, «Το χωριό μου Καστάνιανη Κόνιτσης», *Ηπειρος*, 1987, σελ. 46.

Την ίδια πορεία ακολούθησαν τα χωριά της επαρχίας και αργότερα, με βάση την απογραφή του 1928¹¹³ και του 1940¹¹⁴, δηλαδή μείωση του πληθυσμού για τα ορεινά χωριά και αύξηση του πληθυσμού στα χωριά του λεκανοπεδίου Κόνιτσας.

Μετά τον πόλεμο 1940- 1941 άρχισε σιγά- σιγά η φυγή των ανθρώπων από την ύπαιθρο προς τις πόλεις¹¹⁵. Η πόλη της Κόνιτσας, ακολούθησε ανάλογη πορεία με το σύνολο των χωριών της επαρχίας. Βέβαια οι όποιες αρνητικές μεταβολές του πληθυσμού, που σημειώθηκαν στο σύνολο των χωριών της επαρχίας, δεν ήταν τόσο έντονες στην πόλη της Κόνιτσας, η οποία, όπως όλες οι πρωτεύουσες, είχε την τάση, ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο του 1940 και τον Εμφύλιο πόλεμο, να συγκεντρώνει τον πληθυσμό από τα ορεινά χωριά της επαρχίας. Το ίδιο ισχύει και για τα χωριά του λεκανοπεδίου, τα οποία θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε ως δορυφόρους της Κόνιτσας.

Το φαινόμενο αυτό ήταν γενικό, ο ορεινός τόπος ερήμωσε και τα αίτια ήταν τα εξής: 1) Ο Εμφύλιος πόλεμος, 2) Η έλλειψη συγκοινωνίας κατά τους χειμερινούς μήνες, 3) Η ανεργία, γιατί όσοι παρέμειναν στα χωριά δεν είχαν εργασία για όλο το χρόνο, 4) Η μόρφωση των παιδιών. Δεν είναι οι ανέσεις που έλκυσαν τους κατοίκους στις πόλεις, αλλά η αναζήτηση εργασίας στα

¹¹³ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ... 23 Νοεμβρίου 1928*, ό.π.

¹¹⁴ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ... χωρία*, ό.π.

¹¹⁵ Κώστας Κόμης, *Σύναμμα, Κοινωνικές Λομές και Όψεις του Νεοελληνικού Χάιρου: Πόλεις, Πληθυσμιακές μετακινήσεις, Μηχανισμοί κυριαρχίας και άλλα σχετικά ζητήματα*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Δωδώνη: Παράρτημα Αρ. 78, Ιωάννινα 2007, σελ. 339.

αστικά και βιομηχανικά κέντρα, όχι μόνο του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού.¹¹⁶

Μια σκοτεινή εικόνα του εμφυλίου πολέμου αποτέλεσε και το περιβόητο «παιδομάζωμα», στην Καστάνιανη.¹¹⁷ Ο απολογισμός μας δίνει τα εξής στοιχεία: Σύνολο απαχθέντων: 84 παιδιά, από τα οποία επέστρεψαν 44.¹¹⁸ Από τις 6 Απριλίου 1949 μέχρι και τον Αύγουστο 1949 στην Καστάνιανη παρέμειναν 15 περίπου κάτοικοι. Κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα το χωριό εθεωρείτο έρημο.¹¹⁹ Η μείωση του πληθυσμού εξαιτίας των παραπάνω λόγων καθίσταται σαφής στην απογραφή του 1951¹²⁰.

Την περίοδο του Εμφυλίου πολέμου, εξαιτίας των κακουχιών σε πολλά ορεινά χωριά, ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού αποφάσισε να φύγει από τα χωριά του και να ζητήσει καταφύγιο στις πόλεις, για λόγους ασφαλείας. Στην Πουρνιά, πολλοί κάτοικοι πέθαναν από φυματίωση και πνευμονία.¹²¹ Ένα μικρό μέρος του πληθυσμού, αποφάσισε έτσι να εγκατασταθεί στα Ιωάννινα, στην Αθήνα, στα καμποχώρια της Μακεδονίας, ακόμα και στην Αλβανία, με σκοπό να επιστρέψει όταν η ηρεμία θα αποκαθίστατο στο χωριό του.¹²² Το μεγαλύτερο, όμως, ποσοστό του πληθυσμού της Πουρνιάς μετακινήθηκε προς τη Βλαχία.¹²³ Το αποτέλεσμα των παραπάνω μετακινήσεων αποτυπώνεται στις

¹¹⁶ Χρήστος Ν. Γκάσιος, *Ιστορία της Καστάνιανης-Κονίτσας*, Ιωάννινα 1971, σελ. 76-77.

¹¹⁷ Ελευθέριος Π. Αλεξάκης, *ό.π.*, σελ. 122-125.

¹¹⁸ Χρήστος Ν. Γκάσιος, *ό.π.*, σελ. 72.

¹¹⁹ Χρήστος Ν. Γκάσιος, *ό.π.*, σελ. 73-74.

¹²⁰ Βασίλειον της Ελλάδος, *Λιοικητική ... κοινότητας*, *ό.π.*

¹²¹ Χριστόδουλος Ι. Χρησιτίδης, *ό.π.*, σελ. 99-100.

¹²² Χριστόδουλος Ι. Χρησιτίδης, *ό.π.* σελ. 100-101· Κωνσταντίνος Δ. Στεργιόπουλος, «Επαρχία Κόνιτσα», *Ηπειρωτικά Χρονικά*, 1937, σελ. 224-225.

¹²³ Χριστόδουλος Ι. Χρησιτίδης, *ό.π.*, σελ. 230-231.

απογραφές του 1951¹²⁴ και 1961¹²⁵. Οι κάτοικοι της Κλειδωνιάς, του Αηδονοχωριού, του Παλαιοσελίου και του Πληκατίου ακολούθησαν το παράδειγμα των Πουρνιωτών.¹²⁶

Από την άλλη πλευρά, η αύξηση του πληθυσμού στα πεδινά χωριά συνεχίστηκε με φυσιολογικούς ρυθμούς. Οι κάτοικοι της Μελισσόπετρας, για παράδειγμα, αυξήθηκαν κατά 61, παρά το γεγονός ότι πυρπολήθηκαν 72 από τις οικίες του χωριού.¹²⁷

Από την απογραφή του 1961¹²⁸ και εξής ο εξαστισμός απέκτησε μεγαλύτερες διαστάσεις και η διεθνής μετανάστευση επηρέασε σαφώς τον πληθυσμό των κοινωνιών και τις δομές του¹²⁹. Οι κάτοικοι του Ασημοχωριού μετακινήθηκαν προς την Αθήνα, τη Γερμανία και την Αμερική.¹³⁰ Η διαφορά που εντοπίζουμε στο μεταναστευτικό αυτό ρεύμα είναι, ότι πλέον, οι κάτοικοι μετακινούνται οικογενειακά.¹³¹ Τα προβλήματα ανεργίας της εποχής και το γενικότερο μεταναστευτικό ρεύμα οδήγησαν πολλούς Καστανιανίτες στα αστικά κέντρα για να συνεχίσουν εκεί τη ζωή τους. Το ελληνικό κράτος δεν κινήθηκε εγκαίρως, ώστε να συγκρατηθεί ο αγροτικός πληθυσμός στο πλαίσιο μιας αποκεντρωμένης ανάπτυξης που θα στόχευε στην αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας με τολμηρή κοινωνική και αγροτική πολιτική.¹³² Η

¹²⁴ Βασιλείον της Ελλάδος, *Διοικητική ... κοινότητας*, ό.π.

¹²⁵ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... οικισμούς*, ό.π.

¹²⁶ Σωτήρης Π. Τουφίδης, ό.π., σελ. 77, 78, 83, 86- 87, 97.

¹²⁷ Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών, *Έκθεσις των... Οκτώβριος 1944*, ό.π., σελ. 80- 81.

¹²⁸ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... οικισμούς*, ό.π.

¹²⁹ Κώστας Κόμης, ό.π., σελ. 294.

¹³⁰ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, *Το Λισκάτσι Κονίτσης (Ασημοχώρι)*, 1984, σελ. 17, 25- 26.

¹³¹ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, ό.π., σελ. 88- 89.

¹³² Φρίξος Τζιόβας, ό.π., σελ. 93- 94· Ασήμος Πάνος- Σταθακόπουλος, ό.π., σελ. 557· Ευάγγελος Π. Δημητριάδης, ό.π., σελ. 152- 154.

απογραφή μάλιστα του 1961¹³³ έδειξε ότι ενώ οι εγγεγραμμένοι στην κοινότητα ανέρχονταν σε 380, μόνο οι 253 από αυτούς ήταν μόνιμοι κάτοικοι.¹³⁴ Μετά το 1950, οι Αετομηλιτσιώτες βρέθηκαν διασκορπισμένοι σε όλα τα κράτη, κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης, απ' όπου και άρχισαν να επιστρέφουν πολύ αργότερα. Μεγάλη μετανάστευση παρουσίασε και η Φούρκα, αν και τον πληθυσμό της τον αναπλήρωσε με την εγκατάσταση στο χωριό αρβανιτόβλαχων κτηνοτρόφων, οι οποίοι αποτελούν τον κύριο κορμό του πληθυσμού και σήμερα.¹³⁵ Όσες οικογένειες παρέμειναν και συνέχισαν τον ημινομαδισμό είχαν τη δυνατότητα να συνάψουν δάνεια με σκοπό την αποκατάσταση ή ίδρυση βιώσιμων κοπαδιών και τη δημιουργία της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής.¹³⁶

Στη δεκαετία του 1970 ολοκληρώθηκε η Εθνική οδός Ιωαννίνων-Κοζάνης. Η Θεοτόκος¹³⁷, η Κλειδωνιά, η Πλαγιά¹³⁸ και το Κεφαλοχώρι¹³⁹ μετακινήθηκαν προς την Εθνική οδό.¹⁴⁰ Αν και θα περίμενε κανείς ότι οι επιπτώσεις θα ήταν θετικές για την περιοχή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μάλλον ήταν σχετικά ασήμαντες. Μάλιστα, τα παραπάνω χωριά αντί να αυξήσουν τον πληθυσμό τους τον μείωσαν, σε σημαντικό βαθμό. Κάποια άλλα δε χωριά παρήκμασαν κυριολεκτικώς δημογραφικά, όπως η Μόλιστα με μια

¹³³ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... οικισμούς*, ό.π.

¹³⁴ Χρήστος Ν. Γκάσιος, ό.π., σελ. 92.

¹³⁵ Χρήστος, Γ. Εξάρχου, ό.π., σελ. 15· Δημ. Γ. Μακρή, ό.π., σελ. 23- 25· Γ. Τσούμης, *Ιστορία του χωριού Φούρκας της Ηπείρου*, Τσοτύλιον 1993, σελ. 34- 42.

¹³⁶ Δημήτρης Χατζήολου, ό.π., σελ. 132- 160

¹³⁷ Νίκος Ζούνης, «Η Θεοτόκος ένα καινούριο χωριό με πολλές ανάγκες», *Κόνιτσα*, τ. 17/1981, σελ. 231.

¹³⁸ Λάμπρος Βλάχος, ό.π., τόμ. 25- 26/ 1981, σελ. 11.

¹³⁹ Λάμπρος Βλάχος, ό.π., τόμ. 25- 26/ 1981, σελ. 34.

¹⁴⁰ Διονύσιος Δημ. Τάτσης, ό.π., σελ. 209.

μείωση της τάξεως του 30%, όπου ένα μέρος των κατοίκων της εγκαταστάθηκε στο Βουκουρέστι και στο Κάιρο¹⁴¹ και επίσης η Πουρνιά¹⁴², ο Πύργος και το Μοναστήρι. Πληθυσμιακή μείωση παρουσίασε ακόμα και η Φούρκα φθάνοντας στους 93 μόλις κατοίκους.¹⁴³

Από τη δεκαετία του 1980 και μετά ένα μικρό μέρος του πληθυσμού επέστρεψε στις εστίες του. Η τάση αυτή δηλώνει, βέβαια, την περαιτέρω αύξηση του πληθυσμού, κυρίως στις ορεινές περιοχές¹⁴⁴. Οι τελευταίες απογραφές δείχνουν σταθεροποίηση σε κάποια χωριά, όπως στη Βούρμπιανη, τα Καβάσιλα και στην Αετόπετρα, όπου παρατηρήθηκε οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη, παρουσιάζοντας μάλιστα ένα σημαντικό κύμα παλιννόστησης.¹⁴⁵ Σε κάποια άλλα χωριά οι απογραφές είναι απογοητευτικές για την εξέλιξη του πληθυσμού, για παράδειγμα στην Κλειδωνιά και στην Πυξαριά, όπου εμφανίζεται τάση ερήμωσης.¹⁴⁶

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει την κίνηση του πληθυσμού, σύμφωνα με τις απογραφές της Ε.Σ.Υ.Ε. από το 1913 έως το 2001 σε κάποια χωριά της επαρχίας, χωριά που ανήκουν και στις τέσσερις οικιστικές ενότητες της επαρχίας Κόνιτσας.¹⁴⁷ Κάποια απ' αυτά παρουσιάζουν τάση σταθεροποίησης, όσον αφορά τον πληθυσμό τους, όπως η Αετόπετρα και το Δίστρατο. Η

¹⁴¹ Χαρ. Χ. Γκούτος, *Μολιστινά*, Ιωάννινα 1983, σελ. 78- 80· Ευάγγελος Δημητριάδης, *Η Μόλιστα της Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 118- 119.

¹⁴² Χρ. Ι. Χρηστίδης, *Πουρνιά Κόνιτσας. Το χωριό μου*, Ιωάννινα 1991, σελ. 65.

¹⁴³ Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 91.

¹⁴⁴ Κώστας Κόμης, *ό.π.*, σελ. 339.

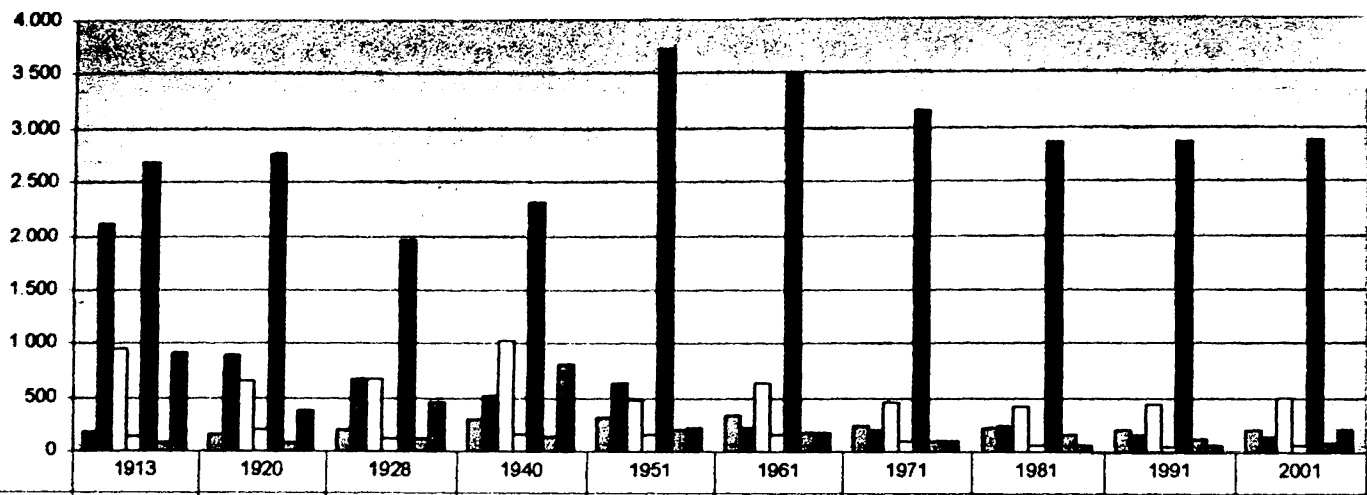
¹⁴⁵ Χρήστος, Γ. Εξάρχου, *ό.π.*, σελ. 45- 46· Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 96.

¹⁴⁶ Σωτήρης Π. Τουφίδης, *ό.π.*, σελ. 67, 88.

¹⁴⁷ Βασιλείον της Ελλάδος, *Απαρίθμησης... του έτους 1913*, *ό.π.*· Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Α.*, *ό.π.*· Βασιλείον της Ελλάδος, *Διοικητική ... κοινότητας*, *ό.π.*· Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... οικισμός*, *ό.π.*

Φούρκα, τα Καβάσιλα και η Βούρμπιανη ανήκουν στα χωριά με μείωση πληθυσμού ενώ η Μελισσόπετρα και η πόλη της Κόνιτσας παρουσιάζουν μικρή πληθυσμιακή αύξηση.

	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
Μελισσόπετρα	179	160	195	289	315	341	232	214	196	192
Βούρμπιανη	2.101	890	667	514	640	218	194	232	148	141
Μαίρατο	940	657	669	1.033	469	623	462	404	434	487
Καβάσιλα	147	185	122	157	163	155	80	67	49	57
Κόνιτσα	2.670	2.749	1.959	2.313	3.716	3.485	3.150	2.849	2.858	2.871
Φούρκα	900	367	444	808	214	178	93	68	56	206

ΠΑΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Η επαρχία του Μετσόβου είναι μέρος της οροσειράς της Πίνδου και οριοθετείται από τις κορυφογραμμές της Κατάρας (υψ. 1.801 μ.), του Ζυγού (υψ. 1650 μ.) και του Περιστερίου (με το μέγιστο ύψος των 2.295 μ.). Από την περιοχή αυτή πηγάζει ολόκληρο το σύστημα των ποταμών της κεντρικής Ελλάδας, που συνίσταται από τον Αώο, τον Αχελώο, τον Άραχθο, τον Πηνειό και τον Αλιάκμονα. Η περιοχή αυτή αποτελεί το συνδετικό κρίκο των διαβάσεων από την Ήπειρο προς τη Θεσσαλία και τη Δυτική Μακεδονία.¹⁴⁸

Η κωμόπολη του Μετσόβου βρίσκεται στα Α- ΒΑ των Ιωαννίνων.¹⁴⁹ Ήταν ανέκαθεν ένας από τους πλέον ενεργούς οικισμούς της περιοχής. Το 1770- 80 ξένοι περιηγητές που επισκέφθηκαν το Μέτσοβο το χαρακτήρισαν "Κασαμπά" (=μικρή).¹⁵⁰

Η χλωρίδα της περιοχής διαφοροποιείται κατά τόπους, ανάλογα με τη γεωλογική σύσταση των εδαφών. Έτσι στα ανατολικά, όπου κυριαρχεί ο πρασινόλιθος, επικρατούν τα δάση και τα βοσκοτόπια. Στα δυτικά, όπου κυριαρχεί ο ασβεστόλιθος, τα μέρη είναι τελείως άγονα, και στο μέσο, όπου κυριαρχεί ο φλύσχης, υπάρχουν άφθονα νερά, έντονη βλάστηση και καρποφόρα δέντρα. Στην περιοχή αυτή του φλύσχη, όπου βρίσκεται και το

¹⁴⁸ Μιχάλης Αράπογλου, *Οικιστική Γεωγραφία της Ηπείρου*, Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας- Τμήμα Ηπείρου, Ιωάννινα 2005, σελ. 34- 38.

¹⁴⁹ Μιχάλης Αράπογλου, *ό.π.*, σελ. 34- 38.

¹⁵⁰ Henry Holland, *Travels in the Ionian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia etc during the years 1812 and 1813*, London 1815, σελ. 217. Thomas Hughes, *Travels in Sicily, Greece and Albania*, London 1820, σελ. 125- 128.

Μέτσοβο, συναντώνται έντονα φαινόμενα κατολισθήσεων. Το κλίμα είναι καθαρά ηπειρωτικό με τον υψηλότερο δείκτη βροχόπτωσης στην Ελλάδα, με πολύ χαμηλές θερμοκρασίες και χιονοπτώσεις που φθάνουν ακόμη και τα δύο μέτρα.¹⁵¹

Κάτω από αυτές τις κλιματολογικές συνθήκες, το ορεινό του εδάφους και τη βλάστηση, είναι φυσικό η περιοχή να αποτελεί βιότοπο για την πανίδα. Οι κυριότεροι φυσικοί πόροι είναι τα δάση της μαύρης πεύκης και της οξιάς, καθώς και τα βοσκοτόπια, από τα οποία τα πιο σημαντικά βρίσκονται στις Πολιτισίες, στα βόρεια του Μετσόβου. Η γεωργική παραγωγή είναι ασήμαντη.¹⁵² Για το λόγο αυτό και η κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία και η υλοτομία.¹⁵³

Ιστορικά αναφέρεται πως από τη δεύτερη χιλιετηρίδα π.Χ., στο τμήμα αυτό της Ηπείρου κατοικούσαν λαοί ποιμενικοί που μιλούσαν ελληνικά. Ειδικότερα, κατά τον 4ο αιώνα π.Χ., στην περιοχή του Μετσόβου κατοικούσαν οι Αίθικες και ίσως οι Τυμφαίοι. Εν τούτοις, στα μέρη αυτά δεν έχουν επισημανθεί προϊστορικά κατάλοιπα, παρά μόνο ελληνικές και ρωμαϊκές εγκαταστάσεις, όπως στο Βοτονόσι. Είναι ακόμα γνωστό πως από το Μέτσοβο περνούσε η κύρια διάβαση από τα δυτικά προς τα ανατολικά της Πίνδου, διάβαση εξαιρετικής στρατηγικής κι εμπορικής σημασίας.¹⁵⁴

¹⁵¹ Ε. Π. Δημητριάδης, *Ιστορικός λειτουργικά οργανωμένος και κατασκευασμένος χώρος. Η σύλληψη του στη σύγχρονη πολεοδομική αντίληψη: Θεωρία- πράξη*. University Studio Press. Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 48- 50.

¹⁵² Κώστας Βεργόπουλος, *Το Αγροτικό Ζήτημα στην Ελλάδα*, Εξάντας 1975, σελ. 78.

¹⁵³ Λάζαρος Αρσενίου, *Τα Τσελιγκάτα Σαρακατσάνων και Βλάχων*. Εκδόσεις "Ελλα". Λάρισα 2005, β' βελτιωμένη έκδοση, σελ. 57, 64- 72.

¹⁵⁴ N. Hammond, *Ήπειρος. Η γεωγραφία, τ' αρχαία ερείπια, η ιστορία και η τοπογραφία της Ηπείρου και των παρακειμένων χωρών* (μεταφρ. Α. Γιάγκας), Αθήναι 1971, том Α', σελ. 38, 43, том Β', σελ. 86, 90, том Γ', σελ. 178, 182. Η διάβαση του Μετσόβου είναι ο πιο καλός δρόμος από Ήπειρο προς

Αν και υποστηρίζεται πώς οι ποιμένες- κάτοικοι της περιοχής αυτής δε διέθεταν παλιά μόνιμους οικισμούς και πως μόνο πριν από δύο τρεις αιώνες δημιούργησαν μόνιμες οικιστικές εγκαταστάσεις, θα πρέπει να σημειώσουμε παράλληλα, πως το Μέτσοβο, λόγω της κεντρικής του θέσης – κόμβου στο εσωτερικό σύστημα επικοινωνιών αλλά και σημείο αναγκαίας στάσης για τον ανεφοδιασμό και τον έλεγχο της ασφάλειας της μοναδικής διάβασης της Πίνδου, δεν μπορεί παρά να ήταν ένας από τους παλαιότερους οικισμούς της περιοχής αν και μάλλον ασήμαντος.¹⁵⁵

Οι ιστορικές καταβολές της περιοχής και των κατοίκων της καθώς και η σημερινή πραγματικότητα οδηγούν στα εξής συμπεράσματα:

Οι κάτοικοι έχουν μορφοποιήσει μια ιδιότυπη κοινωνία που έχει μεταφέρει ως τις μέρες μας εμπειρίες πανάρχαιες από τη ζωή στις κορφές της Πίνδου. Το Μέτσοβο, ως το παλαιότερο οικιστικό κέντρο της περιφέρειας και τόπος στάσης, συναλλαγής και εξυπηρέτησης των διερχομένων από Ανατολή και Δύση εμπόρων και κάθε λογής ταξιδευτών και στρατευμάτων, αποτέλεσε το κέντρο έκφρασης των τοπικών στοιχείων, το πρότυπο οικιστικής και αρχιτεκτονικής δημιουργίας, τουλάχιστον για την ευρύτερη περιοχή του.¹⁵⁶

Θεσσαλία- Δυτική Μακεδονία, ο καλύτερος από Δύση προς Ανατολή. Για 3- 4 μήνες είναι κλειστός το χειμώνα. Κατά τον 5ο- 6ο αιώνα π.Χ. υπήρχε εμπορική επικοινωνία των Δυτικών ακτών και της Ιλλυρίας με τις Ανατολικές περιοχές. Από εδώ πέρασαν οι Θεσπρωτοί το 1140 π.Χ. για να πάνε στη Θεσσαλία. Η διάβαση του Μετσόβου το 19ο αιώνα μ.Χ. ήταν ο εμπορικότερος δρόμος που κατά τον Leake ήταν παλιός ρωμαϊκός δρόμος. Αν ληφθεί υπόψη ότι και κατά το 12ο αιώνα- κατά τον Άραβα γεωγράφο Edrisi- άνοιξε το εμπόριο μεταξύ Ηπείρου και Θεσσαλίας- Δυτικής Μακεδονίας, αλλά και η αναφορά του 1794 (Α. Βρανούσης, *Χρονικά της Μεσαιωνικής και Τουρκοκρατούμενης Ηπείρου*, Ιωάννινα 1962, σελ. 199- 200), όπου εμφαντικά δηλώνεται ο οικονομικός ρόλος της διάβασης για τη ζωή της περιοχής, προκύπτει ότι η στρατηγική σημασία και η συμβολή της διάβασης στην ανάπτυξη ήταν ανέκαθεν υψίστης σημασίας. Η αναφορά ακόμη υποδηλώνει την κρίσιμότητα της διάβασης για λόγους ασφάλειας: “και πολλάκις καταφεύγουν (στη μονή ως σταθμό) από φουρτούνες και ταραχοναίς των βουνών, όπου είναι δερβένι και σώζονται”.

¹⁵⁵ N. Hammond, *ό.π.*, τομ. Α', σελ. 38, 43, τομ. Β', σελ. 86, 90, τομ. Γ', σελ. 178, 182.

¹⁵⁶ N. Hammond, *ό.π.*, τομ. Α', σελ. 38, 43, τομ. Β', σελ. 86, 90, τομ. Γ', σελ. 185.

Οι κάτοικοι της περιοχής είναι Βλάχοι (*Αρομόνιοι*) και αποκαλούνται “κουτσόβλαχοι” ή “μπουρτζόβλαζοι”.¹⁵⁷ Εποχιακά, κυρίως παλιότερα, μετακινούνταν ομαδικά με τα κοπάδια τους από τα ψηλά βοσκοτόπια στους κάμπους της Θεσσαλίας και τα παράλια της Ηπείρου.¹⁵⁸ Οι κάτοικοι και σήμερα είναι δίγλωσσοι. Μιλούν την ελληνική και τη βλαχική γλώσσα, η οποία είναι λατινογενής με αρκετούς όρους της αρχαιοελληνικής χωρίς να διαθέτει όμως και δική της γραφή¹⁵⁹.

Το τοπωνύμιο “Μέτσοβο” πρωτοεμφανίζεται στο “Χρονικό των Ιωαννίνων”, όπου σημειώνεται πως στα 1380 ο Σέρβος δεσπότης των Ιωαννίνων Θωμάς “...τον τιμωτάτον Ησαΐα, τον καθοδηγούμενον Μετζόβου, εκακοποίησε...¹⁶⁰”. Η προέλευση του τοπωνύμιου “Μέτσοβο” δεν είναι εξακριβωμένη. Υποστηρίζεται πως μπορεί να είναι σλάβικο και ότι σημαίνει “αρκουδοχώρι”, από τις σλαβικές λέξεις “μέτσα” που σημαίνει αρκούδα και “όβο” που σημαίνει χωριό.¹⁶¹ Άλλοι υποστηρίζουν πως προέρχεται από “του Μούτζη ή του Μήτσιου (=Δημήτρη) το χωριό”- Μήτσιου- όβο, Μήτσιοβο, Μέτσοβο ή από παραφθορά της ονομασίας “Μεσοβούνι”- Μετσοβούν, Μέτσοβο.¹⁶²

¹⁵⁷ Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσοπίτσας *Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος*. Αθήνα 1948. Αχιλλεύς Ανθεμίδης *Οι Βλάχοι της Ελλάδος Θεσσαλονίκη 1997*, σελ. 34- 40. Π. Θωμάς, *Μονογραφία περί Βλάχων και Κουτσοβλάχων* (Πανδώρα ΙΘ΄ 1869, ΤΚ΄ 1870), σελ. 67- 72.

¹⁵⁸ Λάζαρος Αρσενίου, *ό.π.*, σελ. 62- 63.

¹⁵⁹ Παναγιώτης Αραβαντινός, *Περιγραφή Ηπείρου σε τρία μέρη, Μέρος Γ΄*, Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 56- 65. “καίπερ μη χειριζόμενοι ως οικιακήν γλώσσαν την Ελληνικήν, εις τοιαύτην όμως συνθέτουν τα άσματά των”. Στην περιοχή Μετσόβου, Μαλακασίου, Γρεβενών “ουδέποτε ακούγεται άσμα βλαχικόν, τα μοιρολόγια είναι Ελληνικά, αλλά και πολλοί τραγουδοί έστω και αν δε γνωρίζουν αυτά που τραγουδοί”. Ειδικότερα σημειώνει πως ορισμένα μοιρολόγια είναι παρόμοια με του Θεόκριτου.

¹⁶⁰ Λεάνδρος Βρανούσης *Το χρονικό των Ιωαννίνων, Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου Ακαδημίας Αθηνών*, Αθήνα 1965, σελ. 54- 55.

¹⁶¹ Λεάνδρος Βρανούσης, *ό.π.*, σελ. 12- 16.

¹⁶² Παναγιώτης Αραβαντινός, *ό.π.*, σελ. 87. William Martin Leake, *Travels in Northern Greece*, London 1835, σελ. 42-49. Την άποψη αυτή υποστηρίζει κι ο Άγγλος περιηγητής, η οποία ανταποκρίνεται

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι κάτοικοι της περιοχής του Μετσόβου, σε όλη τη διαδρομή της ιστορίας, έζησαν σχεδόν πάντοτε με καθεστώς αυτονομίας. Ειδικότερα από το 10ο και έως τις αρχές του 19ου αιώνα το Μέτσοβο τελούσε υπό προνομιακό καθεστώς. Τα προνόμια αυτά, που παραχωρούνταν για να συνεργάζονται οι κάτοικοι της περιοχής, και περισσότερο του Μετσόβου, φιλικά με την κεντρική εξουσία στη φύλαξη κι εξυπηρέτηση της καίριας διάβασης της Πίνδου, καταργήθηκαν από τον Αλή πασά το 1795.¹⁶³ Και αυτό, γιατί ο Αλή πασάς που είχε την έδρα του στα Γιάννενα, είχε αποκτήσει μεγάλη δύναμη και αποσκοπούσε στην αυτοδυναμία και στην απόλυτη κυριαρχία στην περιοχή.¹⁶⁴

Με αυτό λοιπόν το καθεστώς των οθωμανικών προνομίων¹⁶⁵, που παρείχε οικονομικές διευκολύνσεις, πολιτικές ελευθερίες και διοικητική κι εκκλησιαστική αυτονομία, ήταν φυσικό το Μέτσοβο, ως ο κεντρικός οικισμός της περιοχής- κέντρο, σταθμός, αγορά, πόλη- να αναπτυχθεί αναλόγως. Η απελευθέρωσή του έγινε την 31/10/1912, επετεύχθη δε σχεδόν αναίμακτα.¹⁶⁶ Λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση το Μέτσοβο άρχισε να παρακμάζει, αφενός μεν διότι το εμπόριο μετατοπίσθηκε στην αγορά των Ιωαννίνων και των Τρικάλων αφετέρου δε λόγω της απώλειας των κληροδοτημάτων της

περισσότερο από κάθε άλλη στην πραγματικότητα. Κ. Ευ. Οικονόμου, *Τα οικονομία του Νομού Ιωαννίνων*, Ιωάννινα 2002, σελ. 139- 140. Στέφανος Δ. Παπαίος, *Σύσταση και Διοικητική Εξέλιξη των Κοινοτήτων, των Δήμων και του Νομού Ιωαννίνων*, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2004.

¹⁶³ Κ.Δ. Μέρτζιος, *Ανέκδοτα ιστορικά στοιχεία περί Αλή Πασά Τεπελενλή*, ΗΕ 3 1954, σελ. 45- 49.

¹⁶⁴ Σπύρος Μελάς, *ό.π.*, σελ. 78- 80.

¹⁶⁵ Κώστας Κόμης, *Σύναμμα, Κοινωνικές Δομές και Όψεις του Νεοελληνικού Χάρου: Πόλεις, Πληθυσμιακές μετακινήσεις, Μηχανισμοί κυριαρχίας και άλλα σχετικά ζητήματα*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Δωδώνη: Παράρτημα Αρ. 78, Ιωάννινα 2007, σελ. 311- 322.

¹⁶⁶ Φάνης Μιχαλόπουλος, *ό.π.*, σελ. 98.

Κοινότητας, τα οποία χάθηκαν εξαιτίας του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, ευρισκόμενα σε ξένες και Ελληνικές τράπεζες.¹⁶⁷ Την εποχή αυτή εντοπίζεται και το τέλος του χερσαίου εμπορίου προς όφελος της ατμοκίνητης ναυτιλίας.¹⁶⁸

Η επαρχία του Μετσόβου απαρτίζεται από την κωμόπολη του Μετσόβου, το χωριό Ανήλιο, που βρίσκεται απέναντι από το Μέτσοβο, το χωριό Μηλιά, σε απόσταση δεκαπέντε (15) χιλιομέτρων βόρεια του Μετσόβου, το Βοτονόσι που είναι το πρώτο χωριό που συναντάει κανείς πηγαίνοντας από το Μέτσοβο προς τα Γιάννενα, όπου εκεί υπογράφηκε η γνωστή ανακωχή με τους Γερμανούς στις 24 Απριλίου του 1941. Αριστερά από το Βοτονόσι βρίσκεται το χωριό Ανθοχώρι.

¹⁶⁷ Δημήτριος Τρ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σελ. 5- 12. Μιχάλης Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 30- 32.

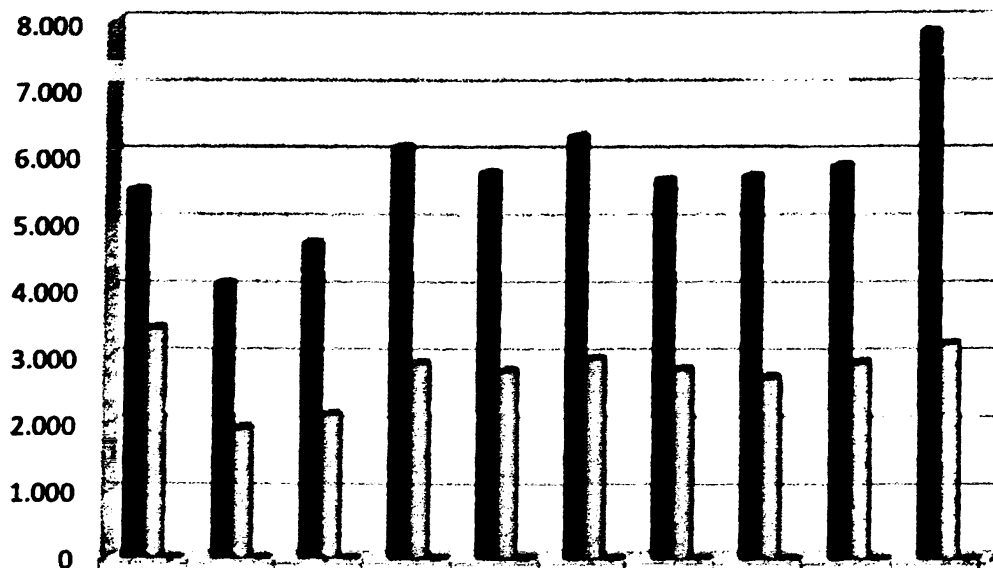
¹⁶⁸ Ιωάννης Χασιώτης, *Επισκόπηση της Ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς*, εκδόσεις Βάνιας 1993, σελ. 55- 57. Βασίλης Καρδάσης, *Από τον ιστίον εις τον ατμόν*, Αθήνα 1993, σελ. 78- 87.

Η κίνηση του πληθυσμού στην επαρχία Μετσόβου και στο ίδιο το

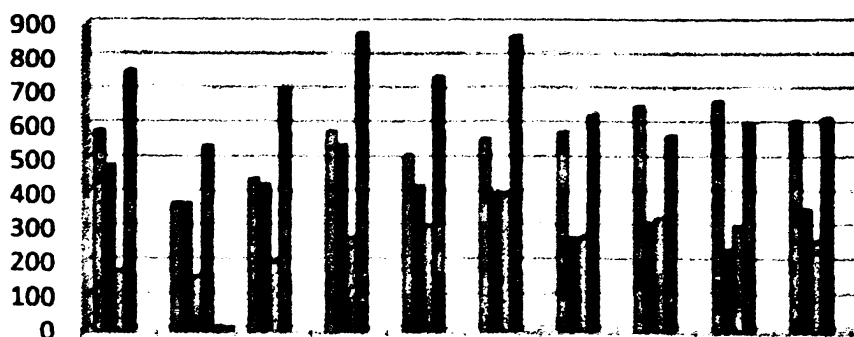
Μέτσοβο αποτυπώνεται στους παρακάτω πίνακες και διαγράμματα:

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΙ ΚΩΜΟΠΟΛΗΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
■ Επαρχία Μετσόβου	5.470	4.082	4.686	6.098	5.727	6.255	5.612	5.664	5.829	7.835
□ Μέτσοβο	3.429	1.944	2.156	2.907	2.798	2.976	2.823	2.705	2.917	3.195
□ Σχετικό Μέγεθος	62,70%	42,60%	42,70%	42,70%	48,90%	47,60%	50,30%	47,70%	50,00%	40,80%

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΧΩΡΙΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
■ Ανήλιο	583	370	441	579	510	557	577	653	668	610
■ Ανθοχώρι	479	367	425	539	420	397	268	312	235	350
■ Βοτονόσι	173	155	200	271	307	397	273	328	305	262
■ Μηλέα	753	536	704	869	738	859	628	566	604	618
■ Μονή Αγίου Νικολάου		13								
■ Μονή Ζωοδόχου Πηγής Ανθοχωρίου		8								

Παρατηρούμε ότι το 1913 ο πληθυσμός της επαρχίας ανερχόταν σε 5.470 άτομα.¹⁶⁹ Σύμφωνα με μια πληροφορία, εν συνεχεία, τον Μάιο του 1914 εγκαταστάθηκαν στο Μέτσοβο 1.000 πρόσφυγες.¹⁷⁰ Στην απογραφή του 1913¹⁷¹ το Ανήλιο είχε 583 κατοίκους, το Ανθοχώρι 479, το Βοτονόσι 173 και η Μηλέα 753. Παρ'όλα αυτά, ο πληθυσμός της επαρχίας στην απογραφή του 1920¹⁷², έφτασε μόλις τους 4.082 κατοίκους. Η μείωση της τάξεως του 25% οφείλεται στο ότι η απογραφή του 1920 πραγματοποιήθηκε το χειμώνα, περίοδο κατά την οποία, οι βλάχοι ποιμένες, εγκατέλειπαν τα χωριά τους, αφήνοντας σ' αυτά μόνο λίγους φύλακες με αμοιβή.¹⁷³ Τα τσελιγγάτα τους κατέρχονταν στους κάμπους και συνήθιζαν να εγκαθίστανται στα χειμαδιά.¹⁷⁴ Στο Μέτσοβο η μείωση του πληθυσμού, κατά τους χειμερινούς μήνες, ήταν της τάξεως του 43%. Το σχετικό μέγεθος ήταν 42,6%. Αρκετοί από τους εμπόρους των Ιωαννίνων ήταν Μετσοβίτες.¹⁷⁵ Κάποιοι από αυτούς μετανάστευσαν επίσης σε πόλεις της Θεσσαλίας ή συνεργάστηκαν με εμπόρους από αυτές και έδωσαν μεγάλη ώθηση στο εμπόριο των Τρικάλων, της Λαρίσης και άλλων κέντρων.¹⁷⁶ Κάποιοι άλλοι μετανάστευσαν στη Μόσχα, σε πόλεις της

¹⁶⁹ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Απαρίθμησις των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913*, Εν Αθήναις 1915.

¹⁷⁰ Γεώργιος Πλατάρης, *Το Σημειωματάρι ενός Μετσοβίτη 1871- 1943*, Αθήνα 1972, σελ. 194.

¹⁷¹ Βασιλείον της Ελλάδος, *Απαρίθμησις... του έτους 1913*, ό.π.

¹⁷² Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά την απογραφήν της 19- 12- 1920, πραγματικός πληθυσμός, κυρωθείς διά του από 31- 8- 1921 Β.Α.*, Εν Αθήναις 1921.

¹⁷³ Δημήτριος Τρ. Παπαζήσης, ό.π., σελ. 30- 32.

¹⁷⁴ Λάζαρος Αρσενίου, ό.π., σελ. 57, 64- 72. Ιωάννης Κ. Εισαταθίου, *Οι Ελληνόβλαχοι ή Κουτσόβλαχοι ή Αρρωμοίνοι. Ιστορικά- Γλωσσικά- Λεξιλόγιο*, Τρίκαλα 2003, σελ. 45- 52.

¹⁷⁵ Μιχάλης Γ. Τρίτος, ό.π., σελ. 45- 51.

¹⁷⁶ Μιχάλης Γ. Τρίτος, ό.π., σελ. 53- 54.

Ρουμανίας, στη Βιέννη, το Παρίσι και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, όπου σχημάτισαν τεράστιες περιουσίες.¹⁷⁷

Ακολουθεί μια μείωση της τάξεως του 25%, κατά μέσο όρο, με το Βοτονόσι να απαριθμεί, το 1920¹⁷⁸, 155 κατοίκους. Όπως προαναφέρθηκε, η μείωση αυτή δεν αντιστοιχεί σε μετανάστευση του πληθυσμού¹⁷⁹. Στην απογραφή του 1920¹⁸⁰ εμφανίζονται η Μονή του Αγίου Νικολάου και η Μονή της Ζωοδόχου Πηγής, με 13 και 8 μοναχές, αντίστοιχα. Στην απογραφή του 1913 ο πληθυσμός των μονών συγκαταλεγόταν στο Ανθοχώρι.

Το καλοκαίρι του 1928, ο πληθυσμός της επαρχίας αυξήθηκε κατά 13% και στο Μέτσοβο κατά 10%.¹⁸¹ Μια και η απογραφή πραγματοποιήθηκε τους καλοκαιρινούς μήνες, η αύξηση αυτή οφείλεται στη συνήθεια των βλάχων κτηνοτρόφων, που σαν νομάδες, το καλοκαίρι στα βουνά, δεν έμεναν σε συνοικισμούς από καλύβες, αλλά στα χωριά τους όπου είχαν κτισμένα πέτρινα σπίτια.¹⁸² Έτσι κάθε βλάχος ήταν δεμένος με το δικό του χωριό και με το δικό του σπίτι, ενώ ταυτόχρονα ήταν και νομάς και ανήκε σε τσελιγγάτο, που κυρίως το αποτελούσαν συγχωριανοί του. Η διαμονή σε σπίτια το καλοκαίρι, επέτρεψε στους Βλάχους να επιδοθούν και σε άλλες ασχολίες εκτός από την κτηνοτροφία. Κάποιοι από αυτούς καλλιεργούσαν φασόλια ή λαχανικά, ενώ

¹⁷⁷ Μιχάλης Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 52- 53.

¹⁷⁸ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Α.*, *ό.π.*

¹⁷⁹ Λάζαρος Αρσενίου, *ό.π.*, σελ. 67. Ευσταθίου Κ. Ιωάννης, *ό.π.*, σελ. 56.

¹⁸⁰ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Α.*, *ό.π.*

¹⁸¹ Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 15- 16 Μαΐου 1928, πραγματικός πληθυσμός κυρωθείς διά του από 23 Νοεμβρίου 1928 Διατάγματος*, Έκδοσις Δεύτερη, Εν Αθήναις 1935.

¹⁸² Άγις Αναστασιάδης, *Πληθυσμιακή- Δημογραφική ανάλυση του χώρου, θεωρητική προσέγγιση, μεθοδολογία, μοντέλα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 58- 60. Αρσενίου Λάζαρος, *ό.π.*, σελ. 59. Κώστας Κόμης, *ό.π.*, σελ. 324- 325.

άλλοι ασχολήθηκαν με τη βιοτεχνία. Το 1928, το σχετικό μέγεθος υπολογίζεται στο 42,7%.¹⁸³

Το 1928¹⁸⁴ ο πληθυσμός των χωριών της επαρχίας του Μετσόβου αυξάνεται ανάλογα με τον οικισμό του Μετσόβου. Η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται σε ένα σημαντικό αριθμό μεταναστών, που ήρθαν από την Παραμυθιά την Άνοιξη του 1923 κι εγκαταστάθηκαν στα χωριά της επαρχίας και στον οικισμό του Μετσόβου.¹⁸⁵ Έτσι, το Ανήλιο απαριθμούσε 441 κατοίκους, το Ανθοχώρι 425, το Βοτονόσι 200 και η Μηλέα 704.

Το 1940 ο πληθυσμός της επαρχίας αυξήθηκε κατά 1412 κατοίκους. Στο Μέτσοβο η αύξηση ήταν της τάξεως του 25% (κατά 751 κατοίκους).¹⁸⁶ Η απογραφή του 1940¹⁸⁷ περιγράφει πληθυσμιακή αύξηση πληθυσμού της τάξεως του 24% για το Ανήλιο, της τάξεως του 21% για το Ανθοχώρι, 26% για το Βοτονόσι και 19% για τη Μηλέα.

Η απογραφή του 1951, δίνει μια μείωση περίπου 20% για την επαρχία του Μετσόβου (μείωση 1181 κατοίκων) και 4% για το Μέτσοβο (μείωση 109 κατοίκων).¹⁸⁸ Εδώ παρατηρείται μια δημογραφική κάμψη, φαινόμενο που συναντούμε σε πολλά ορεινά αλλά και πεδινά μέρη της Ελλάδας. Οι Μετσοβίτες που είχαν μετοικήσει στην Αθήνα παρακολουθούσαν την παρακμή

¹⁸³ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ... 23 Νοεμβρίου 1928*, ό.π Κώστας Κόμης, *Σύναμμα, Κοινωνικές Δομές και Όψεις του Νεοελληνικού Χώρου: Πόλεις, Πληθυσμιακές μετακινήσεις, Μηχανισμοί κυριαρχίας και άλλα σχετικά ζητήματα*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Δωδώνη: Παράρτημα Αρ. 78, Ιωάννινα 2007, σελ. 311- 322.

¹⁸⁴ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 15- 16 Μαΐου 1928.*, ό.π.

¹⁸⁵ Γεώργιος Πλατάρης, ό.π., σελ. 67.

¹⁸⁶ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940*, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, πόλεις και χωρία, Εν Αθήναις 1950.

¹⁸⁷ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 16 Οκτωβρίου 1940* ό.π.

¹⁸⁸ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Διοικητική Διαίρεση της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας*, Αθήναι 1958.

μέχρι που οι αδελφοί Τσανάκα αποφάσισαν την ίδρυση ενός συλλόγου στην Αθήνα, για να βοηθήσουν οικονομικά το Μέτσοβο.¹⁸⁹ Τους αδελφούς Τσανάκα βοήθησε και ο Ευάγγελος Αβέρωφ. Το 1948 ιδρύθηκε το ίδρυμα Τσοίτσα από τον Μιχαήλ Τσοίτσα, που διέθεσε, γι αυτό το σκοπό το μυθικό, για την εποχή εκείνη, ποσό των 1.730.000 δολαρίων.¹⁹⁰ Η ορεινή και προβληματική περιοχή της Ηπείρου δέχθηκε την πολύπλευρη και πολυδιάστατη συμβολή του Ιδρύματος στην οικονομική και πολιτιστική της ανάπτυξη.

Κατά την απογραφή του 1951¹⁹¹ παρατηρούμε ότι όλα τα χωριά της επαρχίας Μετσόβου παρουσίασαν μείωση πληθυσμού της τάξεως του 16% κατά μέσο όρο, εκτός από το Βοτονόσι, το οποίο παρουσίασε μικρή αύξηση της τάξεως του 13%. Ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού μετανάστευσε στην Αθήνα και στο εξωτερικό (στη Μόσχα, σε πόλεις της Ρουμανίας και στη Βιέννη) ενώ κάποιοι άλλοι κάτοικοι μετακινήθηκαν προς το Βοτονόσι.¹⁹²

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ένα απόσπασμα άρθρου¹⁹³, που γράφτηκε από τον Ζάκ ντέ Ρικωμόν και αναφέρει τα εξής χαρακτηριστικά για την προσφορά του Ιδρύματος Τσοίτσα: “Το έργο που πραγματοποίησε το Ίδρυμα μέσα σε τριάντα χρόνια είναι γιγάντιο. Δεν προίκισε μονάχα το Μέτσοβο, αλλά και ολόκληρη την Ήπειρο με σχολεία, εκκλησίες, στάδια, γεφύρια, πάρκα και δημόσιες βρύσες. Κατασκεύασε ένα υποδειγματικό τυροκομείο, ένα πριονιστήριο ξυλείας, ένα μοναδικό στο είδος του μουσείο

¹⁸⁹ Μιχαήλ Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 70.

¹⁹⁰ Μιχαήλ Γ. Τρίτος, *ό.π.*, Αθήνα 1982, σελ. 30- 32.

¹⁹¹ Βασιλείον της Ελλάδος, *Διοικητική Διαίρεση... ό.π.*

¹⁹² Μιχαήλ Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 34- 35

¹⁹³ Μιχαήλ Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 78- 80.

λαϊκής τέχνης και ένα τελεφερίκ. Δημιούργησε στην Αθήνα μια Φοιτητική Εστία, που φιλοξενεί γύρω στους ογδόντα Ηπειρώτες φοιτητές, τους οποίους έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου.”¹⁹⁴

Ο πληθυσμός τη δεκαετία του 1950 αυξήθηκε τόσο στην επαρχία όσο και στο Μέτσοβο. Η απογραφή του 1961¹⁹⁵ μας δίνει τα εξής στοιχεία: 6.255 κατοίκους στην επαρχία και 2.976 στον οικισμό του Μετσόβου. Ο πληθυσμός της επαρχίας σε σχέση με την απογραφή του 1951¹⁹⁶ αυξήθηκε κατά 528 άτομα και ο πληθυσμός του Μετσόβου, κατά 178. Το σχετικό μέγεθος, κατά την απογραφή του 1961, ήταν 47,6%. Στο Ανήλιο απογράφησαν 557 κάτοικοι, 397 στο Ανθοχώρι και στο Βοτονόσι και 859 κάτοικοι στη Μηλέα.

Παρατηρούμε ότι η επαρχία Μετσόβου αντιστέκεται στο γενικότερο κύμα εξόδου του πληθυσμού προς τις μεγάλες πόλεις και το εξωτερικό.¹⁹⁷ Κατά την απογραφή του 1971¹⁹⁸, η μείωση τόσο στην επαρχία όσο και στο Μέτσοβο ήταν μικρή, της τάξεως του 10% και 5% αντίστοιχα. Το μικρό αυτό ποσοστό του πληθυσμού μετακινήθηκε προς την πόλη των Ιωαννίνων και την Αθήνα.¹⁹⁹ Οι λόγοι της μετακίνησης της μικρής αυτής μερίδας, ήταν οικονομικοί.²⁰⁰ Το 1971²⁰¹, ο πληθυσμός στο Ανήλιο αυξήθηκε κατά 20

¹⁹⁴Μιχάλης Γ. Τρίτος, *ό.π.*, σελ. 30- 32.

¹⁹⁵Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 19^{ης} Μαρτίου 1961, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1962.

¹⁹⁶Βασίλειον της Ελλάδος, *ό.π.*, Αθήνα 1958.

¹⁹⁷Δημήτριος Τρ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σελ. 65- 67.

¹⁹⁸Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 14^{ης} Μαρτίου 1971, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1972.

¹⁹⁹Δημήτριος Τρ. Παπαζήσης, *ό.π.* σελ. 70.

²⁰⁰Α.Μ. Μουσούρου, *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg*, Αθήνα 1991, σελ. 56- 58.

²⁰¹Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 14^{ης} Μαρτίου 1971, ό.π.*

κατοίκους, ενώ στα υπόλοιπα τρία χωριά της επαρχίας είχαμε σημαντική μείωση, κατά μέσο όρο 30%.

Χάρη στην εμψυχωτική πρωτοβουλία του Ιδρύματος Τοσίτσα και την εργατικότητα των κατοίκων του, η επαρχία Μετσόβου έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια αξιοσημείωτη ανάπτυξη. Σύμφωνα με τις απογραφές του 1981²⁰² και του 1991²⁰³ ο πληθυσμός τόσο της επαρχίας όσο και της κωμόπολης του Μετσόβου σταθεροποιείται, με ελάχιστες αυξομειώσεις, στους 5.500 κατοίκους για την επαρχία, και στους 2.811 κατοίκους, για το Μέτσοβο. Το σχετικό μέγεθος, το 1981, ήταν 47,7% και το 1991 50%. Από το 1981²⁰⁴ έως και την τελευταία απογραφή του 2001²⁰⁵ οι αυξομειώσεις του πληθυσμού στα χωριά της επαρχίας δεν είναι σημαντικές και ακολουθούν ανάλογη πορεία με την κωμόπολη του Μετσόβου.

Κατά την τελευταία απογραφή του 2001²⁰⁶, ο πληθυσμός της επαρχίας αυξήθηκε κατά 25%, ενώ του Μετσόβου κατά 10%. Το σχετικό μέγεθος ήταν 40,8 %.

²⁰² Βασιλείον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5^{ης} Απριλίου 1981, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1982.

²⁰³ Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 17^{ης} Μαρτίου 1991, *Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1994.

²⁰⁴ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός... της 5^{ης} Απριλίου 1981, ό.π. Πραγματικός Πληθυσμός... 17^{ης} Μαρτίου 1991, ό.π.*

²⁰⁵ Πραγματικός Πληθυσμός... της 18^{ης} Μαρτίου 2001, ό.π.

²⁰⁶ Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου 2001, *Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 2003.

ΠΑΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Η επαρχία Πωγωνίου καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Ιωαννίνων. Οριοθετείται ανάμεσα από τα βουνά Νεμέρτσικα, Κουτσόκρανο, Μπόζοβο, Μακρύκαμπος, Μπουρέτο, Μουργκάνα και Κασιδιάρης.²⁰⁷ Δυτικά και βόρεια συνορεύει με την Αλβανία, ανατολικά με την εθνική οδό Καλπακίου- Κόνιτσας και νότια με την τέως επαρχία Δωδώνης και Φιλιατών του Νομού Θεσπρωτίας. Αποτελεί μια από τις πλέον ορεινές περιοχές της χώρας με υψόμετρα που κυμαίνονται από 250 έως 2.200 μέτρα. Η επαρχία Πωγωνίου έχει έκταση 459 χιλιόμετρα και εντάσσεται στην Ιόνιο γεωτεκτονική ζώνη.²⁰⁸

Για την ονομασία Πωγωνί, υπάρχουν πολλές εκδοχές. Μερικοί υποστηρίζουν ότι το όνομα αυτό δόθηκε τον 7^ο μ.Χ αιώνα, για να τιμηθεί ο Κωνσταντίνος ο Πωγωνάτος, ο οποίος επιστρέφοντας από εκστρατεία στην Κάτω Ιταλία πέρασε από την περιοχή και στάθμευσε στη Διπαλίτσα, (σημερινή Μολυβδοσκεπάστη).²⁰⁹ Η άλλη άποψη, την οποία αναφέρουν τόσο ο Ι. Λαμπρίδης όσο και ο Σπύρος Στούπης, είναι ότι το Πωγωνί προέρχεται από το «Πωγωνίτης», πρωσωνύμιο του Δία, του οποίου ο ναός (επονομαζόμενος Ζευσ Πωγωνίτης) βρισκόταν κοντά στη σημερινή Μονή Βελλάς.²¹⁰

²⁰⁷ Κ. Ευ. Οικονόμου, *Τα οικονομία του Νομού Ιωαννίνων*, Ιωάννινα 2002, σελ. 109- 110

²⁰⁸ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *Ήπειρος Αρχέγονος Ελλάς, Το Πωγωνί, Στους δρόμους της ξενιτιάς*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 2006, σελ. 43.

²⁰⁹ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 41.

²¹⁰ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 109- 110.

Από τον 5^ο π.Χ. αιώνα μέχρι τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, στην περιοχή του Πωγωνίου ζούσαν τα γνωστά ηπειρωτικά- ελληνικά φύλα, Μολοσσοί, Χάονες και Ορέστες.²¹¹ Οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι το Πωγώνι στους αρχαίους εκείνους χρόνους είχε δύο τμήματα, το βόρειο και το νότιο. Το βόρειο εκτεινόταν μεταξύ Αώου ποταμού και του όρους Νεμέρτσικα, ονομαζόμενο *Τριφυλία*. Το νότιο εκτεινόταν μεταξύ των ορέων Νεμέρτσικα, Μπόζοβο, Μουργκάνα και Κασσιδιάρης, ονομαζόμενο *Μηλωτίδα*.

Από τη φύση του εδάφους η επαρχία χωρίζεται σε φυσικά διαμερίσματα, το Άνω και Κάτω Πωγώνι, ενώ το Άνω χωρίζεται σε Ανατολικό και Δυτικό, με κέντρο το Δελβινάκι, πρωτεύουσα της επαρχίας.²¹² Στο Δυτικό Πωγώνι ανήκουν τα χωριά Ξηρόβαλτος, Ορεινό, Αργυροχώρι, Χρυσόδουλη, Μαυρόπουλο, Ζάβροχο, Νεοχώρι, Κτίσματα, Τεριάχι, Σταυροδρόμι, Φαράγγι, Ποντικάτες, Πωγωνιανή, Σταυροσκιάδι, Δολό και Δρυμάδες. Στο Ανατολικό Πωγώνι ανήκουν τα χωριά Κακόλακκος, Παλαιόπυργος, Άνω Μερόπη, Κάτω Μερόπη, Ωραιόκαστρο, Άγιος Κοσμάς, Βήσσανη, Λίμνη, Κρυονέρι, Ρουσιά, Βασιλικό, Κεφαλόβρυσο, Αηδονοχώρι και Πωγωνίσκος.

Η περιοχή Πωγωνίου είχε πάντοτε σημαντική στρατηγική σημασία. Το γεγονός αυτό συνέβαλε στην οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη της περιοχής, αλλά προξένησε και πολλά δεινά στους κατοίκους. Τοποθεσίες όπως ο Παλαιόπυργος οχυρώθηκε και αποτέλεσε κατά τα χρόνια των πολέμων κέντρο πολεμικών επιχειρήσεων.

²¹¹ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 41.

²¹² Κωνσταντίνος Παπανικολάου, *Η Λάικα του Πωγωνίου και το Ψηλόκαστρο- Ιωαννίνων*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 2004, σελ. 65- 67.

Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι ο οικισμός Δελβινάκι. Το τοπωνύμιο "Δελβινάκιον", είναι το υποκοριστικό του "Δέλβινον", πόλης της Αλβανίας σήμερα.²¹³ Το τοπωνύμιο, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου²¹⁴, είναι μια ελληνική παραγωγή και σχηματίζεται από το Δέλβινο και την υποκοριστική κατάληξη -άκι, πιθανώς για να αντιδιασταλεί προς το Δέλβινο της Βορείου Ηπείρου. Το τοπωνύμιο Δέλβινο προέρχεται από το σλαβικό *dblina* "το καζάνι", λέξη που χρησιμοποιείται και ως γεωγραφικός όρος, με τη σημασία "κοίλωμα πεδιάδας, κοιλάδα" και την επιθετική κατάληξη - *bnb*.²¹⁵

Από τα χωριά του Πωγωνίου, η *Αγία Μαρίνα* της Λάκκας δημιουργήθηκε το 1923, όταν έκλεισαν τα ελληνοαλβανικά σύνορα από κατοίκους της διπλανής Κοσοβίτσας, που δε θέλησαν να γίνουν Αλβανοί υπήκοοι.²¹⁶ Το ίδιο έγινε και με το *Νεοχώρι* από τους κατοίκους της Κατούνας, και γι' αυτό λέγεται και *Νέα Κατούνα*.²¹⁷ Δύο άλλα όμως χωριά αποσπάστηκαν από το Πωγώνι και υπήχθησαν σε άλλες επαρχίες, όπως το Κουρεμάδι της Λάκκας στην επαρχία Φιλιατών και το Μολυβδοσκεπάστο στην επαρχία Κονίτσης. Τα χωριά Κοσοβίτσα και Λόγγος, ενώ τοποθετούνταν γεωγραφικά στη Λάκκα Πωγωνίου, διοικητικά υπάγονταν στην επαρχία Αργυροκάστρου από την εποχή της Τουρκοκρατίας ακόμη. Στην ίδια επαρχία υπάγονταν και τα χωριά Ζάβροχο, Αργυροχώρι, Μαυρόπουλο και Χρυσόδουλη, αλλά μετά τη

²¹³ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 109- 110.

²¹⁴ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 109- 110.

²¹⁵ Κ. Ευ. Οικονόμου, *ό.π.*, σελ. 110- 111.

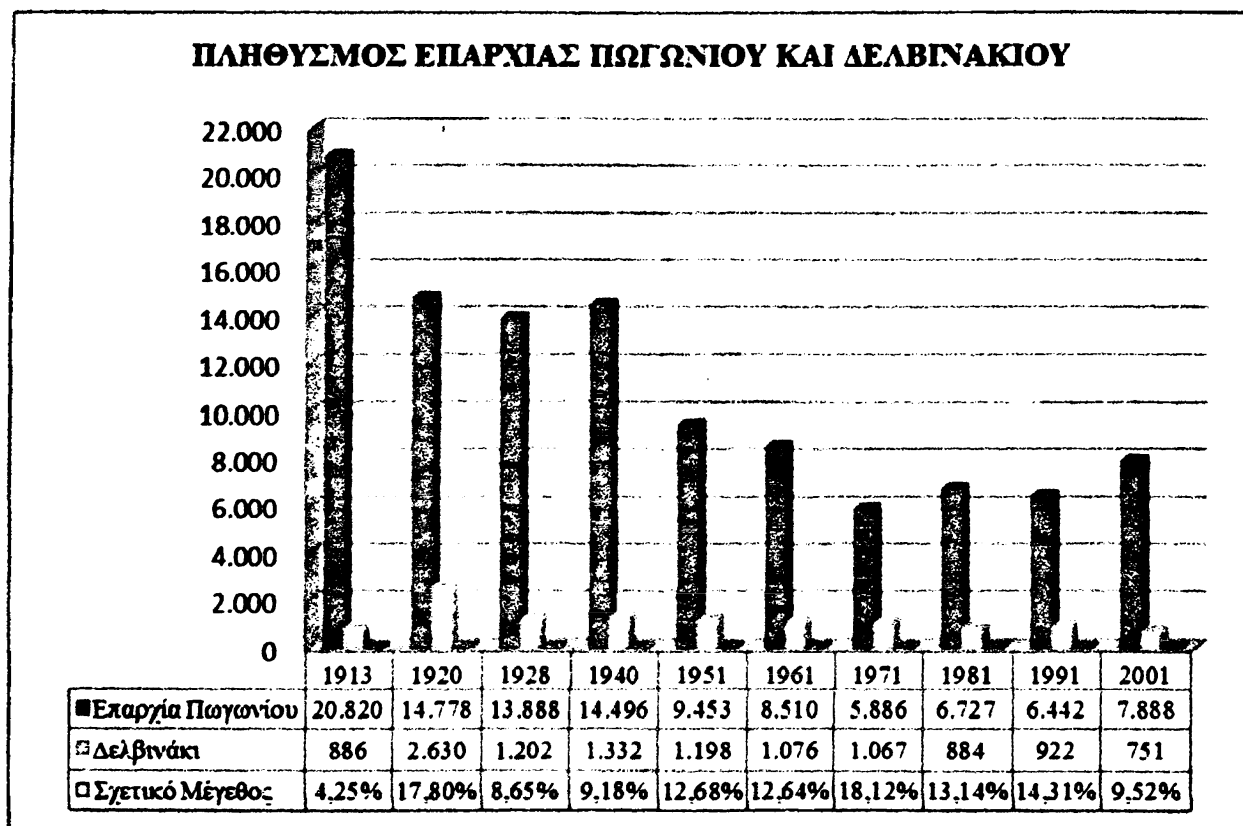
²¹⁶ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 46.

²¹⁷ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 41.

χάραξη των συνόρων, επειδή γεωγραφικά βρέθηκαν στο ελληνικό έδαφος, προστέθηκαν αναγκαστικά στην επαρχία Πωγωνίου.²¹⁸

Η κίνηση του πληθυσμού στην επαρχία Πωγωνίου και στον οικισμό Δελβινάκι αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα:

Το 1913²¹⁹ ο πληθυσμός της επαρχίας ανερχόταν σε 20.820 άτομα. Εν συνεχεία, από 20.820, στην απογραφή του 1920²²⁰ μειώθηκε κατά 30%. Η μείωση αυτή, συμπίπτει με αύξηση κατά 65% στην κωμόπολη του

²¹⁸ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 41.

²¹⁹ Βασιλείου της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Απαρίθμησις των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913*, Εν Αθήναις 1915.

²²⁰ Βασιλείου της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά την απογραφήν της 19- 12- 1920, πραγματικός πληθυσμός, κυρωθείς διά του από 31- 8- 1921 Β.Δ.*, Εν Αθήναις 1921.

Δελβινακίου. Το 1928²²¹ ο πληθυσμός της επαρχίας μειώθηκε περαιτέρω από 14.778 άτομα σε 13.888. Το 1928²²² παρατηρήθηκε επίσης μείωση, κατά 55% στην κωμόπολη του Δελβινακίου (κατά 1428 άτομα). Το σχετικό μέγεθος ήταν 8,65%. Το 1940²²³ είχαμε αύξηση της τάξεως του 4% για την επαρχία (αντιστοίχως κατά 608 κατοίκους) και για την πρωτεύουσα 10% (αντιστοίχως κατά 130 κατοίκους). Η αύξηση της τάξεως των 800 περίπου ατόμων, οφείλεται στην έλευση προσφύγων από τη Μικρά Ασία.²²⁴ Στην απογραφή του 1951²²⁵ αποτυπώνεται μείωση κατά 35% για την επαρχία και κατά 10% για την πρωτεύουσα της επαρχίας.

Το 1961²²⁶ διαπιστώνουμε περαιτέρω πληθυσμιακή μείωση, που οφείλεται στο γενικότερο κύμα εξόδου του πληθυσμού προς τις μεγάλες πόλεις αλλά και το εξωτερικό.²²⁷ Το σχετικό μέγεθος ήταν 12,64%.

Οι επόμενες απογραφές είναι και αυτές "αρνητικές", υποδηλώνοντας ότι τόσο για την επαρχία όσο και για το Δελβινάκι, δεν υπάρχει ελπίδα ανάκαμψης του πληθυσμού τους στα επίπεδα του παρελθόντος. Χαρακτηριστικό είναι ότι

²²¹ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 15- 16 Μαΐου 1928, πραγματικός πληθυσμός κυρωθείς διά του από 23 Νοεμβρίου 1928 Διατάγματος*, Έκδοσις Δεύτερη, Εν Αθήναις 1935.

²²² Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ... 23 Νοεμβρίου 1928*, ό.π.

²²³ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, πόλεις και χωρία*, Εν Αθήναις 1950.

²²⁴ Μαλαφούρης Μπάμπης, *Οι Έλληνες της Αμερικής 1528- 1948*, Αθήνα 1965, σελ. 34- 78.

²²⁵ Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Διοικητική Διάρθρωσις της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας*, Αθήνα 1958.

²²⁶ Μαλαφούρης Μπάμπης, ό.π., σελ. 34- 78.

²²⁷ Γρηγόρης Χ. Αρμυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, ό.π., σελ. 56.

από την απογραφή του 1913 μέχρι την απογραφή του 2001²²⁸, ο πληθυσμός της επαρχίας μειώθηκε κατά τα 2/3 του αρχικού της συνόλου.

Τα Πωγωνοχώρια (ή Πωγώνια ή Πωγώνι) αποτελούνται από 33 χωριά και χωρίζονται σε τρεις οικιστικές ενότητες: 1) Το Παλαιοπωγώνι: Αγία Μαρίνα, Άγιος Κοσμάς, Αργυροχώρι, Βασιλικό, Βήσσανη, Δελβινάκι, Δολό, Κεφαλόβρυσο, Λίμνη, Μαυρόπουλο, Ορεινό, Ξηρόβαλτος, Ποντικάτες, Πωγωνιανή, Ρουψιά, Σταυροσκιάδι, Φαράγγι και Ωραιόκαστρο. 2) Τα Ριζά: Δρυμάδες, Κακόλακκος, Κάτω Μερόπη, Παλαιόπυργος και Μερόπη. 3) Την Παλιολάκκα: Δημόκορη, Καστανή, Κεράσοβο, Κτίσματα, Κρυονέρι, Λάβδανη, Περιστέρι, Στρατινίτσα, Τεριάχι και Χαραυγή.

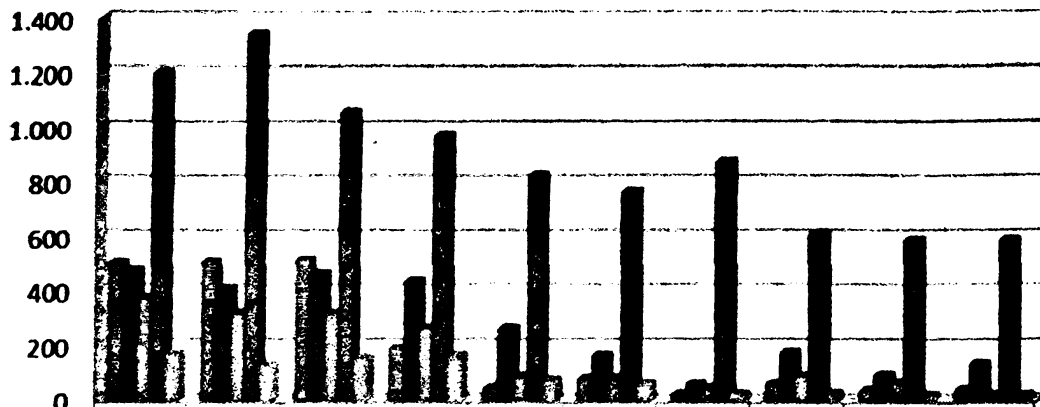
²²⁸ Βασιλείον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5^{ης} Απριλίου 1981, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1982. *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 17^{ης} Μαρτίου 1991, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 1994. *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 18^{ης} Μαρτίου 2001, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς*, Αθήνα 2003.

Ενδεικτικά, η κίνηση του πληθυσμού των χωριών της επαρχίας

Πωγωνίου αποτυπώνεται στα παρακάτω διαγράμματα:

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΧΩΡΙΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
■ Λάβδανη	504	507	513	187	45	80	22	61	36	39
■ Περιστέρι	475	400	461	432	262	160	60	171	93	132
■ Μερόπη	374	318	317	266	88	81	45	88	67	19
■ Πωγωνιανή	1.196	1.339	1.053	966	821	763	872	608	583	583
■ Τεριάγι	166	127	151	164	76	64	23	27	21	19

Στην απογραφή του 1913²²⁹ η Βήσσανη είχε 1.194 κατοίκους, το Ζάβροχο 89, το Κεφαλόβρυσο 2.060, το Περιστέρι 475 και η Πωγωνιανή 1.196 και η Μέγγουλη 475. Το 1920 παρατηρούμε πληθυσμιακή μείωση κατά 10% για τη Βήσσανη, ενώ για το Κεφαλόβρυσο η μείωση άγγιξε το 87%.²³⁰ Ο πληθυσμός των χωριών αυτών μετακινήθηκε κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στην πρωτεύουσα της επαρχίας το Δελβινάκι.²³¹ Ο πληθυσμός της Πωγωνιανής αυξήθηκε κατά 143 άτομα. Το 1928²³² ο πληθυσμός κάποιων χωριών αυξήθηκε

²²⁹ Βασιλείον της Ελλάδος, *Ακαρίθμησης... του έτους 1913*, ό.π.

²³⁰ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 31- 8- 1921 Β.Δ.*, ό.π.

²³¹ Γρηγόρης Χ. Αρμπυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, ό.π., σελ. 53.

²³² Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός της ...23 Νοεμβρίου 1928*, ό.π.

κατά ένα μικρό ποσοστό. Πρόκειται για εσωτερική μετακίνηση πληθυσμού, κυρίως από το Δελβινάκι όπου είχαμε μείωση πληθυσμού κατά 55%.²³³ Οι εσωτερικές μετακινήσεις που παρατηρήθηκαν τόσο κατά την απογραφή του 1920 όσο και κατά την απογραφή του 1928, οφείλονται κυρίως σε οικονομικούς λόγους.²³⁴

Ο πληθυσμός της Βήσσανης κατά την απογραφή του 1940 μειώθηκε κατά 20%.²³⁵ Μείωση της τάξεως του 60% παρατηρήθηκε και στη Λάβδανη. Αντίθετα, ο πληθυσμός του Κεφαλόβρυσου αυξήθηκε κατά 70%. Οι πληθυσμιακές αυξήσεις του πληθυσμού στους μεγαλύτερους οικισμούς της επαρχίας, όπως στο Κεφαλόβρυσο και στο Δελβινάκι, οφείλονται στο φαινόμενο της αστυφιλίας, το οποίο εμφανίστηκε το 1940 στην επαρχία του Πωγωνίου.

Κατά την απογραφή του 1951 παρατηρούμε ότι όλα τα χωριά της επαρχίας του Πωγωνίου παρουσίασαν μείωση πληθυσμού της τάξεως 40%, κατά μέσο όρο.²³⁶ Το μεγάλο κύμα αποδημίας περιγράφεται σαφώς στα Πωγωνοχώρια κατά το διάστημα 1940- 1950. Τα πρώτα κέντρα υποδοχής ήταν η Ρουμανία, (Βλαχία), η Κωνσταντινούπολη και η Αίγυπτος. Αργότερα, οι απόδημοι επεκτάθηκαν στην Ευρώπη, Αμερική, Καναδά και Αυστραλία.²³⁷ Το Κεφαλόβρυσο γεύτηκε τα δεινά του πολέμου 1940- 1941 αλλά και της κατοχικής και μετακατοχικής περιόδου. Η μείωση του πληθυσμού ανέρχεται

²³³ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 51.

²³⁴ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 43.

²³⁵ Βασίλειον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 16 Οκτωβρίου 1940* *ό.π.*

²³⁶ Βασίλειον της Ελλάδος, *Διοικητική Διάρθρωση...* *ό.π.*

²³⁷ Γρηγόρης Χ. Αρμυρός- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 54-55.

σε ποσοστό της τάξεως του 70%. Υπενθυμίζεται ότι το 1943 οι Γερμανοί έκαψαν ζωντανούς 22 άνδρες.²³⁸ Το μεγάλο κύμα αποδημίας, από Κεφαλόβρυσο, άρχισε αργά σε σχέση με το υπόλοιπο Πωγωνί, περίπου το 1946.²³⁹

Στις Δρυμάδες ο εμφύλιος πόλεμος έφθασε τέλη Νοεμβρίου του 1947. όσοι πρόλαβαν έφυγαν μαζί με το στρατό.²⁴⁰ Οι υπόλοιποι προσπαθούσαν να μετακινηθούν προς την πρωτεύουσα του Νομού, τα Γιάννενα.²⁴¹ Σύμφωνα με το “Υπουργείο Κοινωνικής Προνοίας- Διεύθυνση Συντονισμού”²⁴² στους Ποντικάτες καταστράφηκαν ολοσχερώς 5 οικίες και μερικώς 30. Οι υπόλοιπες, όσες απέμειναν δηλαδή, ανέρχονταν σε 80.²⁴³ Το καλοκαίρι του 1948 ο στρατός έκανε μια εξόρμηση στα χωριά του Πωγωνίου και συγκέντρωσε τον υπόλοιπο άμαχο πληθυσμό από όλα τα ακριτικά χωριά.²⁴⁴ Έτσι όλα τα χωριά του Πωγωνίου ερημώθηκαν.²⁴⁵ Όταν το 1950, οι κάτοικοι επέστρεψαν βρήκαν μια κατάσταση αξιοθρήνητη. Δε γύρισαν στο χωριό όλοι οι κάτοικοι. Από τους 300 κατοίκους που είχε το χωριό επέστρεψαν μόνο 170. Οι περισσότεροι όμως από αυτούς όταν έβρισκαν την ευκαιρία έφευγαν οικογενειακώς για τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα Γιάννενα, τη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα.²⁴⁶ Την

²³⁸ Γρηγόρης Χ. Αρμυράς- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 53.

²³⁹ Γρηγόρης Χ. Αρμυράς- Κώστας Ζ. Φακατσέλης, *ό.π.*, σελ. 53.

²⁴⁰ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *Οι Δρυμάδες του Πωγωνίου (Ιστορία- Λαογραφία- Προσωπικότητες κλπ.)*, Ιωάννινα 1991, σελ. 43.

²⁴¹ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 43.

²⁴² Υπουργείο Κοινωνικής Προνοίας- Δ/ νση Συντονισμού, “Καταστραφείσαι Πόλεις και Χωριά συνεπεία του πολέμου 1940- 1945”, σελ. 48- 49, Αθήνα 1946.

²⁴³ Υπουργείο Κοινωνικής Προνοίας- Δ/ νση Συντονισμού, *ό.π.*, σελ. 48- 49.

²⁴⁴ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 43.

²⁴⁵ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 43.

²⁴⁶ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 43.

καταστροφή συμπλήρωσε και η ελονοσία.²⁴⁷ Ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού νόσησε, ανεξαρτήτου ηλικίας. Επισυνέβησαν ακόμη και θάνατοι.²⁴⁸

Την ερήμωση των χωριών περιέγραψαν χαρακτηριστικά κατά καιρούς στις τοπικές εφημερίδες σημαντικές φωνές του χωριού, όπως ο Σταυρος Πετρ. Καραδήμος, ο οποίος στα "Αιτήματα Πωγωνίου" προτείνει να κυρηχθεί το Πωγώνι υποανάπτυκτη ζώνη και να συμπεριληφθεί σε ένα ενιαίο πρόγραμμα ανάπτυξης παράλληλα με άλλες ακριτικές περιοχές της Ελλάδας, να λειτουργούν τα σχολεία και με μειωμένο αριθμό παιδιών, να βρεθεί λύση για την "απαράδεκτη τοπική συγκοινωνία στο Πωγώνι" και την "ανυπαρξία οδικής σύνδεσης του Πωγωνίου και της Θεσπρωτίας".²⁴⁹

Η απογραφή του 1961²⁵⁰, μας δίνει τα εξής στοιχεία: 253 κατοίκους στην Αγία Μαρίνα, 116 στον Άγιο Κοσμά, 615 στη Βήσσανη, 126 στο Ζάβροχο και 587 στο Κεφαλόβρυσο.

Θετικός παράγων για τη σταθεροποίηση του πληθυσμού υπήρξε ίσως δημιουργία του αυτοκινητόδρομου το 1955, που συνέδεσε πολλά χωριά της επαρχίας με την Πωγωνιανή²⁵¹, καθώς και η ηλεκτροδότηση το 1961, γεγονός το οποίο έδωσε ώθηση στην ανοικοδόμηση κάποιων σπιτιών.²⁵²

²⁴⁷ Αναστάσιος Χ. Μηλιώνης, *ό.π.*, σελ. 121- 126.

²⁴⁸ Αναστάσιος Χ. Μηλιώνης, *ό.π.*, σελ. 122- 123.

²⁴⁹ Παύλος Παλούκας, *Ποντικάτες Πωγωνίου, γη των πατέρων μας. Ιστορία- Λαογραφία- Παράδοση*, Αθήνα 1998- Έκδοση Αδελφότητας Ποντικοαιωτών "Οι Αγίοι Ανάργυροι" Τόμος Α', σελ. 126- 131.

²⁵⁰ Βασιλείον της Ελλάδος, *Πληθυσμός... 19^{ος} Μαρτίου 1961*, *ό.π.*

²⁵¹ Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 45.

²⁵² Αθανάσιος Δ. Δέμος, *ό.π.*, σελ. 47.

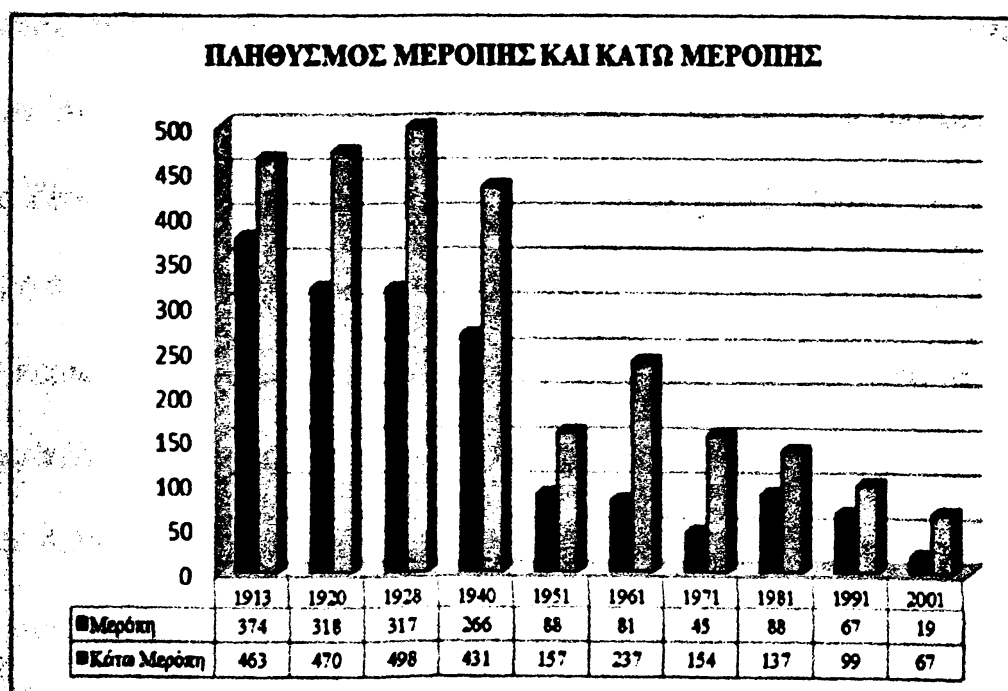
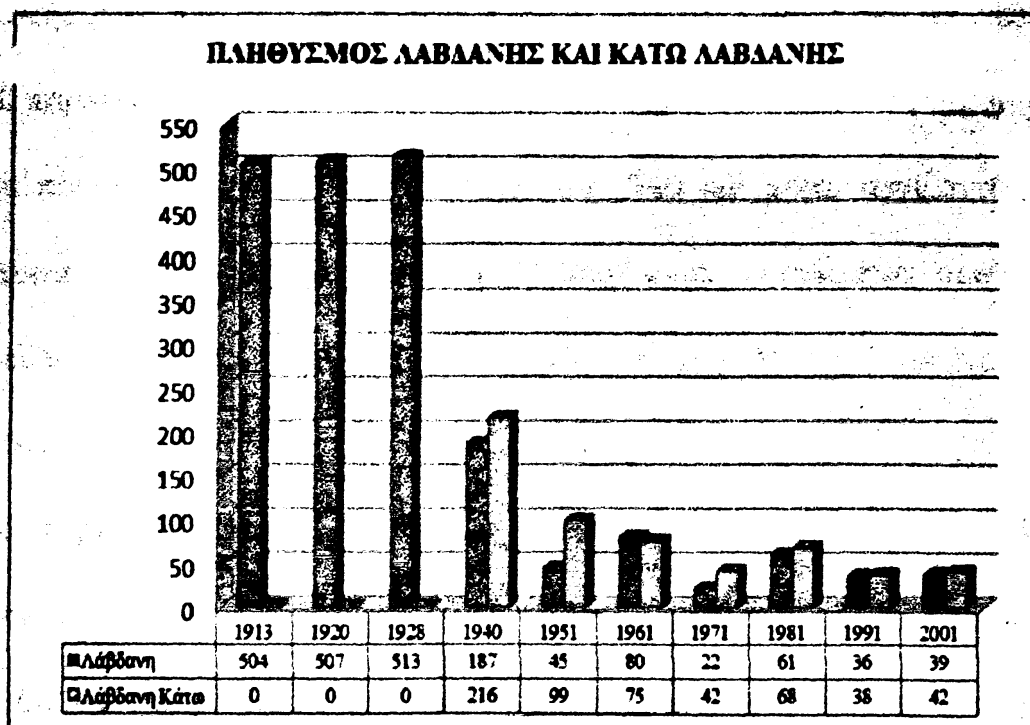
Από το 1971²⁵³ ως την τελευταία απογραφή του 2001²⁵⁴, ο πληθυσμός στα Πωγωνοχώρια δεν παρουσίασε σημαντικές αυξομειώσεις και ακολούθησε τη γενική πορεία της πρωτεύουσας των Πωγωνοχωρίων.

²⁵³ Βασίλειον της Ελλάδος, Πληθυσμός... 14^{ης} Μαρτίου 1971, ό.π.

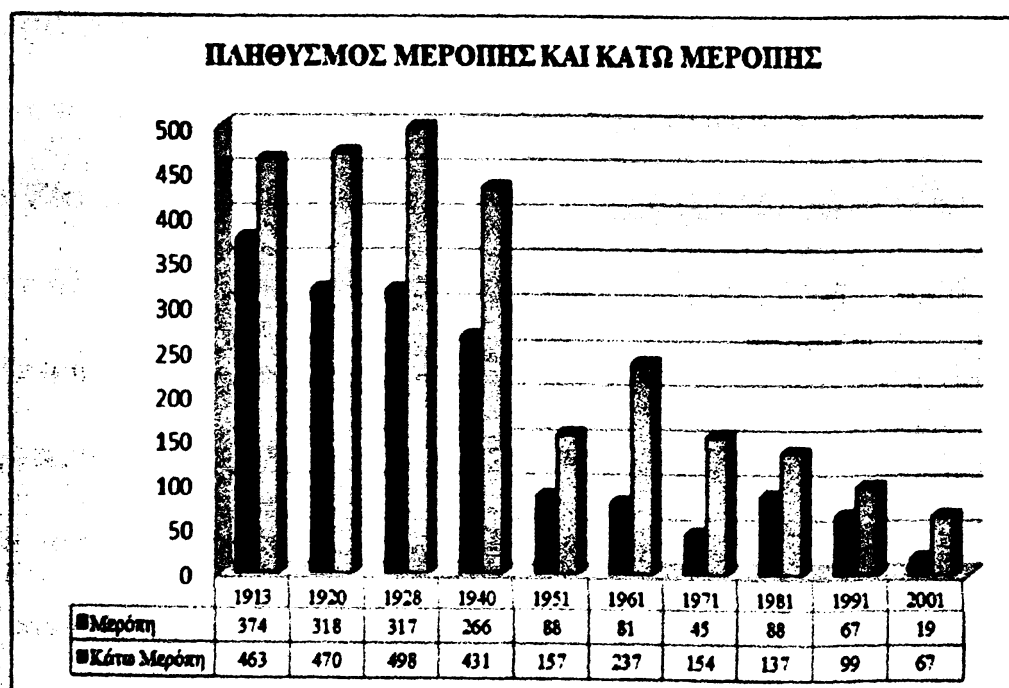
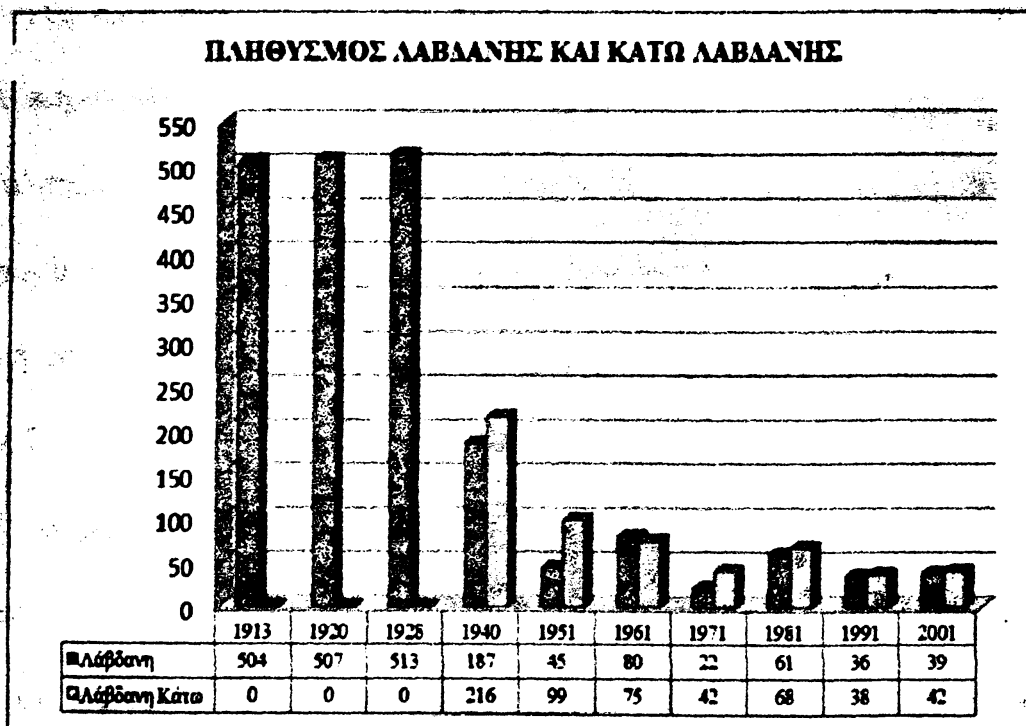
²⁵⁴ Πραγματικός Πληθυσμός... της 18^{ης} Μαρτίου 2001, ό.π.

Παρακάτω ακολουθούν δύο διαγράμματα, στα οποία παρατηρούμε τις αυξομειώσεις του πληθυσμού, σύμφωνα με τις απογραφές της Ε.Σ.Υ.Ε. από το 1913- 2001, στα χωριά Λάβδανη και Κάτω Λάβδανη (Διάγραμμα III) και στα χωριά Μερόπη και Κάτω Μερόπη (Διάγραμμα IV).

Παρακάτω ακολουθούν δύο διαγράμματα, στα οποία παρατηρούμε τις αυξομειώσεις του πληθυσμού, σύμφωνα με τις απογραφές της Ε.Σ.Υ.Ε. από το 1913- 2001, στα χωριά Λάβδανη και Κάτω Λάβδανη (Διάγραμμα III) και στα χωριά Μερόπη και Κάτω Μερόπη (Διάγραμμα IV).

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για την επαρχία Δωδώνης: Η μορφή του εδάφους του Άνω Καλαμά είναι κατά το ήμισυ ορεινή και κατά το άλλο ήμισυ ημιορεινή. Ο πληθυσμός της περιοχής Άνω Καλαμά από την απογραφή του 1913 μέχρι την απογραφή του 1940 παρουσιάζει φυσιολογική αύξηση, από 7.872 σε 11.057 κατοίκους. Η φθίνουσα πορεία ξεκινά από τη δεκαετία του 1940 και μετά, αγγίζοντας τα 5.755 άτομα στην απογραφή του 1971. Ο πληθυσμός ανακάμπτει μετά την απογραφή του 1971 και το 2001 ο πληθυσμός των χωριών του Άνω Καλαμά ήταν 6.067.

Η περιοχή Ζίτσας εκτείνεται βορειοδυτικά του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων. Είναι μια αραιοκατοικημένη, αλλού ορεινή και αλλού ημιορεινή περιοχή. Οι τέσσερις πρώτες απογραφές μας δείχνουν μια διαρκή αρνητική εξέλιξη του πληθυσμού. Διαρκή φθίνουσα πορεία εμφανίζει η πληθυσμιακή εξέλιξη κατά τη διάρκεια των έξι τελευταίων απογραφών. Η μεγάλη κάμψη εντοπίζεται τη δεκαετία του 1960. Εξαίρεση στο κύμα εξόδου αποτελεί το χωριό της Ζίτσας, που θίγεται λιγότερο από τ' άλλα χωριά. Από τη δεκαετία του 1970, η έξοδος του πληθυσμού συνεχίζεται με ρυθμούς ηπιότερους.

Η περιοχή των Γραμμενοχωριών χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο μικρών υψιπέδων και χαμηλών λόφων. Ο πληθυσμός των Γραμμενοχωριών αγγίζει τα 4.290 άτομα κατά την απογραφή του 1940. Ο πληθυσμός της περιοχής στις έξι τελευταίες απογραφές παρουσιάζει κατακόρυφη μείωση με

τάση ερήμωσης. Η τάση αυτή ανακόπτεται το 1981, όπου παρατηρείται μια μικρή αύξηση του πληθυσμού χωρίς συνέχεια καθώς βέβαια το 1991 ο πληθυσμός μειώθηκε στο ήμισυ.

Η περιοχή Κουρέντων και Ντουσκάρας συνορεύει με τα Γραμμενοχώρια και το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων ανατολικά, με τα Δωδωνοχώρια και τη Λάκα Σούλι νότια, με την περιοχή της Παραμυθιάς δυτικά και τα χωριά του Κασιδιάρη και της Ζίτσας βόρεια. Τα περισσότερα από τα χωριά είναι ορεινά. Την υψηλότερη τιμή του πληθυσμού μας τη δίνει η απογραφή του 1951, με 7.149 άτομα. Μέχρι τότε ο πληθυσμός ακολουθούσε ανοδική πορεία. Η πληθυσμιακή εξέλιξη της περιοχής σκιαγραφεί τη σύγχρονη δημογραφική ιστορία του ορεινού χώρου της Ηπείρου γενικώς, δηλαδή εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση στις δεκαετίες του 1960- 1970 και δημογραφικός μαρασμός στις επόμενες δεκαετίες. Σήμερα τα Κουρέντα και η Ντουσκάρα παρουσιάζουν εικόνα ερήμωσης. Στην απογραφή του 2001, στην περιοχή απεγράφησαν περίπου 3.000 άνθρωποι.

Η περιοχή των Δωδωνοχωρίων χαρακτηρίζεται ως ορεινή. Ο πληθυσμός των Δωδωνοχωρίων μειώνεται διαρκώς μετά την απογραφή του 1951. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1960 τα χωριά αδειάζουν, καθώς οι κάτοικοι μεταναστεύουν στην Αθήνα, στα Γιάννενα και στο εξωτερικό.²⁵⁵ Σήμερα τα χωριά της Δωδώνης παρουσιάζουν σημαντικό δημογραφικό πρόβλημα, με τον πληθυσμό τους να ανέρχεται μόλις στους 1.761 κατοίκους.

²⁵⁵ Αλ. Λαζάνης, *Τα Κατσανοχώρια*, Πλαίσια 1994, σ. 89- 93.

Τα χωριά της Λάκκας Σουλίου, από τα φτωχότερα του Νομού Ιωαννίνων, ορεινά χωριά παρά το χαμηλό τους υψόμετρο παρουσιάζουν και αυτά δημογραφικό πρόβλημα έπειτα από τη δεκαετία του 1950. Στην απογραφή του 1951 καταμετρώνται 8.174 κάτοικοι, και είναι η υψηλότερη τιμή για τα χωριά της Λάκκας Σουλίου. Η μεγάλη πτώση σημειώνεται και εδώ στη δεκαετία του 1960, εξαιτίας προφανώς της μετανάστευσης. Το 2001 ο πληθυσμός της περιοχής μειώθηκε κατά το ήμισυ σε σχέση με την απογραφή του 1951.

Ακολουθώντας την πορεία και των υπόλοιπων χωριών του Νομού Ιωαννίνων, η ορεινή περιοχή του Άνω Λούρου και του Δυτικού Ξηροβουνίου μέχρι τη δεκαετία του 1951 παρουσιάζει φυσιολογική αύξηση. Χωρίς καμία εξαίρεση, στη δεκαετία του 1960, ο πληθυσμός παρουσίασε κάθετη μείωση. Στη δεκαετία του 1970 παρατηρείται μια μικρή ανάκαμψη, που θα διαψευστεί από τα χαμηλά δημογραφικά μεγέθη των επόμενων απογραφών.

Ο πληθυσμός των Κατσανοχωριών συμπεριφέρεται ακριβώς όπως και της πλειοψηφίας των χωριών του Νομού Ιωαννίνων. Μετά τη δεκαετία του 1960 παρατηρείται έξοδος πληθυσμού. Σήμερα, τα χωριά είναι αραιοκατοικημένα χωρίς ελπίδα ανάκαμψης. Ο πληθυσμός τους κατά την απογραφή του 2001 ήταν 1.750 άτομα, φτάνοντας τα 2.537 άτομα το 1940.

Τα Τζουμερκοχώρια παρουσιάζουν από τη δεκαετία του 1951 μείωση πληθυσμού, χωρίς δείγματα επανάκαμψης.

Ο πληθυσμός της περιοχής του Περιστερίου τα τελευταία πενήντα χρόνια μειώνεται με τους γνωστούς ρυθμούς των υπόλοιπων χωριών.

Το Ζαγόρι εκτείνεται βόρεια του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, με το οποίο το χωρίζει το βουνό Μιτσικέλι, με υψόμετρο 1.810. Κατά την απογραφή του 1913 στην περιοχή του Ζαγορίου απεγράφησαν 14.208 άτομα. Έκτοτε, ο πληθυσμός παρουσίασε διαρκής πτωτική τάση, με εξαίρεση την απογραφή του 1940, όπου η μικρή αύξηση, των 2.000 περίπου ατόμων, οφείλεται πιθανότατα στην καταμέτρηση των προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ ο πληθυσμός του Ζαγορίου κατά τη δεκαετία του 1950, μειώθηκε κατά το ήμισυ.

Τα Καμποχώρια, τα χωριά του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, συνθέτουν τρεις οικιστικούς συνοικισμούς. Στο βορειοδυτικό τμήμα αναπτύσσεται μια ομάδα χωριών γύρω από το λόφο της Καστρίτσας, μια άλλη ομάδα γύρω από τα υψώματα του Γαρδικίου και η τρίτη οικιστική ενότητα γύρω από τα υψώματα του Μπιζανίου. Ανάμεσά τους βρίσκεται η πόλη των Ιωαννίνων. Πληθυσμιακή εξαίρεση στο Νομό Ιωαννίνων παρουσιάζουν τα Καμποχώρια. Η πληθυσμιακή τους πορεία είναι αντιστρόφως ανάλογη με αυτή των υπολοίπων περιοχών. Από τη δεκαετία του 1950 παρουσιάζουν συνεχή ανοδική πορεία, χωρίς να επηρεάζονται καθόλου από τη μείωση του πληθυσμού στις υπόλοιπες περιοχές. Ο πληθυσμός των χωριών του λεκανοπεδίου αυξάνεται συνεχώς. Η απογραφή του 2001 έδωσε 43.421 άτομα.

Τα ορεινά χωριά της επαρχίας Κόνιτσας σταδιακά ερημώνουν, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως τα χωριά Δίστρατο²⁵⁶, Αγία Παρασκευή και Μάζιο²⁵⁷, που ανθίστανται στη γενικότερη μεταναστευτική τάση και κατορθώνουν να συγκρατήσουν τον πληθυσμό τους σε ικανοποιητικά για την εποχή επίπεδα. Φυσικά, η πρωτεύουσα της επαρχίας, η πόλη της Κόνιτσας εξακολουθεί να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Η επαρχία Μετσόβου θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανθίσταται στη γενικότερη μεταναστευτική τάση και κατορθώνει να συγκρατήσει τον πληθυσμό της σε ικανοποιητικά για την εποχή επίπεδα. Φυσικά, η πρωτεύουσα της επαρχίας, το Μέτσοβο, εξακολουθεί να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Ο έντονος οικοδομικός οργασμός, η αυξημένη τουριστική κίνηση, η έλλειψη μεταναστεύσεως κ.τ.λ. είναι εμφαντικοί δείκτες της μεγάλης ανόδου της βιοτικής του στάθμης.

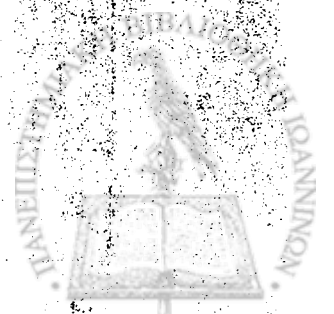
Η επαρχία Πωγωνίου παρουσιάζει εγκατάλειψη, με εξαίρεση το Δελβινάκι, που είναι πρωτεύουσα και το Κεφαλόβρυσο, ένα χωριό, που η σύνθεσή του αποτελείται από παλινοστούντες ξενιτεμένους.

²⁵⁶ Αναστάσιος Ευθυμίου, *Μικρή συμβολή στην ιστορία του Δισφράτου της επαρχίας Κονίτσης Ηπείρου*, Ιωάννινα 1992, σελ. 45- 47.

²⁵⁷ Ίκαρος Τσιόγκης, «Το Μάζι της Κόνιτσας», *Κόνιτσα*, τ. 12/ 1987, σελ. 5- 6.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

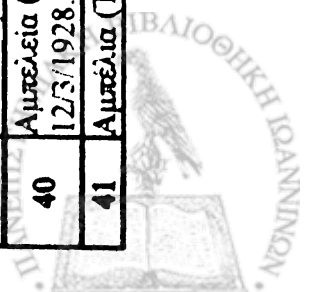
ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
1	Αβρόν (Γέως Μανιά, μετονομάστηκε στις 11/9/1928)	650	151	145	184	226	236	115	137	99	27	328
2	Αγία Αναστασία (Γέως Πλαίσια - Σφακινοβίτσια, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	700	205	205	207	218	226	92	107	92	121	102
3	Αγία Βαρβάρα (Γέως Πλαβιά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	720	241	185	207	247	227	96	84	55	82	87
5	Αγία Κυρία	540	0	0	0	0	0	0	78	78	112	110
6	Αγία Μαρίνα (Γέως Βασιλειά - Κουσοβίτσια, μετονομάστηκε στις 17/9/1926)	650	829	336	382	442	509	255	132	206	173	182
7	Αγία Μαρίνα (Πρώην Ντισατη, μετονομάστηκε στις 16/10/1940. Γέως Λυκοτήρη, μετονομάστηκε στις 7/9/1981.)	520	94	116	163	209	219	262	240	262	304	331
8	Αγία Παρασκευή Θεριακτηρίου	460	0	0	0	0	0	214	166	0	0	0
9	Αγία Παρασκευή (Γέως Καρασάδα Κονταής, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	960	918	722	893	1.310	821	977	610	53	385	431
10	Αγία Παρασκευή Μελάταις	520	0	0	0	0	0	0	0	32	18	16
11	Αγία Παρασκευή Πετραίς	890	0	0	0	0	0	192	32	14	4	12
12	Αγία Τριάδα - Μλευράτσια	540	195	194	235	259	273	287	181	178	182	118
13	Αγία Τριάς	540	0	0	0	0	0	43	20	32	28	41
14	Άγιοι Απόστολοι (Γέως Βάρβεσι, μετονομάστηκε στις 28/8/1940)	590	82	119	98	163	0	209	199	124	121	116

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΕΙΡΟΠΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1971	1981	1991	2001
15	Άγιος Ανδρέας (Τέως Γεώργιος), μετονομάστηκε στις 15/1/1977. Στις 13/4/1980 μεταφέρεται από την επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Ιωαννίνων.	720	252	207	212	277	253	163	121	90	119
16	Άγιος Γεώργιος	1.500	0	0	0	0	151	13	164	148	121
17	Άγιος Γεώργιος Βροσίνης	100	0	0	0	0	0	0	35	13	11
18	Άγιος Γεώργιος Δεματιέζης	800	0	0	0	0	118	69	82	83	63
19	Άγιος Γεώργιος Δοζιανών	400	0	0	0	0	0	44	56	67	109
20	Άγιος Γεώργιος Σκαβόλης	720	0	0	0	0	113	56	71	47	66
21	Άγιος Ιωάννης (Τέως Αθανάσιος Μπισλιούνη), μετονομάστηκε στις 16/9/1950)	500	67	48	109	120	117	222	593	671	744
22	Άγιος Κοσμάς (Τέως Κοσμάς), μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	630	227	214	209	214	98	116	70	88	106
23	Άγιος Μηνάς	640	124	117	144	140	93	106	71	77	53
24	Άγιος Μηνάς	600	0	0	0	0	0	197	102	113	50
25	Άγιος Νικόλαος	540	0	0	0	0	0	111	179	0	0
26	Άγιος Νικόλαος (Τέως Ζαχαρούτσι, μετονομάστηκε στις 10/10/1953). Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από την επαρχία Παροικιάς στην επαρχία Λαδοώνης.	520	119	116	143	181	209	261	163	122	98
27	Άγιος Χριστόφορος (Τέως Γιουργάνισσα, μετονομάστηκε στις 22/3/1974)	460	144	126	127	167	185	176	67	139	91
28	Άγιος Χριστόφορος Σκλίβανης	640	0	0	0	0	147	115	90	71	81

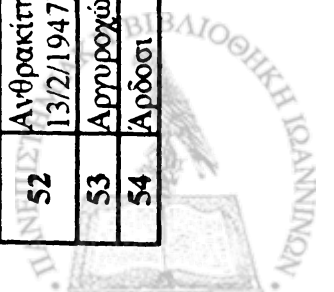
ΠΙΝΑΚΑΣ Ι
ΠΑΘΗΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
29	Αετομλίτσα (Τέως Δετσιδά-Γεωπαριά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	1.430	1.400	64	151	0	0	0	0	75	277	304
30	Αετόπετρα (Τέως Κοσμάκιανη, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	770	435	414	402	421	188	83	54	77	91	108
31	Αετόπετρα Κάτω	680	0	0	0	0	0	75	14	19	27	36
32	Αετόπετρα Κονίτσης (Τέως Σάνοβλι, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	540	179	160	195	289	315	341	232	214	196	192
33	Αετορράχη (Τέως Κοπρίτσι, μετά το χωριού Λαζάνι, μετονομάστηκε στις 16/11/1926)	860	248	234	273	149	124	104	71	87	72	48
34	Αηδόνοχωρι (Τέως Οστανίτσα, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	560	375	390	464	473	406	302	243	178	207	205
35	Αλεποχώρι Μπότσαρη (Τέως Αλεποχώρι Βότσαρη, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	440	152	192	247	261	348	369	253	212	232	217
36	Αμάραντος (Τέως Ισβόρα, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	850	608	481	519	591	405	385	151	87	125	104
37	Αμμος	140	0	0	0	0	0	0	0	64	70	161
38	Αμπελάκια	960	0	0	0	0	0	0	0	52	0	0
39	Αμπελάκια (Τέως Κρυόβρυση, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	960	0	0	0	0	0	189	142	123	94	84
40	Αμπελία (Τέως Βετσίβιστα, μετονομάστηκε στις 12/3/1928.)	540	103	149	100	177	260	268	225	276	229	289
41	Αμπελία (Τέως Σίτσωνι, μετονομάστηκε το 1963)	890	0	0	0	0	0	72	57	42	31	33

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
42	Άμπελος (Τέως Τσιπικίη, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	700	0	0	0	0	0	16	0	0	11	0
43	Αμπελοχώρι (Πρώην Σιάλοπο, μετονομάστηκε στις 11/9/1928. Τέως Κεδριά, μετονομάστηκε στις 5/2/1929.) Στις 29/9/1925, μεταφέρεται ολόκληρη την επαρχία Άρτας, στην επαρχία Ιωαννίνων.	880	0	351	451	546	472	379	172	158	146	129
44	Αμφιθέα (Τέως Στρούφι, μετονομάστηκε στις 27/10/1979)	500	93	94	140	161	198	247	251	388	496	555
45	Ανάληψη	430	0	0	0	0	0	0	0	50	26	22
46	Ανάργυροι (Τέως Βράβρη, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	700	331	312	344	324	242	236	164	172	131	116
47	Ανατολή	490	0	0	587	781	911	1.233	2.277	3.180	4.451	5.315
48	Ανατολική (Τέως Λοχάνισα, μετονομάστηκε στις 11/9/1928)	800	454	365	415	601	635	428	243	201	115	109
49	Ανήλιο	1.050	583	370	441	572	510	557	577	655	668	610
50	Ανθοχώρι Δωδώνης (Τέως Κόπρα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	400	146	105	146	200	196	197	115	108	92	103
51	Ανθοχώρι Μεταίβου (Τέως Ντερβιγιόστα, μετονομάστηκε στις 13/6/1924)	1.040	479	367	425	539	420	397	268	312	235	350
52	Ανθρακίτης (Τέως Καμινιά, μετονομάστηκε στις 13/2/1947)	730	120	112	109	171	92	118	88	85	71	93
53	Αργυροχώρι	580	188	224	236	260	157	118	51	32	39	27
54	Άρδοσι	560	159	117	119	147	156	112	77	38	60	20

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΦΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
55	Αρετή (Τέως Γκριμπιανη, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	410	0	209	234	274	257	209	135	154	179	132
56	Αρίστη (Τέως Αρτάστα, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	650	574	527	458	424	438	329	204	225	174	176
57	Αρματα (Τέως Αρμάτοβο, μετονομάστηκε στις 19/8/1929)	1.020	342	177	198	250	223	217	147	113	81	62
58	Αρτοπούλα (Τέως Έλεζνα, μετονομάστηκε στις 21/5/1956)	500	329	241	288	340	315	185	122	138	211	190
59	Ασβεστοχώρι (Τέως Λιόκο, μετονομάστηκε στις 20/9/1228)	660	327	297	307	357	401	402	335	368	329	312
60	Ασημοχώρι (Τέως Λεσκάτσι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	970	490	271	269	241	37	160	83	90	78	83
61	Ασπράγγελοι (Τέως Δοβρά, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	1.000	628	556	562	531	341	387	308	237	208	273
62	Ασπροχώρι (Τέως Γρατσανά, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	800	455	360	405	444	384	150	22	17	17	10
63	Ασπροχώρι Κάτω	400	0	0	0	0	0	176	85	93	62	45
64	Ασφάκα	500	0	0	93	135	192	316	265	309	275	304
65	Αχλαδέα (Τέως Τόσκασι, μετονομάστηκε στις 21/5/1956)	550	702	646	654	637	371	180	116	55	66	47
66	Αχλαδέα Άνω	550	0	0	0	0	0	0	0	44	24	49
67	Βαγενίτι (Τέως Βαγενήτι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	640	148	141	162	159	153	130	94	97	85	76

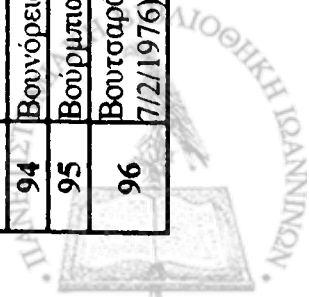
ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
68	Βαδίστρα	400	0	0	0	0	180	74	133	142	152	112
69	Βαθύπεδο (Τέως Προσβάλλια, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	1.080	356	372	181	315	119	114	35	62	66	100
70	Βαλανιδιά. Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από την Επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	660	248	235	278	329	295	195	108	75	41	32
71	Βαπτιστής (Τέως Γκούρα- Ιωάννης Βαπτιστής, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	880	247	191	174	267	334	403	369	512	315	195
72	Βαργιάδες	760	420	382	391	475	485	489	312	283	265	329
73	Βάρδας	620	0	0	0	0	0	71	51	67	27	31
74	Βαρλαάμ	640	347	286	304	338	373	290	179	298	205	155
75	Βασαίικα	580	0	0	0	0	0	64	38	44	28	42
76	Βασυλική (Τέως Γιάνιστα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	540	104	96	149	253	261	300	412	512	457	493
77	Βασυλικό (Τέως Τσαραπλιανά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	800	1.029	1.134	1.125	999	766	684	431	507	416	254
78	Βαυλοπούλο (Τέως Μπριγιάνιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	420	169	203	207	213	160	85	69	137	100	113
79	Βατατάδες	620	72	111	148	109	93	70	42	30	42	53
80	Βελισσάριος	480	0	0	0	0	0	102	685	1.340	199	233
81	Βεντερικός	650	0	0	0	0	0	104	53	34	19	46
82	Βερενίκη (Τέως Βερνικο, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	440	260	243	290	385	434	83	38	32	28	26

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΕΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ									
		1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
68	Βαδίστρα	400	0	0	0	180	74	133	142	152	112
69	Βαθιπέδο (Τέως Προσβάγια, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	1.080	356	181	315	119	114	35	62	66	100
70	Βαλαντιιά. Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από την Επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	660	248	278	329	295	195	108	75	41	32
71	Βαπτιστής (Τέως Γκούρα- Ιωάννης Βαπτιστής, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	880	247	174	267	334	403	369	512	315	195
72	Βαργιάδες	760	420	391	475	485	489	312	283	265	329
73	Βάρδας	620	0	0	0	0	71	51	67	27	31
74	Βαρλαάμ	640	347	304	338	373	290	179	298	205	155
75	Βασαίκα	580	0	0	0	0	64	38	44	28	42
76	Βασυλική (Τέως Γιάνιστα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	540	104	149	253	261	300	412	512	457	493
77	Βασυλικό (Τέως Τσαρπλιανά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	800	1.029	1.125	999	766	684	431	507	416	254
78	Βασυλόπουλο (Τέως Μπριγιάνιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	420	169	207	213	160	85	69	137	100	113
79	Βατατάδες	620	72	148	109	93	70	42	30	42	53
80	Βελισσάριος	480	0	0	0	0	102	685	1.340	199	233
81	Βεντερικός	650	0	0	0	0	104	53	34	19	46
82	Βερενίκη (Τέως Βερνίκο, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	440	260	290	385	434	83	38	32	28	26

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
83	Βερενίκη Κάτω (Τέως Κάμπος, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	340	0	0	0	0	0	163	128	98	102	137
84	Βήσσαρη	750	1.194	977	1.002	807	671	615	371	417	365	426
85	Βίκος (Τέως Βετσιόν, μετονομάστηκε στις 20/9/1955)	770	109	64	54	72	50	64	47	48	36	38
86	Βίτσα (Στις 19/3/1961 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός "Βίτσα", στον οποίο προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί "Άνω Βίτσα και "Κάτω Βίτσα".)	960	0	0	0	0	0	220	163	140	153	137
87	Βίτσα Άνω	960	160	121	139	145	81	0	0	0	0	0
88	Βίτσα Κάτω	960	260	196	233	293	100	0	0	0	0	0
89	Βλαχάτανον	540	189	185	213	202	158	128	82	100	84	64
90	Βοβούσα (Τέως Βαβούσα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	1.000	505	366	387	680	106	217	135	190	136	179
91	Βοτονόσι (Τέως Βουτανόσι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	820	173	155	200	271	307	397	273	328	305	262
92	Βουλιάστα	280	0	0		312	219	194	142	173	202	203
93	Βουνοπλαγιά (Τέως Ζέλιφθα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	520	430	345	405	548	440	477	496	515	625	883
94	Βουνόρεια	600	0	0	0	113	140	84	26	22	22	17
95	Βούρμπιανη	900	2.101	890	667	514	640	216	194	232	148	141
96	Βουτσαράς (Τέως Μπουτζαράς, μετονομάστηκε στις 7/2/1976)	250	256	230	285	290	428	268	142	205	160	150

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΣΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
97	Βραδέτο	1.340	103	89	115	277	32	25	33	19	32	23
98	Βρίστοβο	620	0	0	0	108	31	36	22	63	56	51
99	Βροντισμένη	430	104	93	113	164	172	178	120	200	151	204
100	Βροσίνα (Τέως Βρουσίνα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	100	154	187	211	263	425	306	231	135	184	167
101	Βρυσούλα (Τέως Κούτσι, μετονομάστηκε στις 14/5/1928. Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από επαρχία στην επαρχία Θυαμίδος στην επαρχία Δωδώνης)	220	329	304	325	316	197	136	80	59	147	117
102	Βρυσούρι (Τέως Δεσινίτσι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	940	488	314	330	339	205	215	83	152	94	109
103	Βουτανσάιοι	800	0	0	0	0	0	224	88	65	63	102
104	Γαβρισίοι (Τέως Γαβρισιούς, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	620	139	161	217	180	190	198	95	162	134	108
105	Γαναδιό	890	0	230	251	242	150	118	63	110	103	76
106	Γερακάρι	920	243	90	130	110	124	121	51	34	44	50
107	Γερακάρι Νέο	920	0	0	0	0	0	0	0	0	69	58
108	Γεροπλάτανος (Τέως Αλιζώτ- Γσιφλίκι, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	640	368	355	358	401	315	316	200	194	153	194
109	Γεωργάνοι (Τέως Γεωργάνον, μετονομάστηκε στις 19/8/1919)	580	513	513	500	537	538	294	147	145	141	184
110	Γεωργική Σχολή Κόνιτσας	570	0	0	0	0	0	57	76	10	0	0
111	Γιαρακάρι	900	0	0	0	0	0	242	120	92	23	17

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
112	Γκρίμποβο	230	305	362	394	450	387	298	160	133	179	163
113	Γοργοπόταμος (Τέως Τούρνοβο, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	940	455	285	280	304	142	179	128	90	73	69
114	Γορίτσα	580	141	152	159	226	211	283	235	265	277	295
115	Γόπιστα Μεγάλη	900	615	632	651	683	716	472	399	270	196	222
116	Γόπιστα Μικρά	840	423	450	497	665	639	216	137	181	135	93
117	Γουλάς	600	25	145	162	0	82	126	88	120	110	87
118	Γραμμένο	660	808	740	749	680	619	589	342	268	203	320
119	Γρανίτσα. Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από την επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	440	258	218	231	308	375	337	180	298	232	187
120	Γρανιτσουλά	500	259	293	291	324	254	185	91	157	172	100
121	Γρεβενίτι	980	786	714	676	796	438	429	343	295	365	339
122	Δάφνη	380	0	0	0	0	0	139	89	97	69	58
123	Δαφνουλά (Τέως Κοντοβράκι, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	930	249	274	288	383	368	377	307	324	305	287
124	Δαφνόφυτο (Τέως Μπουρντάριο, μετονομάστηκε στις 16/9/1950)	360	116	113	139	152	137	116	47	113	63	115
125	Δελβινάκι	700	886	2.630	1.202	1.332	1.198	1.076	1.067	884	922	751
126	Δελβινάκοπουλο	480	185	174	275	206	212	191	102	122	109	99
127	Δεμάτι	1.020	445	443	522	618	684	74	24	54	41	62
128	Δερβίζιανα	540	487	480	517	558	558	575	459	389	396	397
129	Δερβένι	460	35	34	38	28	0	0	0	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
130	Δεσποτικό (Τέως Κρετσούνιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	540	167	563	551	586	408	332	165	201	177	172
131	Δικόρυφο (Τέως Ζωνδήλια- Ζαγορίου, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	1.000	552	372	313	354	128	97	43	51	11	66
132	Δύλακκο (Τέως Ξέσσα, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	1.000	0	0	79	0	0	115	82	69	63	49
133	Δύλοφο (Τέως Ξωποτσέλι, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	880	265	152	114	150	54	54	33	37	42	39
134	Διμοκόρι (Τέως Δημόκορι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	600	150	174	178	180	78	62	28	38	67	47
135	Δυτόταμο (Πρώην Στολόβο, μετονομάστηκε στις 12/3/1928. Τέως Μέγα Ανήλιο, μετονομάστηκε στις 30/4/1929.)	840	93	117	110	107	77	81	58	52	23	43
136	Δίστρατο (Τέως Βριάζα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	1.000	940	657	669	1.033	469	623	462	404	434	487
137	Διχούνιο (Τέως Σπρηγιανέτσι, μετονομάστηκε στις 2/12/1929)	560	63	54	87	86	101	111	79	51	49	36
138	Δοβλιά. Στις 1/4/1937, μεταφέρθηκε από την Επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	450	68	73	97	123	121	113	63	55	59	59
139	Δολιανά (Τέως Δολιανά, μετονομάστηκε στις 18/12/1920)	520	902	1.228	1.120	1.211	1.873	1.059	936	988	1.101	660
140	Δολιανη (Τέως Νέο Αμαρούστο, μετονομάστηκε στις 17/3/1991)	920	192	157	157	160	85	89	56	75	65	86

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
141	Δολό	800	400	333	358	248	51	166	105	77	46	71
142	Δομολεσά	340	95	99	110	126	173	165	73	68	61	54
143	Δραγονά	650	260	263	301	337	320	285	155	211	90	55
144	Δραμεσιώι (Τέως Δραμισούς, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	680	283	305	316	357	368	350	239	224	175	290
145	Δρίσκος (Τέως Βάζια, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	860	206	244	30	140	0	0	39	0	15	23
146	Δροσοπηγή (Τέως Κάντσικο, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	1.050	634	459	548	812	398	554	399	336	264	226
147	Δροσοχώρι (Τέως Κλαζιάδες, μετονομάστηκε στις 16/9/1950)	630	290	393	449	590	662	723	751	763	775	815
148	Δρυμάδες	1.040	232	414	342	278	179	111	33	87	82	129
149	Δωδώνη (Τέως Τσαρκοβιστα, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	730	353	372	395	512	520	457	311	222	108	100
150	Εισόδια Θεοτόκου	550	0	0	0	0	0	46	37	23	17	0
151	Εκκληροχώρι (Τέως Τσαρκοβιστα Κουρέντων, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	270	404	503	483	492	297	210	103	111	103	95
152	Ελάια (Τέως Καιλάκι Θυμάδος, μετονομάστηκε στις 20/9/1928). Στις 1/4/1937, μεταφέρθηκε από το Ν. Ιωαννίνων στο Ν. Θεσπρωτίας.	400	0	0	0	0	181	288	277	0	0	0
153	Ελάτη (Τέως Μπουλίτσι, μετονομάστηκε στις 17/9/1926)	960	343	154	123	160	69	47	26	47	46	42

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
154	Ελατοχώρι (Τέως Τσερνέσι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	1.040	229	183	117	437	226	157	153	119	117	117
155	Ελαφος (Τέως Δραγοβέτσι, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	580	153	148	182	223	243	263	178	202	138	149
156	Ελαφότοπος (Τέως Τσερβάρι, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	1.100	685	551	577	391	166	194	114	83	73	122
157	Ελεονία (Τέως Μέγα Μπισδούνη, μετονομάστηκε στις 16/9/1950)	500	542	558	727	981	1.158	1.302	1.512	1.835	2.213	2.805
158	Ελευθερο (Τέως Γκρισπάνη, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	875	475	335	351	392	278	310	170	187	182	135
159	Ελευθεροχώρι	610	93	89	89	141	131	128	62	59	59	41
160	Ελληνικό (Τέως Λοζέτσι, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	740	725	540	613	729	665	701	603	561	604	624
161	Εξοχή	720	0	0	0	0	0	194	895	978	1.114	1.541
162	Εξοχή (Τέως Ζέλιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	490	264	200	217	197	353	142	74	41	58	41
163	Επισκοπικό (Τέως Μπαρτζί, μετονομάστηκε στις 11/2/1928)	560	101	113	156	216	277	277	213	262	244	306
164	Ζάβροχο	500	89	83	98	123	151	126	51	62	61	58
165	Ζάλογκο (Τέως Ζάιογκο Άνω, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	400	76	77	113	136	160	181	115	104	157	114
166	Ζάλογκον Κάτω	300	131	112	129	128	198	216	88	106	155	165
167	Ζαλούγος	540	0	0	0	46	47	35	30	3	14	9

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
168	Ζαναίοι	420	0	0	0	0	0	56	22	0	0	0
169	Ζίτσα	680	1.148	1.093	1.220	1.289	1.332	965	951	966	792	879
170	Ζόργιανη (Τέως Ζώργιανη, μετονομάστηκε 16/10/1940.)	570	77	78	92	94	131	121	72	59	59	35
171	Ζωοδόχος (Τέως Ζωνδήλια Κουρέντων, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	600	216	193	250	284	288	294	259	295	348	387
172	Ζωοδόχος Πηγή (Τέως Μπουκόρι, μετονομάστηκε στις 17/11/1971)	650	0	0	0	117	431	97	80	58	44	39
173	Ζωτικό (Τέως Λιβικιστά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928). Στις 1/4/1937, μεταφέρθηκε από την επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	660	377	356	425	492	489	376	247	240	165	199
174	Ζωτικό Κάτω	540	0	0	0	0	0	62	114	45	46	61
175	Ηλιοκάλη (Τέως Μορικιούς, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	600	191	212	262	330	383	408	424	466	464	422
176	Ηλιόρραχη (Τέως Κουτσούφλιανη, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	520	112	104	113	171	197	220	164	154	149	139
177	Ηλιοχώρι (Τέως Δοβρινοβο, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	920	447	222	164	132	52	75	49	67	66	40
178	Θεοτόκος (Τέως Φυτόκο, μετονομάστηκε στις 2/12/1929)	500	37	39	52	48	0	0	0	41	33	35
179	Θεριακήσι	520	267	286	335	468	386	171	111	319	252	241
180	Ιερονήμη	460	376	403	433	450	335	232	105	232	257	215

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
181	Ιτέα (Τέως Διάπη, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	920	298	294	312	355	387	285	243	245	216	241
182	Ιωάννινα	480	16.804	20.765	20.485	21.877	32.315	34.997	40.130	44.829	56.685	61.629
183	Καβαλλάρι	640	154	139	134	167	147	167	122	105	87	88
184	Καβάσιλα (Τέως Καβάσιλα, μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	680	147	125	122	157	163	155	90	67	49	57
185	Κακόλανκος	960	177	148	168	177	76	78	45	37	27	13
186	Κακόλανκος	520	0	0	0	0	0	87	57	60	33	29
187	Καλαριτες (Τέως Καλαρριτες, μετονομάστηκε στις 16/10/1940). Στις 17/10/1925, μεταφέρθηκε από την επαρχία Άρτης στην επαρχία Ιωαννίνων.	1.120	0	709	424	985	977	230	162	144	71	122
188	Καλέντζι	620	396	354	393	386	384	477	359	338	300	362
189	Καλιθέα (Τέως Γορίτσα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	490	141	132	153	226	245	276	238	253	221	196
190	Καλόβρουση	370	93	72	76	115	0	89	47	31	28	35
191	Καλογέροι	680	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0
192	Καλοντάς (Τέως Καλιωπά, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	840	439	217	194	207	92	104	51	54	41	44
193	Καλογόρι	360	178	182	191	195	193	149	82	83	105	83
194	Καπάκι	430	0	0	0	0	0	225	226	493	521	558
195	Καλύβια Δωδώνης	620	74	0	0	48	44	24	13	14	15	12
196	Καλύβια Κονίτσις	500	0	0	0	114	155	190	222	230	184	205
197	Κάμπος	400	0	0	0	0	0	122	95	90	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΘΗΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
198	Κάμπος	340	0	0	0	0	0	0	64	51	45	63
199	Καπέσοβο (Τέως Κεκέσοβο, μετονομάστηκε στις 22/7/1980)	1.120	202	152	124	136	92	53	62	89	49	67
200	Καραδήμας	560	0	0	0	0	0	0	0	0	227	214
201	Καρδαμίσια	520	0	0	0	0	0	109	176	288	652	1.159
202	Καρίτσα	580	560	569	673	706	554	545	393	422	365	364
203	Καρυές Ασπραγγέλων	610	0	0	0	0	0	0	467	0	0	0
204	Καρυές Ασφάκας	630	0	0	0	0	0	0	594	853	0	0
206	Καρυές	610	0	0	0	0	0	0	753	0	0	0
207	Καρυές (Τέως Μαγγίλοι, μετονομάστηκε στις 25/2/1927)	630	29	33	134	150	140	144	90	114	167	135
208	Καρύοφυτο (Τέως Καρυές, μετονομάστηκε στις 11/6/1963)	950	0	0	0	0	0	113	104	92	63	50
209	Καστανέα (Τέως Καστανιανη, μετονομάστηκε στις 9/2/1950)	880	773	583	603	662	394	380	176	244	205	213
210	Καστανή (Τέως Καστανιανη, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	640	524	543	568	625	350	243	161	275	292	199
211	Καστανόνας (Τέως Δραχάρι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	1.030	103	63	72	64	41	55	47	60	50	44
212	Καστρι (Τέως Σιούπιστα, μετονομάστηκε στις 9/9/1950)	800	114	104	124	121	94	79	40	45	65	86
213	Καστρίο	800	0	0	0	0	0	61	32	41	43	62

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
214	Καστρίτσα (Τέως Μπαρκμάδι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	490	314	321	451	675	661	657	656	754	747	668
215	Καταμάχη (Τέως Γρασδάνη, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	640	154	144	163	232	210	98	102	81	61	71
216	Καταρράκτης (Τέως Γλιζιάνη, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	400	156	154	180	242	232	165	100	115	143	88
217	Κατσικός	490	570	617	802	1.145	1.299	1.486	1.761	2.087	2.566	2.871
218	Κάτω Μερόπη (Τέως Φρασιανά, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	750	463	470	498	431	157	237	154	137	99	67
219	Κέδρος (Τέως Ζαβράτσι, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	890	0	0	82	137	194	142	106	81	79	47
220	Κερασιά (Τέως Ιτέα, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	860	0	0	0	0	0	192	77	39	13	12
221	Κερασιά	670	0	0	0	0	0	185	0	0	0	0
222	Κερασία (Τέως Κεράσσο, μετονομάστηκε στις 10/10/1955). Στις 1/4/1937 μεταφέρθηκε από την επαρχία Παραμυθιάς στην επαρχία Δωδώνης.	640	132	159	165	172	273	176	123	89	66	63
223	Κεράσσο Παγωνίου	740	210	188	238	230	0	0	34	0	0	0
224	Κεφαλόβρυσος (Τέως Μετζηπιές, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	650	2.060	253	468	1.403	463	587	802	1.062	1.122	1.040

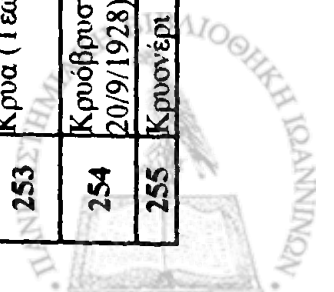

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
225	Κεφαλοχώρι (Τέως <i>Λυκόρραχη</i> , μετονομάστηκε στις 17/8/1978. Πρώην <i>Λουψικό</i> , μετονομάστηκε στις 12/3/1928.)	1.000	249	240	299	454	81	256	188	235	195	312
226	Κήποι	650	0	0	0	0	0	250	134	103	80	120
227	Κήποι (Τέως <i>Μπάγια</i> , μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	800	369	292	227	277	220	271	229	180	187	110
228	Κλειδωνιά (Τέως <i>Κλειδωνιάβιστα- Αιτωνιαβιστα</i> , μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	880	291	226	268	226	143	124	26	7	33	12
229	Κληματιά (Τέως <i>Βελτισία</i> , μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	450	930	908	970	1.209	1.057	981	619	642	596	712
230	Κοκκινόχωμα	420	126	142	165	185	179	154	75	106	68	75
231	Κοκλιοί	420	612	631	742	978	1.038	808	433	412	540	424
232	Κολαίικα	480	0	0	0	0	0	2	57	50	39	49
233	Κολυζώταιοι	420	0	0	0	0	0	54	38	0	5	0
234	Κολωνιάτιο	700	58	63	121	113	134	110	98	102	92	96
235	Κορματάκια	760	0	0	0	121	134	128	83	13	0	0
236	Κόντσα	600	2.670	2.749	1.959	2.313	3.716	3.485	3.150	2.849	2.858	2.871
237	Κοντινοί	710	57	57	74	87	150	176	101	8	0	0
238	Κόντσικα (Τέως <i>Κόντσικα</i> , μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	680	566	495	505	407	406	421	293	352	266	266
239	Κοπάνη	500	476	445	512	616	720	606	380	409	357	464
240	Κορδολοία	400	0	0	0	0	0	43	17	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
241	Κορίτσανη (Τέως Κορύττανη, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	860	192	193	174	166	157	129	89	94	117	66
242	Κοσμηρά	680	509	504	735	625	583	565	425	517	477	497
243	Κοτομίστα	650	0	0	0	0	0	103	65	84	46	38
244	Κουκκούλι (Τέως Κουκούλι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	900	153	88	90	224	52	46	53	83	88	78
245	Κουκλέσι	700	485	372	395	498	263	288	203	184	120	81
246	Κουλουραϊκα	580	0	0	0	0	0	49	19	12	8	31
247	Κουμαριά (Τέως Μπουρελέσα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	450	265	198	197	298	338	348	206	221	128	117
248	Κούρεντα	390	432	401	413	448	436	311	169	207	209	204
249	Κουρνοράχι	400	0	0	52	52	60	26	15	28	33	26
250	Κουτσελιό (Τέως Κουτσουλιό, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	560	382	417	539	704	812	860	775	954	973	1.118
251	Κρανούλα (Τέως Μπράγια, μετονομάστηκε στις 28/8/1940)	550	103	122	138	148	339	234	213	266	313	301
252	Κράψη	860	510	582	852	837	519	226	132	125	120	76
253	Κρύα (Τέως Βάνιστα, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	570	81	96	154	165	186	237	235	260	275	358
254	Κρυόβρυση (Τέως Γοβριτσά, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	940	207	183	198	359	297	216	118	130	102	153
255	Κρυονέρι	700	103	209	246	261	238	174	79	122	162	122

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΘΗΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
256	Κρυφοβό	750	292	289	350	391	414	208	124	173	86	104
257	Κρυφοβό Κάτω	670	0	0	0	0	0	0	190	364	331	499
258	Κτίσματα (Τέως Αρβινιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	420	240	284	390	483	464	430	257	231	215	354
259	Κυπαρισσια (Τέως Φράστανα, μετονομάστηκε στις 11/9/1928)	600	43	50	67	110	131	136	102	110	110	104
260	Κωστανιανη	660	189	215	254	326	354	324	200	201	161	176
261	Κωστήτσι	870	99	86	91	84	73	82	40	55	64	54
262	Λαβδανη	700	504	507	513	187	45	80	22	61	36	39
263	Λαβδανη Κάτω	470	0	0	0	216	99	75	42	68	38	42
264	Λαγκαδα	900	170	0	199	334	189	318	281	181	201	217
265	Λαγκλώπασα	420	73	72	63	94	114	85	168	102	51	27
266	Λάζανα	840	43	0	149	101	105	110	90	132	87	88
267	Λαίστα	1.020	892	539	436	607	127	199	120	147	96	127
405	Παλαιχώρι Λαίστης	1.020	90	50	14	0	0	0	0	0	0	0
268	Λαλιζα	360	0	152	202	270	316	0	113	93	119	85
269	Λαγιστα Άνω	490	153	141	208	284	320	339	288	479	400	360
270	Λαγιστα Κάτω	480	156	140	184	228	256	365	296	396	383	414
271	Λεπάδιο	600	0	0	0	0	0	1	57	47	56	68
272	Λεπτοκαρυά (Τέως Διασκοβέτσι, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	1.000	364	265	255	329	188	186	122	113	72	65
273	Λερούσκο	970	0	0	0	0	0	197	86	69	75	54

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
274	Λευκοθέα (Τέως Αρχιεπίσκοπος- Κεφαλιόβρυση, μετονομάστηκε στις 20/6/1961)	410	202	183	221	234	214	187	99	119	98	92
275	Λιβαδίο (Τέως Ζαχαρίνα, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	350	0	0	0	0	0	93	56	38	41	54
276	Λιγκιάδες (Τέως Λιγγιάδες, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	940	250	222	208	452	139	190	137	147	114	204
277	Λιγυριά (Τέως Λιγυριά, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	620	456	380	398	224	588	301	186	302	214	234
278	Λιθίνο	300	189	192	203	569	233	223	105	94	141	116
279	Λίμνη (Τέως Ζαχαρίνα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	580	249	325	335	415	290	223	125	199	154	126
280	Λιούμπα	470	0	0	0	0	0	506	394	93	238	196
281	Λιπτα	840	468	419	443	380	570	282	172	121	170	115
282	Λιπτα Κάτω	620	0	0	0	0	0	154	101	42	37	56
283	Λογγιάδες (Τέως Αρδομίστα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	520	324	332	469	602	634	683	714	832	863	874
284	Λοφίσκος (Τέως Τσεργγιάννη, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	680	175	191	179	172	134	109	52	103	65	64
285	Λούγγος (Τέως Μουσκίνα, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	760	338	314	371	458	436	348	216	263	153	111
286	Λυκοστατή (Τέως Πογδόρα, μετονομάστηκε στις 28/8/1928)	520	55	51	71	67	93	93	48	41	29	44
287	Λυκοστόμο	490	0	0	0	0	0	0	0	120	194	183

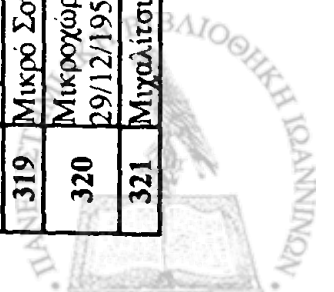
ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΕΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΤΕΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
288	Λοζανά	440	55	59	74	80	103	126	64	40	40	35
289	Μαβύλλης (Τέως Καίμβια Τζιόρας- Τζιόρας, μετονομάστηκε στις 9/9/1950)	750	74	62	53	59	102	63	13	0	0	0
290	Μαζαράκι	420	218	275	357	365	394	354	211	244	310	367
291	Μάζια	710	276	230	267	373	437	194	174	240	223	210
292	Μάζιο	480	174	157	206	280	317	368	284	257	304	327
293	Μακρίνο	930	133	97	99	171	87	88	67	114	78	65
294	Μανασσή	900	197	150	120	127	63	62	22	47	31	37
295	Μάνδρες	380	0	0	0	0	0	0	0	79	117	122
296	Μανολιάσα (Τέως Μανωλιάσα, μετονομάστηκε στις 7/4/1951)	820	298	335	326	381	465	446	302	361	239	307
297	Μαντίο (Τέως Αιποχώρι Λωδώνης, μετονομάστηκε στις 29/4/1953)	720	279	279	298	401	386	349	237	235	235	237
298	Μάρμαρα (Τέως Σανδρόβιτα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	800	704	630	692	848	887	763	625	753	698	641
299	Μάρμαρα Κάτω	530	0	0	0	0	0	39	39	62	103	154
300	Ματσουκι	1.100	375	364	406	739	253	310	257	310	232	543
301	Μαυροβούνι	760	205	201	209	146	112	86	56	30	63	37
302	Μαυρονόρος (Τέως Μαυρον Όρος, μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	900	288	275	292	317	203	140	74	161	193	137
303	Μαυρόπουλο	600	120	150	186	193	227	183	81	116	71	80

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
304	Μέγα Γαρόικα (Τέως Γαρόικα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	570	130	117	135	168	174	182	169	202	211	211
307	Μεγάλη Ράχη	660	0	0	0	35	116	109	54	9	4	0
308	Μελιά (Τέως Μελιχοβο, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	520	192	163	211	253	277	58	100	205	120	117
309	Μελιγγοί (Τέως Μελιγγοί, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	740	473	428	429	579	630	515	280	270	242	299
310	Μελίσσιο	400	0	0	0	0	0	106	65	49	45	65
311	Μελισσόπετρα	400	69	79	117	138	199	183	102	157	115	85
312	Μερόπη (Τέως Ρορμπάτες, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	860	374	318	317	266	88	81	45	88	67	19
313	Μεσοβούνι	680	189	209	219	163	144	130	58	63	74	73
314	Μεσούρα	370	0	0	0	0	0	0	0	74	77	69
315	Μέτσοβο	1.160	3.429	1.944	2.156	2.907	2.798	2.976	2.823	2.705	2.917	3.195
316	Μηλέα	1.160	753	536	704	869	738	859	628	566	604	618
317	Μηλέαι	850	0	0	0	0	0	111	100	65	45	35
318	Μηλιωτάδες	540	0	0	0	0	0	204	166	179	201	225
319	Μικρό Σουλόπουλο	220	98	84	92	99	98	81	44	41	30	34
320	Μικροχώρι (Τέως Τροσκεσάκι, μετονομάστηκε στις 29/12/1953)	540	38	41	64	73	102	115	93	41	43	28
321	Μιχαλίτσι	600	443	345	408	271	581	639	691	597	348	271

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
322	Μόλιστα (Τέως Μεσαφριά, μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	840	1.029	204	219	288	150	134	73	107	86	67
323	Μολυβαδιά	550	0	0	0	0	0	172	145	153	145	140
324	Μολυβδοσκεπάστος (Τέως Δεπάλιτσα, μετονομάστηκε στις 12/12/1929)	540	255	366	313	282	233	200	98	188	173	103
325	Μοναστήρι (Τέως Μπατσιφάρι, μετονομάστηκε στις 12/3/1928)	900	0	162	159	158	141	143	65	99	108	53
326	Μονή Αγίας Κλαδύρης Φούρκας	1.360	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
327	Μονή Αγίας Παρασκευής Μονοδενδρίου	1.060	0	5	0	4	0	0	0	0	0	0
328	Μονή Αγίας Τριάδας Λαϊστάς	1.020	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
329	Μονή Αγίου Γεωργίου Πεδιάς	480	0	15	26	0	0	0	0	0	0	0
330	Μονή Αγίου Ιωάννη Τσατελόβου	1.080	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
331	Μονή Αγίου Νικολάου Μετσόβου	1.160	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0
332	Μονή Βουτσάς	980	0	5	0	7	1	0	0	0	0	0
333	Μονή Γενεθίων Θεοτόκου (Βελλάς)	460	0	61	73	221	31	290	256	34	11	10
334	Μονή Γενεθίων Θεοτόκου Ασπραγγέλων	1.000	0	0	0	5	2	0	0	0	0	0
335	Μονή Διχούνης Ραδοβιζίου	580	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
336	Μονή Δουραχάνης	520	0	10	17	2	0	0	0	0	0	0
337	Μονή Δουρούτης	650	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
338	Μονή Εισοδίων Θεοτόκου Μοναστηρίου	900	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
339	Μονή Ελεούσης	500	0	2	10	0	0	0	0	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
340	Μονή Ζωοδόχου Πηγής Ανθοχωρίου ή Ντερβεντισίας	1.040	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0
341	Μονή Καστριτσάς	490	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
342	Μονή Μεταμορφώσεως Σωτήρος	400	0	0	72	0	0	0	0	0	0	0
343	Μονή Μεταμορφώσεως Σωτήρος Ρωμανού	420	0	5	0	17	4	335	283	331	0	0
344	Μονή Ντιλίου	300	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
345	Μονή Παναγίας Ηλιοκάλης Δαφνουλάας	930	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
346	Μονή Περιστεράς Πεδινής	480	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0
347	Μονή Προφήτη Ηλία Δεσποτικού ή Κρετσανυσίας	340	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
348	Μονή Προφήτη Ηλία Μονοδενδρίου	1.060	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
349	Μονή Τσοίκας	760	0	5	0	5	0	0	0	0	0	0
350	Μονοδένδρι	1.060	110	186	223	240	104	133	126	136	132	164
351	Μονοδένδρο	580	0	0	0	0	0	68	73	85	103	93
352	Μονολίθι (Τέως Βορδώ, μετονομάστηκε στις 2/5/1927). Στις 28/10/1939, μεταφέρθηκε από την επαρχία Νικοπόλεως στην επαρχία Δωδώνης.	360	324	257	336	571	492	240	166	181	185	192
353	Μοσχομάντα	400	0	0	0	0	0	46	29	30	25	23
354	Μουζακαίοι	660	51	67	152	287	332	305	297	395	388	346
355	Μουκοβίνα	600	182	154	0	0	0	0	79	69	47	73
356	Μουσαωτίτσα Ανω	550	109	110	124	123	33	71	42	21	56	21
357	Μουσαωτίτσα Κάτω	550	445	363	455	493	453	485	416	304	348	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
358	Μουσατίτσα Νέα	260	0	0	0	0	236	325	239	264	447	0
359	Μπαγαίοι	760	0	0	0	0	0	110	57	43	59	48
360	Μπάλας	520	0	0	0	0	0	178	107	77	75	103
361	Μπαλτούμα	490	0	0	0	0	0	183	100	183	196	181
362	Μπαουσοί	700	427	342	360	387	375	116	31	17	28	26
363	Μπάτζα	460	0	0	0	0	0	40	41	52	45	44
364	Μπάφρα	480	0	0	118	352	417	452	514	558	671	0
365	Μπερκο	440	53	59	62	58	74	80	48	42	39	27
366	Μπεσιτιά	480	89	75	0	141	171	191	155	122	99	175
367	Μπολαίικα	410	0	0	0	0	0	93	89	84	63	63
368	Μπούλμου	320	0	0	0	0	0	0	0	19	25	27
369	Μπραβारी	560	0	0	131	0	0	0	0	0	0	0
370	Μυλοκόπι	660	0	0	0	144	72	59	23	11	4	24
371	Μύλοι (Τέως Λιάτανα, μετονομάστηκε το 1963)	870	0	0	0	0	0	282	280	255	245	222
372	Μυροδάφνι (Τέως Αιγάτορα, μετονομάστηκε στις 16/9/1950)	560	195	199	233	286	327	273	147	307	260	173
373	Μυστράς	600	0	0	58	64	86	127	106	87	85	101
374	Νεάπολη	250	0	0	0	0	0	93	0	0	0	0
375	Νεγάδες	1.060	334	169	205	187	129	132	61	79	74	48
376	Νεγράδες	680	129	232	231	301	255	279	192	215	174	126
377	Νεοκαισάρεια (Τέως Νέα Καισάρεια, μετονομάστηκε στις 1/10/1940)	500	0	0	220	349	448	483	382	453	513	712

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
378	Νέο Μπιζάνι (Τέως Μπιζάνι, μετονομάστηκε στις 19/3/1961)	590	108	103	137	189	244	272	247	265	239	313
379	Νεοχώρι	540	144	131	179	202	222	270	192	245	225	303
380	Νεοχώρι	320	0	0	0	0	74	79	13	20	19	14
381	Νεοχωρόπουλο	560	77	93	133	160	208	189	234	335	693	1.106
382	Νεοχωρόπουλο Κάτω	450	0	0	0	0	0	0	0	0	1.155	190
383	Νήσος Ιωαννίνων	560	527	493	477	475	505	463	465	463	348	347
384	Νικάνωρ (Τέως Κορτίνιστα, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	720	194	150	157	179	139	171	107	47	47	75
385	Νίστορα	880	88	90	71	82	54	39	40	35	32	23
386	Ξεροβούνι	1.220	0	0	43	0	0	0	0	0	0	0
387	Ξηρόβαλτο	760	145	137	174	144	58	74	31	48	51	29
388	Ξηροβούνι	700	0	0	0	0	0	4	0	0	0	13
389	Ξηρικό (Τέως Γιανναούλια, μετονομάστηκε το 1963)	540	0	0	0	0	0	101	49	18	10	8
390	Ολυμπιάδα	340	0	0	0	0	0	0	0	0	33	54
391	Οξιά (Τέως Σέλιτσι, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	1.060	378	256	219	324	38	142	61	95	65	59
392	Ορεινόν (Τέως Μποζάνικο, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	840	140	129	134	190	77	57	18	57	39	20
393	Πάδες (Τέως Πάδες, μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	1.140	0	380	344	279	150	138	64	144	91	67

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΘΗΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
394	Παηδονιά	430	0	0	0	0	52	30	17	20	19	9
395	Παλαιοχωρούστιο	540	277	0	0	118	162	172	115	38	43	36
396	Παλαιοπυργος (Τέως Μέρδεζα, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	800	404	349	401	307	118	116	54	95	100	93
397	Παλαιοσέλι (Τέως Παλαιοσέλι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	1.080	942	412	403	458	280	230	153	180	136	112
398	Παλαιοχώρα	500	0	0	0	0	0	92	62	58	29	92
399	Παλαιοχώρι Κοπάνης	950	0	0	0	0	0	16	0	0	0	0
400	Παλαιοχώρι (Τέως Παλαιοχώρι Βότσαρη, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	350	171	222	245	267	269	274	255	187	228	154
401	Παλαιοχώρι (Τέως Παλαιοχώρι Σιράκου, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	1.100	465	458	457	529	439	334	142	146	128	143
402	Παλαιοχώρι Αγίου Δημητρίου	540	0	0	0	0	0	50	103	161	8	0
403	Παλαιοχώρι Εγνατίας	500	0	0	0	0	0	104	41	16	20	11
404	Παλαιοχώρι Θεριακτισίου	700	0	0	0	0	150	173	42	36	0	0
406	Παλαιοπυρη	330	0	0	0	0	0	0	0	20	27	21
407	Παλαιοπυρη (Τέως Δραγομή, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	330	133	111	155	205	229	185	112	181	202	164
408	Παλληγκάρι	560	0	0	0	68	99	104	72	6	3	18
409	Πάππυκο	960	432	376	332	431	220	146	95	146	144	280
410	Πάππυκο Μικρό	950	0	0	0	0	0	66	49	66	39	77

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
411	Παρακάλαμος (Τέως Πορφύριανη, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	400	800	1.215	1.421	1.454	1.079	794	651	721	694	756
412	Παρακάλαμος Άνω	500	0	0	0	0	239	194	118	108	79	78
413	Παρθάλιτσα (Τέως Πράδλεια, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	630	219	205	253	296	280	263	186	118	87	68
414	Πλάτερο	730	95	93	93	97	114	100	82	80	102	73
415	Πεδινά Άνω (Πρώην Άνω Σουδενα, μετονομάστηκε στις 12/3/ 1928. Τέως Άνω- Κάμπος, μετονομάστηκε στις 5/2/1929.)	960	433	378	344	324	259	374	274	209	170	202
416	Πεδινά Κάτω (Πρώην Κάτω Σουδενα, μετονομάστηκε στις 12/3/1928. Τέως Κάτω Κάμπος, μετονομάστηκε στις 5/2/1929.)	940	485	443	475	501	350	188	75	93	68	87
417	Πεδινή (Τέως Ραφίστα, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	480	273	387	499	642	730	787	809	912	1.047	1.755
418	Πεντέλη	570	0	0	0	0	0	0	130	269	271	417
419	Πεντόλακκος (Τέως Ζώριστα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	880	426	414	427	226	245	242	192	168	167	172
420	Πέραμα	470	181	449	552	755	1.026	951	1.414	1.648	1.900	2.693
421	Περάτης	680	171	151	186	167	162	152	100	104	89	74
422	Πέρδικα (Τέως Μούλες, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	540	197	172	207	265	329	320	179	171	172	210
423	Περιβλεπτος	580	165	225	281	350	337	459	397	428	466	509

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
424	Περιστερί (Τέως <i>Μέγγωλη</i> , μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	570	475	400	461	432	262	160	60	171	93	132
425	Περιστερί Μέγα (Τέως <i>Προσγόλι Μέγα</i> , μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	900	911	719	868	1.171	1.124	400	417	580	459	450
426	Περιστερί Μικρό (Τέως <i>Προσγόλι Μικρό</i> , μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	990	432	367	410	591	611	52	26	21	20	13
427	Πεσιά	720	72	340	347	380	378	178	303	234	236	316
428	Πέτρα	960	307	340	392	508	602	149	188	271	251	362
429	Πετράλωνα (Πρώην Δόβρο, μετονομάστηκε στις 30/8/1927. Τέως Παλαιά Αλώνια, μετονομάστηκε στις 21/10/1969.)	720	277	307	331	330	293	280	272	312	184	166
430	Πετσάλη Κουρέντων	300	165	58	53	0	0	61	25	35	38	34
431	Πετσάλη Πετσάλιου	490	165	186	223	280	329	415	345	355	324	461
432	Πηγάδια (Τέως <i>Βαλιτσώρα</i> , μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	610	149	143	194	258	237	240	191	263	139	148
433	Πηγή (Τέως <i>Πεκέαρι</i> , μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	750	282	351	339	379	362	398	225	191	199	206
434	Πηλογρανίτσα	760	0	0	0	0	0	0	0	42	20	35
435	Πλαγιά	450	0	0	0	0	0	122	0	0	0	0
436	Πλαγιά (Τέως <i>Ζέρμα</i> , μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	980	425	344	403	648	62	208	187	218	173	112
437	Πλαίσια (Τέως <i>Πλάσια Μαλακασίου</i> , μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	620	205	354	356	353	380	328	331	256	255	206

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
438	Πλάκα	280	0	0	0	68	82	94	62	43	0	36
439	Πλατανιά (Τέως Γουιά, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	530	25	145	208	215	281	318	345	419	432	434
440	Πλατανιά (Τέως Γσπερίτσανα, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	780	324	257	309	345	274	251	150	219	195	123
441	Πλάτανος	320	0	0	0	0	0	0	0	257	245	215
442	Πλατανούσα (Τέως Ραφίστα, μετονομάστηκε στις 2/5/1927). Στις 28/10/1939, μεταφέρθηκε από την επαρχία Νικόπολης στην επαρχία Δωδώνης)	450	975	889	1.005	1.027	713	653	450	435	412	363
443	Πληράκι	1.240	350	268	297	384	46	243	188	151	133	150
444	Πολυγυρός (Τέως Ζαγορτσά, μετονομάστηκε στις 3/9/1940)	680	466	393	475	586	580	375	234	239	172	128
445	Πολύδροπος (Πρώην Μάζι, μετονομάστηκε στις 16/5/1928. Τέως Μάζια, μετονομάστηκε στις 12/12/1929.)	250	276	292	316	402	384	312	128	171	277	147
446	Πολύλοφο (Τέως Κοβίλιανη, μετονομάστηκε στις 20/9/1928)	700	316	334	367	379	293	253	173	202	132	266
447	Ποντικατές	700	413	344	343	283	194	170	52	95	115	36
448	Ποταμιά	200	0	0	0	0	0	78	37	25	28	31
449	Ποταμιά	180	0	0	0	0	282	0	365	376	334	307
450	Ποταμιά (Τέως Ζωοδόχος Πηγή, μετονομάστηκε στις 1/6/1963)	480	0	0	0	0	0	55	41	40	28	26

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

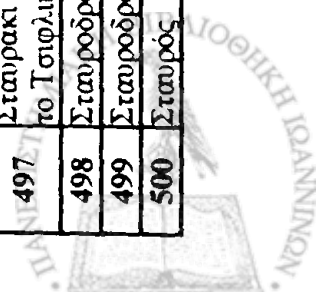
ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
451	Ποτιστικά (Τέως Λουτζονος, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	940	0	516	202	220	213	203	104	50	66	74
452	Πουρνιά (Τέως Σπαρίτσιανη, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	900	615	407	421	438	366	270	107	123	124	71
453	Πράματα	820	0	2.597	2.344	2.285	825	872	1.020	1.182	1.090	1.422
454	Προσήλια	820	0	0	0	0	0	72	37	7	2	0
455	Προσήλιο (Τέως Δοβιδιανη- Χαϊάσματα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	900	311	281	290	367	324	352	273	259	159	142
456	Προφήτης Ηλίας	600	0	0	0	0	0	87	67	85	58	77
457	Προφήτης Ηλίας Σκλίβανης	670	0	0	0	0	0	157	115	94	59	63
458	Πρωτόπαπας	640	856	787	1.000	999	882	847	576	676	463	591
459	Πυζαριά	580	78	0	90	88	86	91	47	15	20	26
460	Πύργος (Τέως Σπράτσιανη, μετονομάστηκε στις 11/1/1954)	940	0	508	502	491	367	355	158	125	168	157
461	Πυρσόγιαννη	840	1.838	958	910	843	394	513	290	381	293	377
462	Παγωνιανή (Τέως Βοστίνα, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	740	1.196	1.339	1.053	966	821	763	872	608	583	583
463	Ραβένια	840	222	195	216	269	256	110	213	174	135	181
464	Ραβένια Άνω	650	458	447	454	397	355	331	252	195	168	140
465	Ραβένια Κάτω	560	375	552	364	366	287	250	182	145	133	101
466	Ραδοβίτζι	580	163	165	202	271	303	308	208	201	183	171
467	Ράϊκο	350	172	142	146	199	149	107	45	102	87	55

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
468	Ραφτανάιοι	960	0	979	995	1.138	1.252	1.153	558	223	157	65
469	Ράχη	640	0	0	0	0	0	51	40	23	17	29
470	Ραχούλα (Τέως Άγιος Νικόλαος, μετονομάστηκε το 1963)	1.060	0	0	0	0	0	116	60	44	31	25
471	Ραψαίοι	700	103	98	106	119	142	213	151	118	91	83
472	Ρεπετίστια	400	0	0	0	382	311	241	140	127	154	142
473	Ριαχοβο	420	148	190	239	275	294	197	107	180	138	130
474	Ριζά	300	0	0	0	0	0	0	0	74	41	23
475	Ριζό	360	305	278	317	322	248	175	99	126	171	84
476	Ροδότσι (Τέως Ροδοτόβι, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	500	490	529	685	773	760	768	730	887	1.050	1.108
477	Ρούγα	950	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0
478	Ρουφιά	620	176	194	194	158	85	109	46	46	57	55
479	Ρωμανός	500	225	218	286	330	417	207	148	124	441	505
480	Σακελιάρικο	330	105	94	122	148	154	117	71	74	53	70
481	Σέλιτσανα (Τέως Σέλιτσανα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	260	107	97	107	138	121	85	47	46	58	37
482	Σενίκο	480	125	128	171	218	234	211	157	189	117	130
483	Σερβιανά	700	282	280	369	449	531	346	306	314	329	191
484	Σερβιζιανά (Τέως Σερβιζιανά, μετονομάστηκε στις 7/4/1951)	600	132	102	162	96	180	108	78	113	89	64
485	Σισιτάσος	590	0	0	0	0	0	125	95	118	77	45

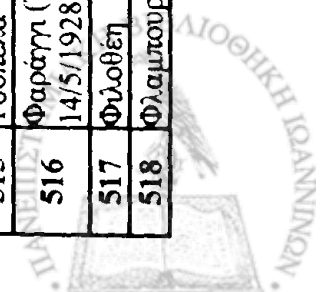
ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΕΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
486	Συράκο (Τέως Συρράκο, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	1.150	2.620	215	244	1.388	47	18	11	18	141	273
487	Σιστρούνη (Τέως Σειστρούνη, μετονομάστηκε στις 16/5/1928)	440	166	175	216	289	339	370	320	322	280	310
488	Σιταριά (Τέως Μόσπορη, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	530	408	425	448	523	450	355	218	246	253	222
489	Σίτσαϊνα	880	0	0	0	0	0	262	219	229	184	201
490	Σιωλάδες	650	0	0	0	0	0	102	237	39	49	32
491	Σκαμνέλλι (Τέως Σκαμνέλι, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	1.160	418	264	245	396	144	140	178	202	186	233
492	Σκλιβανη	730	614	453	560	698	680	91	74	87	56	82
493	Σμυρτιά (Τέως Γκουλεμή, μετονομάστηκε στις 21/5/1956)	400	0	0	0	141	158	143	87	83	63	97
494	Σουλόπουλο (Τέως Σούλι Ντίνου, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	260	98	152	179	179	166	129	57	55	44	71
495	Σπήλαιο	530	45	55	0	81	98	83	47	46	38	24
496	Σπόδοι	920	0	0	0	0	0	42	18	17	17	10
497	Σταυράκι (Η απογραφή του 1913, συγκαταλέγει και το Τσιφλικόπουλο)	520	332	283	328	423	484	397	287	393	753	1.199
498	Σταυροδρόμι	666	104	163	174	170	94	85	45	35	23	23
499	Σταυροδρόμι	390	0	0	0	0	0	113	102	99	88	80
500	Σταυρός	640	0	0	0	0	0	43	23	27	24	20

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΑΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΥΞΗΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
501	Σταυροσταδιά	920	226	235	290	291	85	95	48	53	32	97
502	Στρατινίτσα	600	295	291	353	360	238	171	49	75	159	87
503	Συκεαί	320	0	0	0	0	0	88	72	104	82	37
504	Συνοικισμός Κόντσικας	660	0	0	0	84	73	85	47	51	60	37
505	Γαμπούρια	700	0	0	0	0	0	85	169	181	189	137
506	Παζιάρχει Πολιγύρου Δήμου Δωδώνης	420	0	0	0	0	0	133	44	17	7	0
507	Παζιάρχεις	540	0	0	0	0	0	0	0	0	0	150
508	Περιάχι	650	166	127	151	164	76	64	23	27	21	19
509	Τέροβο (Τέως Τέρροβο, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	720	719	629	727	831	877	782	513	624	436	367
510	Τοκαίοι	340	0	0	0	0	0	0	0	36	0	0
511	Γράπεζα	710	48	0	58	69	59	65	23	17	49	19
512	Πρίστανο (Τέως Δρεσενίκο, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	940	420	390	408	388	274	240	146	145	161	141
513	Τσοπέλοβο	1.080	614	254	254	521	125	343	450	329	304	488
514	Τσιφλικόπουλο	510	0	39	43	0	0	111	588	846	1.285	1.719
515	Τσοπέλα	760	0	52	0	242	342	319	207	171	173	240
516	Φαράγγι (Τέως Γκοβέρι, μετονομάστηκε στις 14/5/1928)	640	134	196	136	119	50	52	25	49	27	26
517	Φιλοθέη	590	0	0	0	0	0	0	0	0	36	35
518	Φλαμπουράρι	1.000	294	205	246	362	127	176	160	166	138	88

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΝΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
519	Φορτώσι (Τέως Φορτώση, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	860	140	120	128	127	113	104	68	68	49	58
520	Φούρκα	1.360	900	367	444	808	214	178	93	68	56	206
521	Φραγκαδες	960	367	273	291	269	192	203	139	158	116	105
522	Φράζος Πραμάντων	680	0	0	0	127	107	124	98	17	0	0
523	Φράζος Ραφταναίων	600	0	0	0	99	131	130	51	12	11	5
524	Φτέρη (Πρώην Βαρλόβα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940. Τέως Πτέρη, μετονομάστηκε στις 17/3/1991.)	460	51	86	66	109	115	112	87	63	58	54
525	Φτέρη	400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	180
526	Φωτεινό (Τέως Ζείλιτα, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	520	233	173	117	104	59	54	20	52	27	22
527	Χάνι Τερόβου	500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52
528	Χαραυγή (Τέως Βάλτσιστα, μετονομάστηκε στις 21/5/1956)	540	278	333	377	445	463	344	182	206	154	126
529	Χαροκόπι (Τέως Μκαρταβαρη, μετονομάστηκε στις 1/4/1927)	540	0	0	0	332	407	525	549	439	408	332
530	Χίγκα (Τέως Χίγκα, μετονομάστηκε στις 16/10/1940)	540	323	275	292	321	252	225	127	112	107	87
531	Χιονάδες	1.100	560	288	290	239	65	105	14	72	52	78
532	Χιονάσα	430	0	0	0	0	0	0	0	0	38	154
533	Χουλιανάδες	1.000	681	459	535	714	617	498	417	442	346	237

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΟΛΟ

ΑΓΕΝ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΌΝΟΜΑ ΧΩΡΙΟΥ/ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ									
		1913	1920	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
534	Χριστοί	0	0	0	246	292	317	279	202	223	183
535	Χρυσοβίτσα	712	689	760	940	954	582	420	529	559	511
536	Χρυσόδαμνη	123	101	116	149	166	127	48	57	42	33
537	Χρυσοράχη (Τέως Ζαγόριανη, μετονομάστηκε στις 30/8/1927)	482	353	433	499	432	405	254	233	245	193
538	Χώρα	0	0	0	0	0	60	46	55	29	32
539	Ψηλόκαστρο (Τέως Καλούδέ, μετονομάστηκε στις 2/5/1927)	140	146	155	0	0	35	21	27	68	43
540	Ψήνα	448	279	314	390	355	276	134	222	78	146
541	Ωραιόκαστρο (Τέως Λαχανόκαστρο, μετονομάστηκε στις 10/10/1955)	333	286	317	288	275	160	91	116	114	76

EIKONES

ΝΑΟΥΣΑ

ΕΠ. ΜΕΤΣΟΒΟΝ
ΕΠ. ΜΕΤΣΟΒΟΝ

ΚΟΝΤΙΖΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

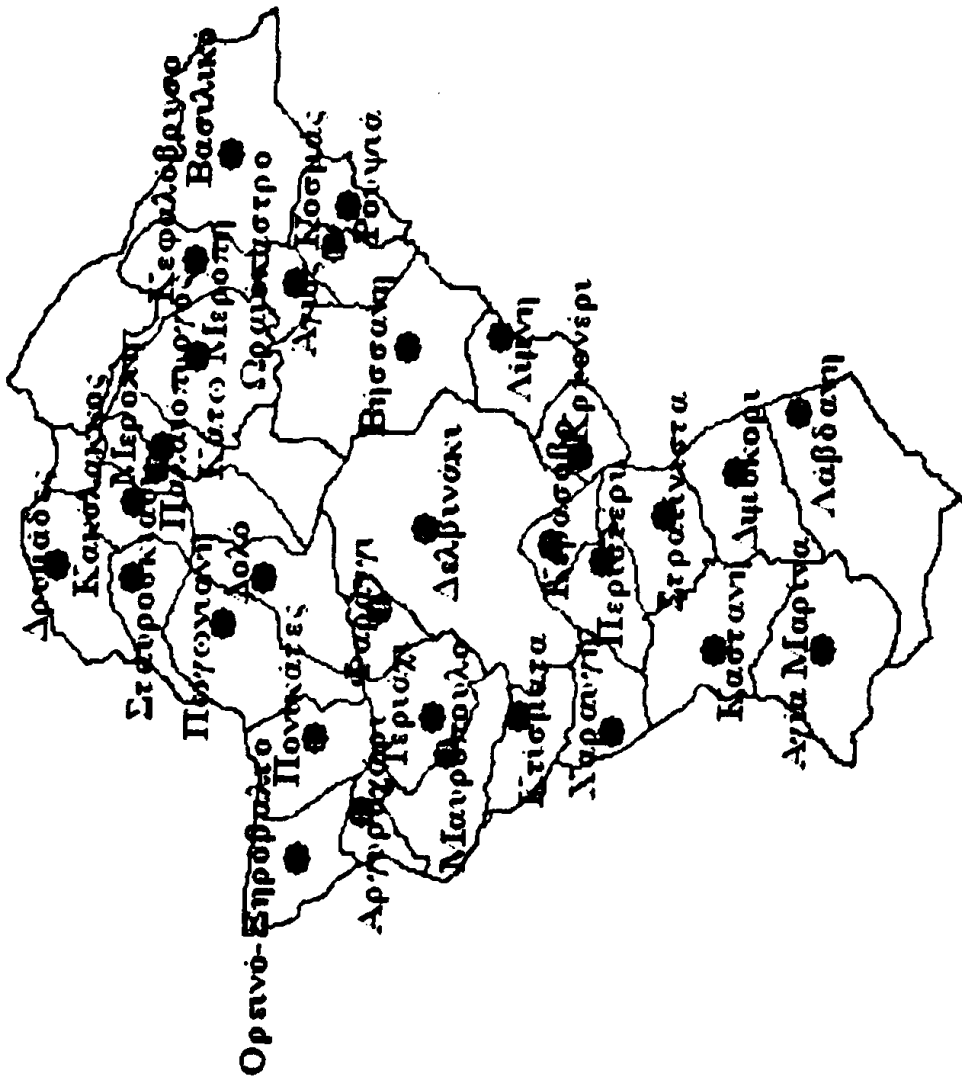
ΕΠ. ΔΕΣΦΟΝΗΣ

ΕΠ. ΠΥΛΟΝΙΟΥ

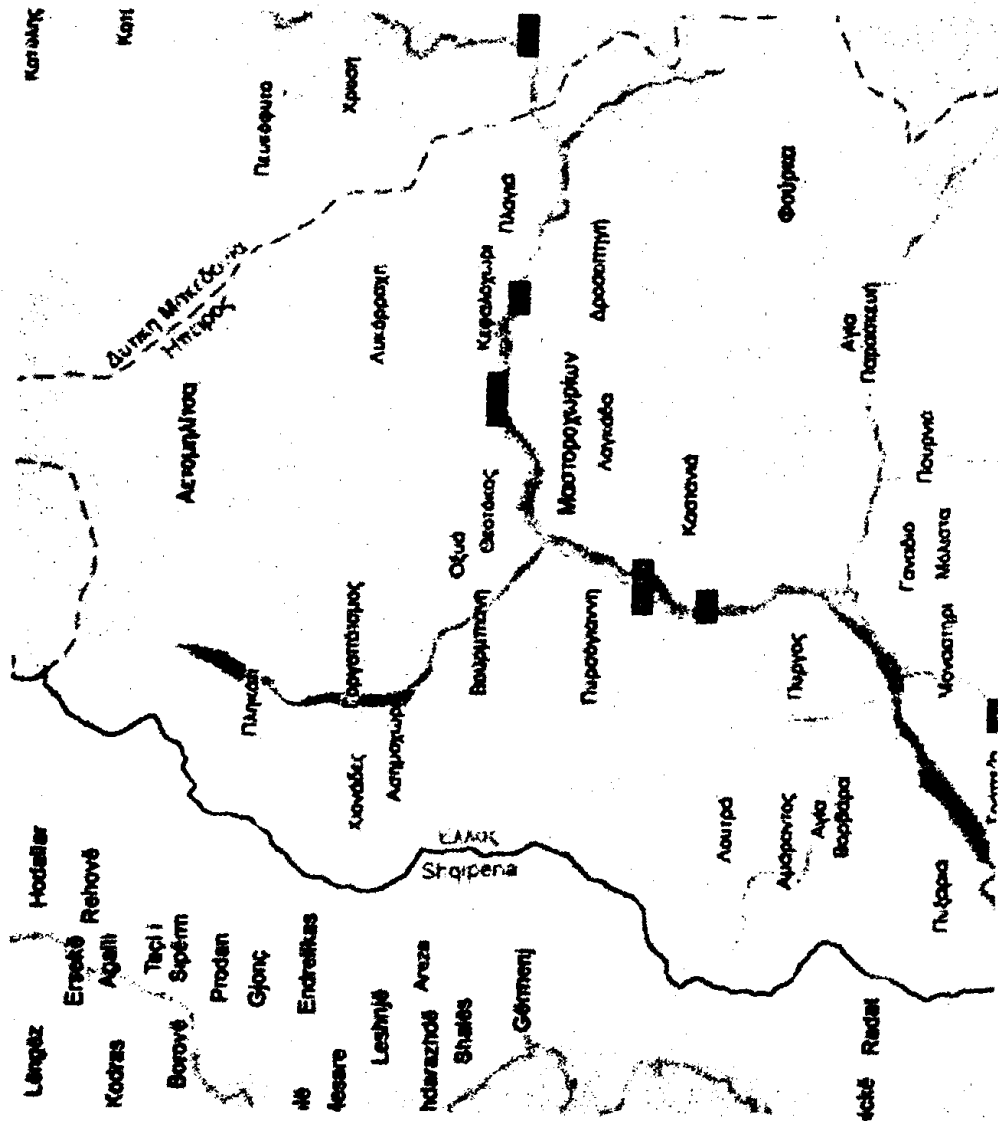
ΜΕΤΣΟΒΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

2. ΧΑΡΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΟΛΩΓΙΟΥ

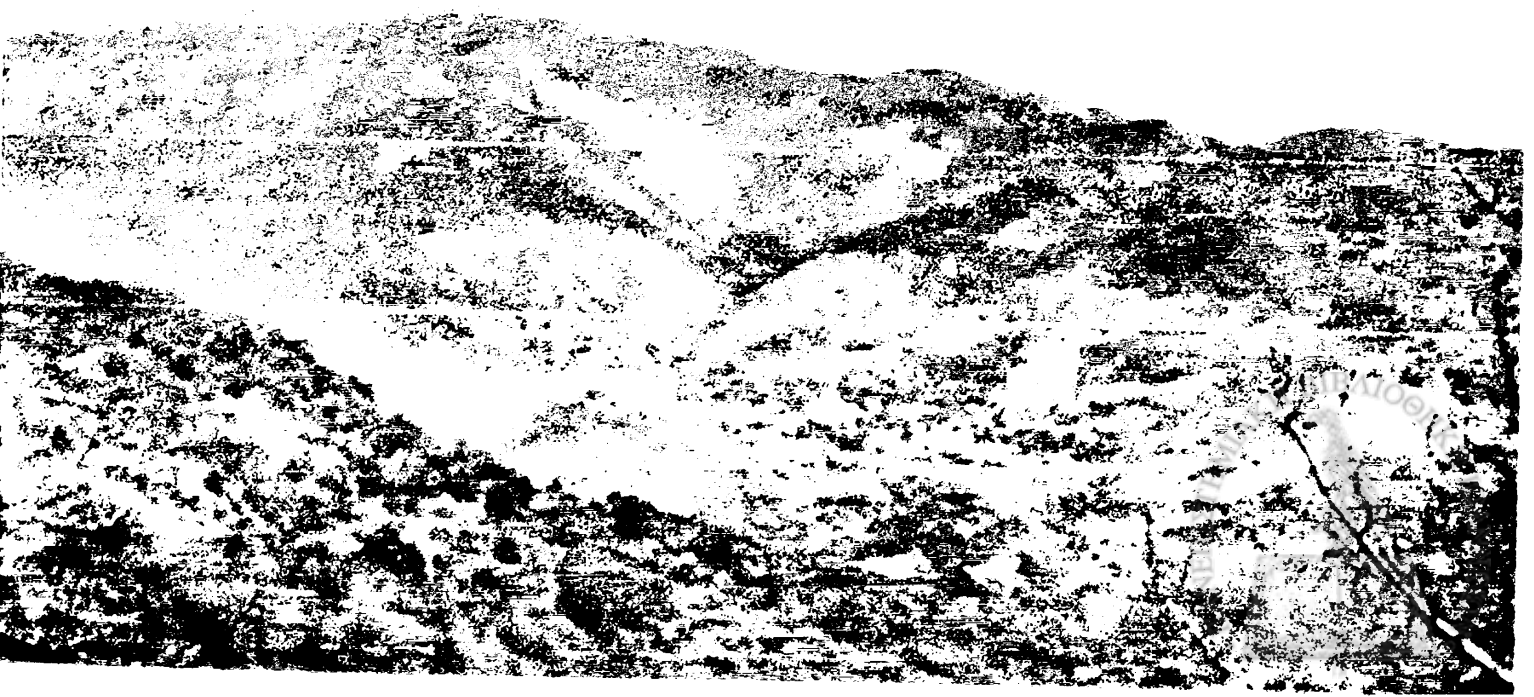

3. ΧΑΡΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

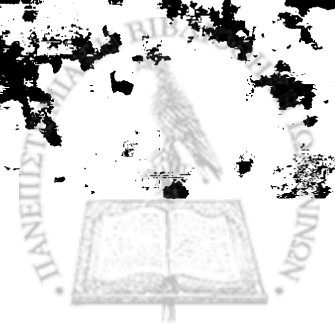

4. ΚΟΝΙΤΣΑ, ΓΕΦΥΡΙ ΑΩΟΥ

6. ΓΑΛΑΔΙΟ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

8. ΣΥΡΡΑΚΟ

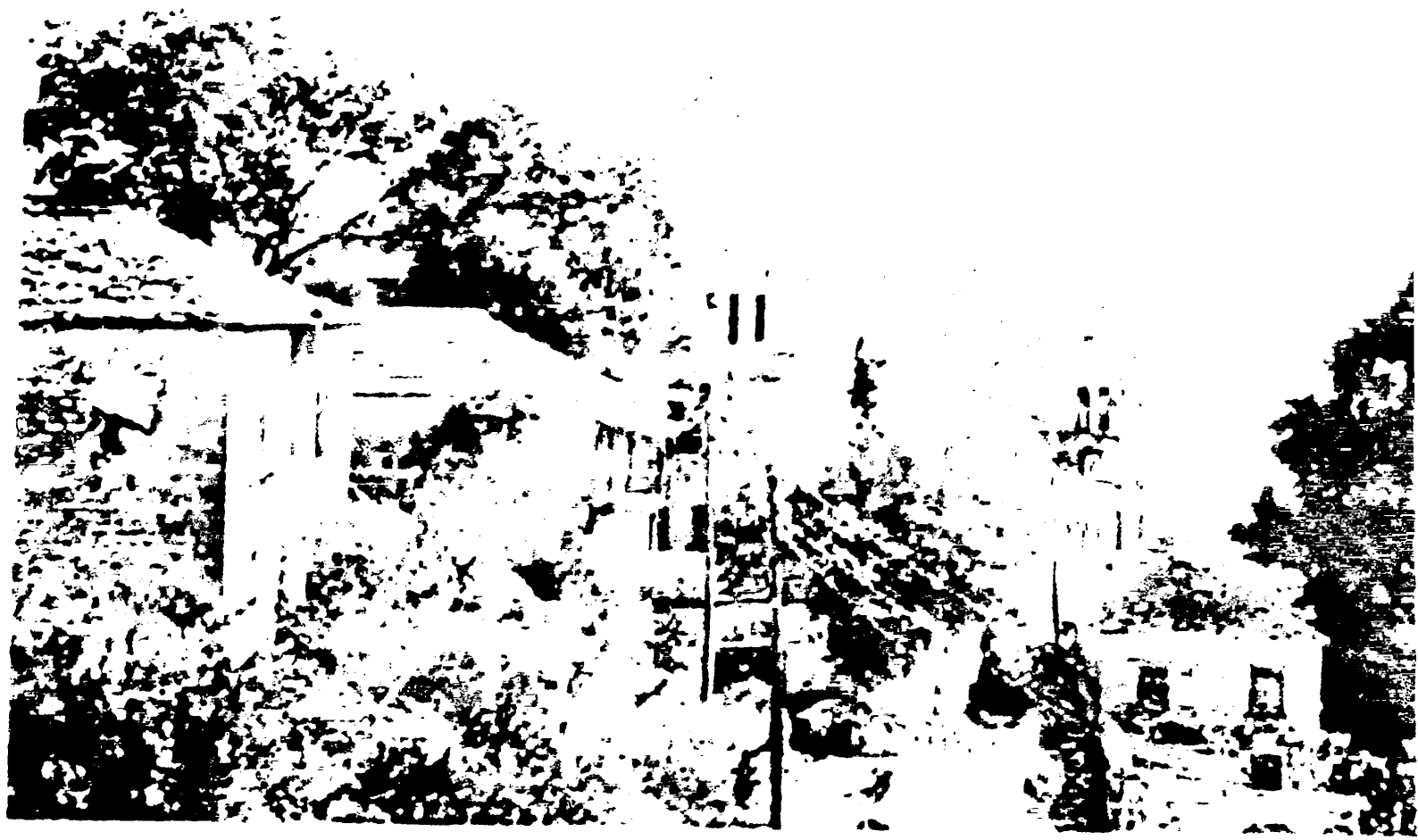

ΕΘΝΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

10. ΙΩΑΝΝΙΝΑ

12. ΚΑΛΑΡΙΤΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάκης Π. Ελευθέριος, «Ο κύκλος ανάπτυξης της οικιακής ομάδας στην ορεινή κοινότητα Καστάνιανης Κόνιτσας», *Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής. Συγκρότηση και Μετασχηματισμοί*. Δήμος Κόνιτσας 2000.
- Αναστασιάδης Άγις, *Πληθυσμιακή- Δημογραφική ανάλυση του χώρου, Θεωρητική προσέγγιση, μεθοδολογία, μοντέλα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006.
- Ανθεμίδης Αχιλλεύς, *Οι Βλάχοι της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη 1997.
- Αντωνίου Κ., *Τα Δωδωνοχώρια*, Ιωάννινα 1973
- Αραβαντινός Παναγιώτης, *Περιγραφή Ηπείρου σε τρία μέρη, Μέρος Γ΄*, Εκδόσεις Δωδώνη.
- Αράπογλου Μιχάλης, *Οικιστική Γεωγραφία της Ηπείρου*, Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας- Τμήμα Ηπείρου, Ιωάννινα 2005.
- Αρμπυρός Γρηγόρης- Φακατσέλης Κώστας, *Ήπειρος Αρχέγονος Ελλάς, Το Παγώνι, Στους δρόμους της ξενιτιάς*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 2006
- Αρσενίου Λάζαρος, *Τα Τσελιγκάτα Σαρακατσάνων και Βλάχων*, Εκδόσεις "έλλα". Λάρισα 2005. Β΄ Βελτιωμένη έκδοση.
- Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Απαρίθμησις των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913*, Εν Αθήναις 1915.
- Βασιλείον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής, *Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά την απογραφήν της 19- 12- 1920, πραγματικός πληθυσμός, κυρωθείς διά του από 31- 8- 1921 Β.Δ.*, Εν Αθήναις 1921.

- Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 15- 16 Μαΐου 1928, πραγματικός πληθυσμός κυρωθείς διά του από 23 Νοεμβρίου 1928 Διατάγματος, Έκδοσις Δεύτερη, Εν Αθήναις 1935.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 16 Οκτωβρίου 1940, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, πόλεις και χωρία, Εν Αθήναις 1950.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Διοικητική Διαίρεση της Ελλάδος, κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας, Αθήναι 1958.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Υπουργείον Εσωτερικών, Διεύθυνσις Μελετών, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 19ης Μαρτίου 1961, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς, Αθήναι 1962.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 14ης Μαρτίου 1971, πραγματικός πληθυσμός κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς, Αθήναι 1972.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5ης*

Απριλίου 1981, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς, Αθήναι 1982.

- Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 17ης Μαρτίου 1991, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς, Αθήναι 1994.*
- Βασίλειον της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 18ης Μαρτίου 2001, Κατά νομούς, επαρχίας, δήμους, κοινότητας και οικισμούς, Αθήναι 2003.*
- Βασιλείου Κ., *Το Ελληνικό Ιωαννίνων, (Αχρονολόγητο)*
- Βεργόπουλος Κώστας, *Το Αγροτικό Ζήτημα στην Ελλάδα, Εξάντας 1975.*
- Βετσόπουλος Βασίλης, «Οδοιπορικό στην Πυρσόγιαννη», *Ηπειρωτική Εστία, τ. 1985.*
- Βλαχόπουλος Αν., *Ιστορική περιγραφή ιδρύσεως και εξελίξεως των κωμών: Κόντσικας, Δραμισιών, Πασσαρώνος, Κοβίλιανης, Ιωάννινα 1972.*
- Βλάχος Κ., *Έλαφος Λάκκας Σουλίου, Γιάννινα 2000.*
- Βλάχος Λάμπρος, «Ματιές στην επαρχία μας», *Κόνιτσα, τ. 25- 26, 1981.*
- Βρανούσης Λέανδρος, *Το χρονικό των Ιωαννίνων, Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1965.*
- Βρανούσης Λέανδρος, *Ιστορία των Ιωαννίνων, Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα». Ιστορία των Ιωαννίνων.*
- Γκάσιος Χρήστος, *Ιστορία της Καστάνιανης- Κονίτσης, Ιωάννινα 1971.*

- Γκούτος Χ. Χαρ., *Μολιστινά, Ιωάννινα* 1983.
- Δέμος Αθανάσιος, *Οι Δρυμάδες του Παγωνίου (Ιστορία- Λαογραφία- Προσωπικότητες κλπ.), Ιωάννινα* 1991
- Δημητριάδης Ευάγγελος, *Η Μόλιστα της Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη 1974.
- Δημητριάδης Ε. Π., *Κοινωνικός σχηματισμός και πολεολογικός χώρος. Είκοσι οικισμοί της Επαρχίας Κόνιτσας Ηπείρου*, διδακτορική διατριβή, ΕΕΠΣ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, τ. Η', παράρτ. Άρθ. 1: Α.Π.Θ, Θεσσαλονίκη 1980.
- Δημητριάδης Ε. Π., *Ιστορικός λειτουργικά οργανωμένος και κατασκευασμένος χώρος. Η σύλληψή του στη σύγχρονη πολεοδομική αντίληψη: Θεωρία- πράξη*. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1992.
- Ελληνική Δημοκρατία- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας- Γενική Στατιστική Οικονομία της Ελλάδος, *Στατιστικά αποτελέσματα της Απογραφής του πληθυσμού της Ελλάδος της 15- 16 Μαΐου 1928, Πραγματικός και Νόμιμος Πληθυσμός- Πρόσφυγες*, Εν Αθήναις 1933.
- Εξάρχου Γ. Χρήστος, *Η Φούρκα της Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη 1987.
- Ευθυμίου Αναστάσιος, «Το χωριό Καβάσιλα κι οι ιστορικές του ενθυμήσεις», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. 1969.
- Ευθυμίου Αναστάσιος, *Η Βούρμπιανη της Ηπείρου*, Ιωάννινα 1989.
- Ευθυμίου Αναστάσιος, *Μικρή συμβολή στην ιστορία του Διστράτου της επαρχίας Κονίτσης Ηπείρου*, Ιωάννινα 1992.
- Ευσταθίου Κ. Ιωάννης, *Οι Ελληνόβλαχοι ή Κουτσόβλαχοι ή Αρρωμόνοι*, Ιστορικά- Γλωσσικά- Λεξιλόγιο, Τρίκαλα 2003.
- Ζιάγας Θωμάς, «Πατριδογνωστικά», *Κόνιτσα*, τ. 45/ 1992.

- Ζούνης Νίκος, «Η Θεοτόκος ένα καινούριο χωριό με πολλές ανάγκες», *Κόνιτσα*, τ. 17/1981, σελ. 231.
- Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών, *Εκθεσις των γενομένων ζημιών εν γένει Ηπείρου από της κηρύξεως του ελληνο-ιταλικού πολέμου (28/10/1940) μέχρι της τελικής απελευθερώσεώς της Οκτώβριος 1944*, Αθήνα 1989.
- Θεμελής Δ., *Το χωριό της η Καλωτά*, Ιωάννινα 1973.
- Θωμάς Π., *Μονογραφία περί Βλάχων και Κουτσοβλάχων*, Πανδώρα ΙΘ' 1869, ΤΚ' 1870.
- Κακαμπούκα- Τίλη Ρέα, «Η επιβίωση της παραδοσιακής κοινοτικής συλλογικότητας στο χωριό και στην πόλη», *Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο*, Δήμος Κόνιτσας Πνευματικό Κέντρο 1996.
- Κακαμπούρα- Τίλη Ρέα, *Ανάμεσα στο αστικό κέντρο και τις τοπικές κοινωνίες*, Κόνιτσα 1999.
- Καλούσιος Δ., *Η Βύλιζα*, Ματσούκι 1992.
- Καραβίδας Κ.Δ., *Αγροτικά*, Αθήνα 1931.
- Καρατζένης Νίκος, *Οι νομάδες κτηνοτρόφοι των Τζουμέρκων*, Αθήνα 1991.
- Κουταντζόγλου Ρωξάνη, «Συγγένεια και οργάνωση του Οικιακού Χώρου, Συρράκο, 1898- 1930», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1997.
- Κοκολάκης Μιχάλης, *Το ύστερο Γιαννιώτικο Πασαλίκι, Χώρος, διοίκηση και πληθυσμός στην Τουρκοκρατούμενη Ήπειρο (1820- 1913)*, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών/ Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2003

- Κολιός Αχιλλέας, «Το Μολυβδοσκεπάστο Κόνιτσα», *Κόνιτσα*, τ. 13/ 1987.
- Κόμης Κώστας, *Νησιωτικά, Πληθυσμιακές Μετακινήσεις- Δημογραφικές Ανακατατάξεις και Οικονομικές Διαμορφώσεις, Από την Οθωμανική Περίοδο στον 20ο Αιώνα*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ιωάννινα 2004
- Κόμης Κώστας, *Σύναμμα, Κοινωνικές Δομές και Όψεις του Νεοελληνικού Χώρου: Πόλεις, Πληθυσμιακές μετακινήσεις, Μηχανισμοί κυριαρχίας και άλλα σχετικά ζητήματα*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής, Δωδώνη: Παράρτημα Αρ. 78, Ιωάννινα 2007.
- Λαζάνης Αλ., *Τα Κατσανοχώρια*, Πλαίσια 1994
- Λελοβίτης Λ. Δ., «Η στενότητα των καλλιεργούμενων εδαφών και η εξ αυτής προκαλούμενη δημογραφική πίεσις εις την Ζ. Π. Ε. Ηπείρου-Κερκύρας και Λευκάδος», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. 11/ 1962.
- Μακρής Γ. Δημ., *Φούρκα, το μαγευτικό χωριό της Πίνδου*, Θεσσαλονίκη 1978.
- Μαλαφούρης Μπάμπης, *Οι Έλληνες της Αμερικής 1528- 1948*, Αθήνα 1965
- Μάνος Γεώργιος, *Αετόπετρα Ιωαννίνων*, Έκδοση του Δήμου Μολοσσών, Ιωάννινα 2006
- Μιχαλόπουλος Φάνης, *Τα Γιάννινα κι η νεοελληνική αναγέννηση*, Αθήνα, 1930.
- Μουσελίμης Σπύρος, *Η Λάκκα του Μπότσαρη*, Γιάννινα 1980

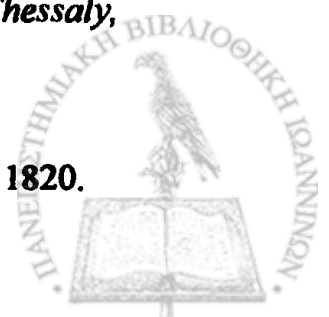
- Μουσσούρου Α.Μ., *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg, Αθήνα 1991.
- Μπέττης Στέφανος, *Ονοματολογία των χωριών του νομού Ιωαννίνων*, Γιάννινα 1996.
- Νικολαΐδης Ι., *Ζαγόρι*, Ιωάννινα 1982.
- Νιτσιάκος Β.- Αράπογλου Μιχ.- Καρανάτσης Κ. *Νομός Ιωαννίνων, Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία*, Γιάννινα 1998.
- Νταρίλης Σωτήριος, «Το χωριό μου Καστάνιανη Κονίτσης», *Ήπειρος*, 1987.
- Οικονόμου Β., *Η Ζίτσα*, Αθήνα 1969
- Οικονόμου Κ. Ευ., *Τα οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων*, Ιωάννινα 2002.
- Παλούκας Πάβλος, *Ποντικάτες Πωγωνίου, γη των πατέρων μας. Ιστορία- Λαογραφία- Παράδοση*, Έκδοση Αδελφότητας Ποντικακιωτών "Οι Αγίοι Ανάργυροι", Τόμος Α΄, Αθήνα 1998.
- Παπαζήσης Τρ. Δημήτριος, *Το Μέτσοβο*, Ιστορικά- Λαογραφικά Θέματα, Αθήνα 1980.
- Παπανικολάου Κωνσταντίνος , *Η Λάκκα του Πωγωνίου και το Ψηλόκαστρο- Ιωαννίνων*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 2004
- Παπασταύρου Αμ., *Η Ζίτσα*, Εν Αθήναις.
- Παπασωτηρίου Νίκος, «Η σημερινή Βούρμπιανη με λίγη ιστορία», *Ηπειρωτική Έστία*, τ. 1983.

- Παπακιάς Δ. Στέφανος, *Σύσταση και Διοικητική Εξέλιξη των Κοινοτήτων, των Δήμων και του Νομού Ιωαννίνων*, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2004.
- Πικρός Γιώργης, *Καλπάκι: Φυλακές, ξερονήσια. Το μαρτύριο ενός λαού*, Εκδόσεις Καραθανάση, Αθήνα 1988
- Πλατάρης Γεώργιος, *Το Σημειωματάρι ενός Μετσοβίτη 1871- 1943*, Αθήνα 1972.
- Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Συρράκου Συρράκο, *Πέτρα- Μνήμη- Φώς*, Τόμος Α, Άνοιξη 2004.
- Σταθακόπουλος Ασήμος- Πάνος, *«Σύγχρονες δυνατότητες ανάπτυξης της Επαρχίας Κόνιτσας»*, Η επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο, Δήμος Κόνιτσας Πνευματικό Κέντρο 1996.
- Στεργιόπουλος Δ. Κωνσταντίνος, *«Επαρχία Κόνιτσα»*, *Ηπειρωτικά Χρονικά*, 1937.
- Τάτσης Δημ. Διονύσιος, *Το Λισκάτσι Κονίτσης (Ασημοχώρι)*, 1984.
- Τάτσης Παναγιώτης, *Γνωριμία με την Επαρχία Κόνιτσας*, Κόνιτσα 1993.
- Τζιόβας Πάνος, *Κληματιά (Βελτσίστα) Ιωαννίνων*, Οδοιπορικό στο χώρο και στο χρόνο, Έκδοση Δήμου Ευρυμενών, Ιωάννινα 2005
- Τζιόβας Φρίξος, *«Η επαρχία Κόνιτσα»*, *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο*, Ιωάννινα 1988.
- Τσοσίτσας Α. Ευάγγελος, *Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος*, Αθήνα 1948.
- Τουφίδης Π. Σωτήρης, *Η Κόνιτσα και τα χωριά της*, Κόνιτσα 1994.

- Τρίτος Μιχάλης, *Το Μέτσοβο. Ιστορία- Αξιοθέατα- Σύγχρονη ζωή*, Αθήνα 1982.
- Τσαούσης Δ. Γ., *Κοινωνική Δημογραφία*, Κοινωνιολογική Βιβλιοθήκη, Gutenberg, Αθήνα 1986.
- Τσιάγκης Ίκαρος, «Το Μάζι της Κόνιτσα», *Κόνιτσα*, τ. 12/ 1987, σελ. 76- 89.
- Τσούμης Γ., *Ιστορία του χωριού Φούρκας της Ηπείρου*, Τσοτύλιον 1993.
- Χατζήολου Δημήτρης, *Τα προβλήματα της κτηνοτροφίας εν Ελλάδι*, Αθήναι 1941.
- Χουλιαράκης Μ., *Ιστορική Απογραφική Άποψις της Ελλάδος 1900- 1971*, Αθήναι 1975
- Χρηστίδης Ι. Χριστόδουλος, *Πουρνιά Κονίτσης- Ιωαννίνων. Το χωριό μου*, Αθήνα 1991.
- Χρυσοχόου Αθανάσιος, *Οι Βλάχοι της Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Ηπείρου*, Θεσσαλονίκη 1942.
- Ψαροβασίλη Τ., *Το Μέτσοβο*, Αθήναι 1958.
- Hammond N., *Ήπειρος. Η γεωγραφία, τ' αρχαία ερείπια, η ιστορία και η τοπογραφία της Ηπείρου και των παρακειμένων χωρών (μεταφρ. Α. Γιάγκας)*, τομ. Α' - τομ. Γ', Αθήναι 1971 .
- Hammond N., *Δρόμοι και σχυρές θέσεις της Ηπείρου*, Ήπειρος, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1997.
- Holland Henry, *Travels in the Ionian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia etc during the years 1812 and 1813*, London 1815.
- Hughes Thomas, *Travels in Sicily, Greece and Albania*, London 1820.

• Leake William Martin, *Travels in Northern Greece*, τόμ. Α' - Γ', London

1835.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

1991

